

VZDĚLANOST

RODINA

VLÁDA

VÍRA

MÉDIA

UMĚNÍ

PODNIKAVOST

Úcta k životu

základ pro demokratickou kulturu

Lekce pro 8.–9. ročník základních škol
a odpovídající ročníky víceletých gymnázií

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1. Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje (tiráž)

Výzva

Budování kapacit pro rozvoj škol II

Název projektu

Úcta k životu – základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Název programu

Úcta k životu – základ pro demokratickou kulturu,
Lekce pro 8.–9. ročník základních škol
a odpovídající ročníky víceletých gymnázií

Název vzdělávací instituce

Křesťanská akademie mladých, Z.S.

Adresa vzdělávací instituce a webová stránka

Emila Pajurka 142, 739 11 Frýdlant nad Ostravicí,
www.kam.cz, www.uctakzivotu.cz

Kontaktní osoba

Mgr. Vít Pospíšil

Datum vzniku finální verze programu

30. 9. 2019

Číslo povinně volitelné aktivity výzvy

aktivita č. 7

Forma programu

prezenční

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol a odpovídající ročníky
víceletých gymnázií

Délka programu

Celkem 16 vyučovacích hodin, 8 lekcí
(každá lekce v rozsahu 2 vyučovacích hodin, tj. 90 min)

Zaměření programu

(tematická oblast, obor apod.)
Výchova demokratického občana

Tvůrci programu

Mgr. Pavel Slepíčka, Mrg. Petra Burdová,
Mgr. Vladimír Vácha, Ing. Petr Kadlec, DiS., Radek
Hejret, Jan Rokosz, Mgr. Jana Klodová

Odborná spolupráce a pilotáž lekcí

Ing. Martina Kotasová, Mgr. Pavlína Kalvachová,
Mgr. Martin Suhomel, Bc. Přemysl Šeděnka

Odborní garanti programu

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D., Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborní posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

Specifický program pro žáky

NE (pouze 1 lekce je určena pro žáky
s lehkou mentální retardací)

1.2 Anotace programu

„Takový bude příští věk, jak budou vychováni jeho příští občané,“ říká Komenský ve své *Obecné poradě o nápravě věcí lidských*. Dobrou demokratickou společnost nelze vytvořit bez dobrých jedinců, resp. občanů. V tomto programu tedy půjde o výchovu takových jedinců, kteří disponují kompetencemi uschopňujícími realizaci ohledu na dobro celku demokratické společnosti.

Lidskou společností hýbe sedm klíčových hybatelů, resp. „věcí lidských“, jak o nich hovoří Komenský ve zmíněné *Obecné poradě*. Tyto hybné momenty tvoří obsahovou osnovu projektu:

1. Politika (vláda)
2. Média (jazyk)
3. Podnikavost (podnikání)
4. Spiritualita (náboženství)
5. Vzdělání (výchova)
6. Kultura (umění)
7. Rodina (vztahy)

Program je založen na principu pozitivní motivace skrze tzv. morální imaginaci. Resp. nejde o to primárně poukazovat na to, co je ve společnosti špatně, ale naopak probouzet představivost v dobrém: Jak by vypadala politika, která by byla skutečně dobrá? Tj. funkční z hlediska dlouhodobé udržitelnosti demokratické kultury? Podobně: Jak vypadají dobrá média? Dobré podnikání? Dobré náboženství? Dobré vzdělání? Dobré umění? Dobrá rodina? Pod přívlastkem „dobrý“ máme na mysli funkční, prospívající nebo životný, a to pro jedince i celek demokratické společnosti.

Program se skládá z osmi samostatných lekcí. Každá z nich rozpracovává jednu ze sedmi oblastí, o kterých pojednává Komenského *Obecná porada* (plus lekce k oblasti Umění je zpracována pro speciální školu). Lekce je možné realizovat v 8. a 9. ročnících postupně a pracovat s nimi jako s celkem, ale fungují i jako samostatné lekce.

Zpracování metodické příručky umožňuje, aby lekce mohl realizovat učitel či jiný pedagog nebo je možné objednat si lektora.

1.3 Cíl programu

- Na obsahovém půdorysu Komenského *Obecné porady o nápravě věcí lidských* si žáci osvojí kompetence nutné pro reflexi, rozvoj a udržení demokratické kultury.
- Žáci si osvojí hodnoty, postoje, dovednosti, znalosti potřebné k realizaci Komenského imperativu pěstování harmonie blaha jedince s reflektovaným ohledem na blaho celku.

Dílčí cíle programu

- Žáci a studenti si osvojí vnímavost vůči sedmi zmíněným tématům (politika, média, podnikavost, spiritualita, vzdělání, umění, rodina).
- Žáci a studenti chápou princip „blaha jedince vs. blaha celku“ a aplikují ho v konkrétních situacích.
- Žáci a studenti porozumí motivu „užití vs. zneužití“ jednotlivých lidských kapacit (politika, média, podnikání atd.) a aplikují ho.
- Žáci a studenti budou aktivizováni prostřednictvím metody morální imaginace k formulaci konkrétních návrhů „nápravy“ pro jednotlivé oblasti (politika, média, podnikání atd.)

Cíle lekcí

Program usiluje o formování postojů žáků k jednotlivým oblastem správy věcí lidských, proto jsou v každém programu naformulovány základní cíle do tří složek struktury postojů: kognitivní (Co bude žák na konci lekce vědět), afektivní (Co žák v lekci prožije / co si uvědomí) a konativní (K jakému jednání lekce zve/vede).

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Primárně program usiluje o vybavení žáků základní úrovní občanské gramotnosti a je tak kompatibilní s cíli a kompetencemi průřezového tématu *Výchova demokratického občana*: „Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti. Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má umožnit žákovi konstruktivně řešit problémy se zachováním lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení (RVP, 2017, s. 128).“

V jednotlivých lekcích jsou nabídnuty příležitosti pro rozvoj všech kompetencí. Těžiště programu je v rozvoji těchto třech kompetencí:

- **Kompetence občanské** – program vede k hledání vlastních vnitřních hodnot a zároveň k respektu přesvědčení druhých lidí, vede k moudrému, zodpovědnému a aktivnímu přístupu k vlastnímu životu a životu společnosti, ve které žijeme;
- **Kompetence sociální a personální** – program nabízí prostor pro sebezpoznání a zaměřuje se na efektivní spolupráci ve skupině či ve třídě a povzbuzuje k přenosu této dovednosti do společnosti;
- **Kompetence komunikativní** – neboť žáci zde nejen v průběžných a závěrečných reflexích, ale i ve skupinové práci či společných diskusích formulují a vyjadřuje své myšlenky a názory na probíraná témata.

V lekcích, ve kterých se pracuje na principu morální imaginace či jsou žáci vyzváni k dokončení situace z příběhu nebo videa, je také posílena příležitost rozvíjet **Kompetence k řešení problémů**.

1.5 Forma

V jednotlivých lekcích programu jsou využity rozmanité organizační formy. Konkretizované formy pro jednotlivé lekce jsou uvedeny vždy v úvodním timelinu. Převažuje zde využití společné práce (včetně práce v kruhu), skupinové práce a práce ve dvojicích.

Přehled organizačních forem využitých v jednotlivých lekcích

Společná práce

Skupinová práce

Práce třídy kolem stolů

Práce ve dvojici

Práce ve trojicích

Práce v kruhu

Samostatná práce

Uspořádání třídy do písmene U

Volný pohyb po třídě

1.6 Hodinová dotace

Celkem 16 vyučovacích hodin, 8 lekcí

(každá lekce v rozsahu 2 vyučovacích hodin, tj. 90 min).

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Standardní školní třída v počtu 15–30 žáků. Pouze 1 lekce „*Dotek krásy: příroda*“ je určena pro žáky s lehkou mentální retardací na speciální škole.

1.8 Metody a způsoby realizace

Jednotlivé lekce programu využívají různé metody práce, které jsou konkretizovány vždy v metodice lekce u jednotlivých aktivit. Třídění se opírá o systém výukových metod dle Maňáka, Švece (2003). Převažují zde aktivizující (např. diskusní a inscenační metody) a komplexní metody (skupinová a kooperativní výuka, brainstorming, práce s videem a kritické myšlení). Zejména v reflexích a práci s textem je zde využito metod kritického myšlení. Lekce k oblasti politiky a rodiny pracují metodami zážitkové pedagogiky.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-731-5039-5.

1.9 Obsah

Tematický blok č. 1: Politika (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V tématu politiky si žáci a studenti osvojí hodnoty, postoje, dovednosti, znalosti politické kultury založené na tezi, že blaho jedince není dlouhodobě udržitelné bez blaha celku. Ten, kdo má jakoukoli moc, ji nesmí zneužívat k osobnímu prospěchu. Ten, kdo vládne, nesmí povyšovat osobní zájmy nad zájmy celku. Každý člověk je v pozici, kdy je někomu podřízen a někomu nadřízen, resp. někdo mu „vládne“ a zároveň někomu „vládne“. Vládnout dobře může jen ten, kdo umí ovládat sám sebe. *Imperare sibi maximum imperium est* (Ovládat sebe jest největší moc. Seneca).

Téma č. 1: *Centrum securitatis: vzácnost demokracie (2 hod)*

Anotace lekce: Zážitková hra, ve které třída jako základ nové společnosti navštíví novou planetu, kde bude třeba nastolit řád a způsob správy. Na vlastní kůži si postupně s narůstajícími úkoly vyzkouší různé typy správy věcí veřejných – od anarchie po zastupitelskou demokracii. Každý žák zažije dopad svého chování a rozhodování na sebe i na společnost. Pro tento program doporučujeme vyhradit 3 vyučovací hodiny.

Tematický blok č. 2: Média (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V oblasti médií si žáci a studenti osvojí hodnoty, postoje, dovednosti a znalosti podporující pravdivostní kulturu médií. Identifikují se s tezí, že média, která mají budoucnost, jsou pravdivá. A jako taková napomáhají porozumění. Umíme překonávat jazykové bariéry, a přesto nebývá lidská řeč médii pravdy a porozumění. Častokrát se přímočaře obelháváme – navzájem i sami sebe. Ublížíme si slovem. Úsilí o život v pravdě a vzájemném porozumění patří nejen k principům lidské důstojnosti, ale též k principům demokratické kultury. Pravdivost (nejen v řeči) jako charakterový rys je něco, čemu je třeba se učit. Jak by vypadala kultura, kde se člověk může spolehnout na slovo druhého člověka?

Téma č. 1: *Média užitá a zneužitá (2 hod)*

Anotace lekce: Program je zaměřen na bezpečné chování v prostředí kyberprostoru. Věnuje se nejenom bezpečí uživatele, ale upozorňuje též na dnes velmi rozšířený fenomén kyberšikany a kyberútoků. Média mohou být místem, kde se ubližuje jiným. Kriticky a demokraticky smýšlející občan by měl být schopen využívat média takovým způsobem, aby neškodil jiným lidem. Program vede žáky k citlivosti vůči projevům kyberšikany, aby byli schopni ji rozeznat a zamezit jí.

Tematický blok č. 3: Podnikavost (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V oblasti podnikání si žáci a studenti osvojí hodnoty, postoje, dovednosti a znalosti napomáhající kultivaci dlouhodobě udržitelné, spravedlivé a funkční podnikatelské kultury. Teze k osvojení: Byznys, který má budoucnost, je poctivý a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. „Lidská příčinlivost nepokládá za vhodné pro sebe samu skládat ruce v klín,“ říká Komenský. Nicnedělání člověka ubíjí. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo smysl. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak podnikateli, tak i druhým. Usilovat o osobní blaho bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým členům tohoto celku. Poctivá

práce je dle Komenského „posvátná“ a přináší jedinečnou radost.

Téma č. 1: Podnikání, které má budoucnost: win-win (2 hod)

Anotace lekce: Program vede k zamyšlení nad podnikáním jako nad přirozenou a relevantní alternativou k zaměstnaneckému postavení. Jednotlivé aktivity umožňují žákům, aby si lépe dokázali představit výhody a nevýhody podnikání a zaměstnaneckého postavení. Důraz je v obou případech kladen na zásadu win-win. S pomocí videa žáci prozkoumají, jaký vliv má rozhodování na šanci na úspěch, a zmapují si svoje silné stránky.

Tematický blok č. 4: Spiritualita (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V oblasti spirituality si žáci a studenti osvojí hodnoty, postoje, dovednosti a znalosti potřebné ke kultivaci demokratického soužití rozmanitých spiritualit. Žáci a studenti si osvojí nejen fakta vlastní duchovní tradice, ale též postoje a afektivní dovednosti umožňující pěstování tolerantní náboženské kultury. Pojem tolerance nevyjadřuje jakoukoli redukci jinakosti, zestejňování či vyprazdňování obsahu „jiného“. Naopak představuje důkladnou reflexi umožňující sebe-porozumění i porozumění jinakosti spirituality „jiného“ účastníka demokratické společnosti.

Téma č. 1: Náboženství: kořeny, tradice, civilizace (2 hod)

Anotace lekce: Orientace v náboženských směrech pomáhá člověku pochopit jednání uvnitř lidské společnosti. Vnímání rozdílnosti kultur a tradic, kterými jsme obklopeni, pomáhá vytvářet prostor pro mezilidské porozumění. Základní seznámení s platnými českými zákony v oblasti náboženství pomáhá člověku vážít si liberální demokracie.

Tematický blok č. 5: Vzdělání (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V tématu vzdělání žáci a studenti pochopí skutečnost, že vzdělání, které má budoucnost, rozvíjí – slovy Komenského – „celého člověka“. Úkolem školy není pouze příprava na budoucí zaměstnání, ale především rozvoj lidství. Člověk učený, ale nemravný je pro společnost nebezpečný. Škola pomáhá člověku stát se tím, kým má nebo může být. Rozvíjí celistvě všechny složky lidství – poznávací, morální, volní i duchovní. Vyvádí člověka ze sebestředné „samosvojnosti“ a uvádí ho do harmonie s celkem – s přírodou i s lidmi. Vzdělaný je ten, kdo ví, co je dobré, chce dobré a dělá dobré, a to i když se nikdo nedívá.

Téma č. 1: Škola, která má budoucnost: dílna lidství (2 hod)

Anotace lekce: Program pracuje s myšlenkou vzdělávání jako procesu komplexního rozvoje člověka. Představuje proces vzdělávání jako rozvoj myšlení, cítění i postojů. Nestačí mít znalosti, ale je třeba také je moudře využívat pro dobro člověka jako jednotlivce i lidstvo jako celek. Oživuje antickou myšlenku budování charakteru pomocí usilování o ctnosti. Ctnost je zde představena jako dokonalý střed mezi dvěma krajnostmi.

Tematický blok č. 6: Umění (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V oblasti umění a kultury si žáci a studenti osvojí hodnoty, postoje, dovednosti a znalosti, potřebné pro kultivaci „kultu“. Pojem kultura vychází z kořene „kult“; je-li kult dobrý, pravdivý a krásný (Komenského pojmosloví), je i „kult-ivace“ tímto kultem dobrá, pravdivá a krásná. Otázka pro účastníka estetické kultury současné demokratické společnosti zní: Čím se necháváme kultivovat, zkrášlovat? Čemu se vystavujeme? A také jakou krásu tvoříme? Krása, kterou kolem sebe šíříme, nás zpětně ovlivňuje, zkrášluje. Zrovna tak ošklivost. Viz zahrádka vs. skládka.

Téma č. 1: Vnímám krásu, tvořím krásu (2 hod)

Anotace lekce: Program se zaměřuje na umění ze dvou hlavních pohledů:

- Příroda je jednou z velkých inspirací pro lidskou kreativitu, ať už se jedná o umění nebo vynálezy. Pokud člověk vyjde ven, může získat nové nápady pro svoji tvorbu.
- Lidské výtvořiny nás mohou rozvíjet, nebo mohou mít negativní vliv nejen na jedince, ale i na životy druhých.

Téma č. 2: Dotek krásy: příroda (2 hod)

Anotace lekce: Program umožňuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami lépe vnímat svět kolem sebe. Žáci si pomocí svých smyslů uvědomují doteky přírody. Uvažují o podnětech, které vnímají, a porovnávají je s tím, co znají. Tyto impulsy vedou k osobní reflexi a pomáhají v rozhodovacím procesu. Žáci navrhnou, co by jim působilo příjemné emoce. Podle individuálních možností žáci přetvářejí zážitky z doteků přírody do vlastního kreativního vyjádření.

Tematický blok č. 7: Rodina (2 vyučovací hodiny)

Anotace

V tématu rodiny a vztahů si žáci a studenti osvojí Komenského fundamentální princip pěstování funkčních vztahů: odpuštění. Rodina a vztahy obecně, které mají budoucnost, jsou založeny na lásce, věrnosti a úctě. Dobří rodiče milují své děti a starají se o ně. Dobré děti milují své rodiče a ctí je. Často to ale nefunguje. I nejbližším dokážeme ublížit. Proto je třeba učit (se) odpuštění.

Téma č. 1: Rodina, která má budoucnost: odpuštění (2 hod)

Anotace lekce: V rodině dítě zažívá své první a zároveň celoživotní vztahy, které s postupem času mohou být více či méně komplikované. Pocit přijetí a bezpečí ve vztazích může být obnoven díky odpuštění. Tomu se však musíme učit. Problematika odpuštění je zde nabídnuta formou prožitkových metod. Zprostředkovává různé roviny procesu odpuštění a pochopení situace z více úhlů pohledu, kultivuje v žácích schopnost vcítění se. Program si klade za cíl nasměrovat žáky k touze a rozhodnutí odpustit.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Pro realizaci každé lekce je nutné zajistit vhodnou školní učebnu umožňující přesun lavic a židlí a vybavenou data-projektorem s ozvučením. Ke každé lekci je poskytnuta prezentace s odkazy na videa a tisknutelná sada všech příloh potřebných pro realizaci lekce. Jednotlivé pomůcky jsou napsané v úvodu každé lekce.

1.11 Plánované místo konání

Všechny lekce se realizují ve standardním prostředí školní třídy.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Vzdělávací program bude k dispozici na stránkách eu.uctakzivotu.cz, kde si jej bude možné zdarma stáhnout i po ukončení projektu.

Program je možné využít jako celek nebo jeho dílčí lekce pro práci na průřezovém tématu Výchova demokratického občana, a to jak ve formě dlouhodobého projektu, tak jednorázově v rámci jednotlivých lekcí.

Dále je možné jednotlivé lekce využít ve výuce občanské výchovy, dějepisu nebo českého jazyka. Lekce mohou najít své uplatnění také v třídnických hodinách (např. z oblasti politika, rodina nebo podnikavost), školních klubech a dále v neformálním vzdělávání (kroužky DDM, mládežnická hnutí, skupiny dobrovolníků aj.).

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/lektora včetně odvodů</i>	600 Kč/1 hod × 2 lektoři × 16 hodin = 19 200 Kč
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	0 Kč
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	8 (dvouhodinových bloků) × 600 Kč = 4800 Kč
Náklady na zajištění prostor		
Ubytování, stravování a doprava účastníků		
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	0 Kč
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	0 Kč
Náklady na učební texty		
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	0 Kč
	<i>Rozmnožení textů – počet stran:</i>	1000 Kč (500 stran příloh + tisk metodik)
Režijní náklady		
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	0 Kč
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0 Kč
	<i>Poštovné, telefony</i>	0 Kč
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	0 Kč
	<i>Propagace</i>	0 Kč
	<i>Ostatní náklady</i>	0 Kč
	<i>Odměna organizátorům</i>	0 Kč
Náklady celkem		25 000 Kč
Poplatek za 1 účastníka		1000 Kč (při počtu 25 účastníků)

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Vzdělávací program je zveřejněn na webu eu.uctakzivotu.cz s volnou licencí Creative Commons 4.0, BY-SA. Web bude monitorovat návštěvnost a počet stažení programu.

2. Stručný obsah programu

8. – 9. ročník

Centrum securitatis: vzácnost demokracie

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Ing. Petr Kadlec, DiS.

Hlavní myšlenka

Demokracie je složitá a ne vždy funkční, přesto je to nejspravedlivější způsob řízení společnosti, který známe.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	
☐	☐	☐	PŘESTÁVKA	☐	☐	☐
Seznámení, úvodní motivace	Úvod do hry	Čtyři kola hry	Vyhodnocení anonymního hlasování	Dopis sobě, aplikace	Reflexe a závěr	
10 min	10 min	40 min	15 min	10 min	5 min	

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video (ke spuštění v prezentaci)
- samolepky na jména, fixy
- papíry A3 pro každého hráče
- papíry A5 a psací potřeby pro každého hráče
- fábory barev: žlutá, červená, modrá, bílá a zelená (pro každého žáka – slouží pro rozdělení na stejně početné skupiny)
- koruna nebo čepice
- žetony (3 pro každého hráče)
- bonbony (pro 3/4 hráčů ve skupině)
- prachové respirátory (pro 1/4 hráčů)
- polštářkové náplasti (pro každého hráče)

1

Seznámení, úvodní motivace

10 min

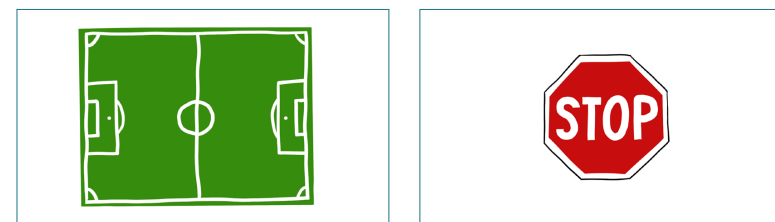
Postup a metody

1.2 Seznámení (5 min)

Rozhovor, práce s videem

Pravidla hry

Nastavení pravidel je velmi důležité pro vytyčení pomyslného hřiště, ve kterém se budete s žáky pohybovat, a co se stane, pokud se nějaké pravidlo poruší:

1.2 Druhá šance (5 min)

Práce s videem

- Kdo z vás by se chtěl podívat do vesmíru, na nějakou vzdálenou planetu?
- Co kdybyste se do vesmíru vydat museli?

Vaše třída si teď zahraje na osadníky nového světa.

2

Úvod do hry

10 min

2.1 Rozdělení hráčů na 4 skupiny

Vysvětlování

Rozdělte žáky do 4 stejně velkých skupin.

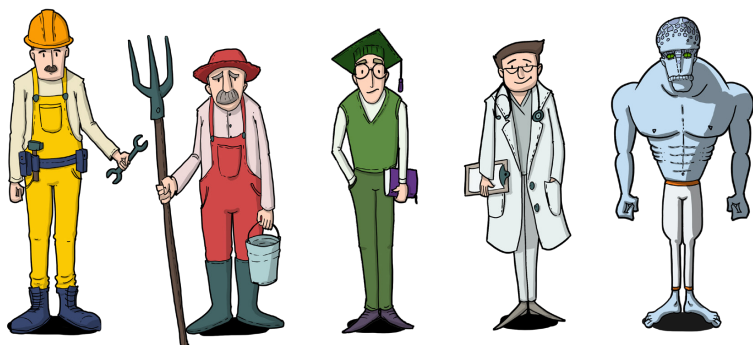
Základní skupiny

- Technici**
(policie, hasiči, opraváři) – barva žlutá
- Zemědělci**
(obdělávají půdu, starají se o jídlo) – barva červená

- **Vzdělanci**
(zabývají se výzkumem, vzděláváním) – barva zelená
- **Doktoři**
(starají se o zdraví, prevenci nemocí, psychologové) – barva bílá

Speciální skupina

- **Mutanti**
barva modrá

2.2 Herní informace

Vysvětlování

a. Vítězné body

b. Kola

Hraje se na 4 kola. Každé by mělo trvat průměrně 5–15 minut (např. 10 minut: 2 minuty úvod, 7 minut rozhodování, 1 minuta hlasování).

c. Hlasování

	😊	😐	☹️
Anarchie			
Autokracie			
Přímá demokracie			
Zastupitelská demokracie			

d. Úvod do děje

Nacházíte se v jednacím sále základny CENTRUM SECURITATIS. Zde společně probíráte problémy, se kterými se vaše základna potýká. Očekává se od vás, že budete aktivně debatovat a řešit problémy, které vás následující 4 měsíce (4 kola hry) čekají.

3

Čtyři kola hry

40 min
(4 x 10 min)

PREZI

3.1 První kolo: Rozdělení jídla (dilema přebytku) (5 min)

Typ vlády: Anarchie

Prožitková metoda

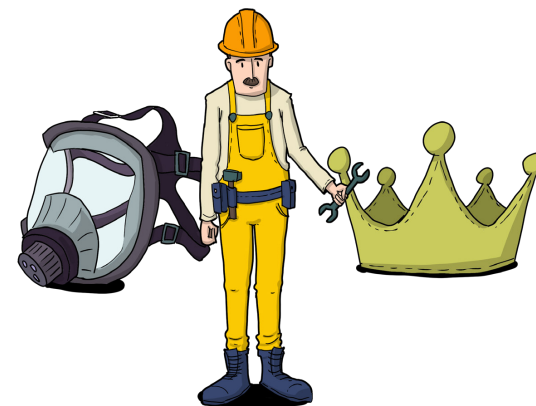

Vyhodnocení na konci prvního kola (5 min)

3.2 Druhé kolo: Hrozí únik vzduchu (dilema nedostatku) (5 min)

Typ vlády: Autokracie - vláda jednoho

Prožitková metoda

Vyhodnocení na konci druhého kola (5 min)

Hlasování.

3.3 Třetí kolo: Nebezpečná nemoc (dilema vynuceného dobra) (5 min)

PREZI

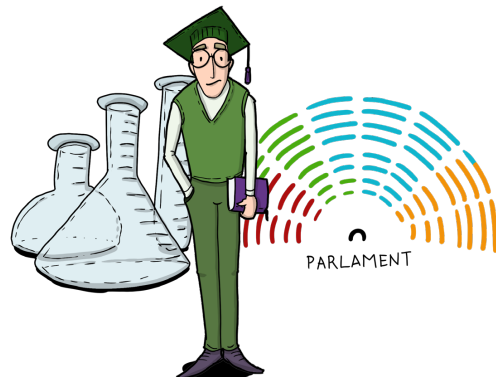
Typ vlády: Přímá demokracie – vláda lidu

*Prožitková metoda***Vyhodnocení na konci třetího kola (5 min)****Hlasování.**

3.4 Čtvrté kolo: Výzkum na mutantech (dilema pokroku většiny na úkor menšiny) (5 min)

PREZI

Typ vlády: Zastupitelská demokracie

*Prožitková metoda***Vyhodnocení na konci čtvrtého kola (5 min)****Hlasování.**

4

Vyhodnocení

15 min

4.1 Vyhodnocení systémů vlády (5 min)

Prožitková metoda

Vyhodnotte výsledky hlasování týkající se spokojenosti s jednotlivými systémy vlády. U každého systému dejte žákům příležitost se k problematice vyjádřit. Ptejte se nejprve na klady daného systému a potom na zápory.

Systém, který získal nejvíce „smajlíků“, se stal systémem, na kterém bude nová civilizace dále fungovat.

4.2 Vyhodnocení stavu stanice CENTRUM SECURITATIS (10 min)

a) Nevyváženost společnosti (Z):**b) Vyhodnocení stavu základny (konečný počet bodů):****Přečtete žákům text**

Vítězné body ve hře vám mohly navodit myšlenku individuálního prospěchu: „Tuhle hru vyhrají já! Budu mít nejvíce bodů!“ Nebo možná myšlenku skupinového prospěchu: „Chá! Vyhrajeme nad ostatními skupinami! Budeme lepší než ti druzí!“ Pak jste možná zapomněli, že cílem hry bylo zachovat lidstvo v obtížném prostředí nové planety. To vyžaduje ohled na každého a konstruktivní spolupráci.

Tragický:

Mise dopadla neúspěšně. V místě původní základny poničené požáry a konflikty je nyní měsíční krajina a lidstvo zaniklo.

Špatný:

Základna je poničená a mezi obyvateli panují nepokoje, pokrok rozvoje je na nulové úrovni a základna má problémy zajistit základní fungování. Šance, že mise uspěje, je 20 %.

Uspokojivý:

Základnu se daří udržovat ve stejném stavu, v jakém byla postavena. Pokrok rozvoje je mírný, ale stálý. Šance na úspěch mise je 50 %.

Výborný:

Základna i zdraví společnosti je ve výborném stavu a daří se rozvíjet další základny. Pokrok výzkumu je rychlý. Šance na úspěch mise je 80 %.

Nadprůměrný:

Na planetě již vedle hlavní základny existuje i druhá základna CENTRUM SECURITATIS II. Základny i zdraví společnosti se daří udržovat ve výborném stavu. Pokrok výzkumu je přelomový. Podařilo se rozkódovat DNA mutací. Šance na úspěch mise je 95 %.

5

Dopis sobě,
aplikace

10 min

PREZI

5.1 Dopis sobě (5 min)

Osobní písemná reflexe

- Šlo mu jen o sebe, nebo tu byl i pro druhé?
- Šlo mu o spravedlnost, nebo ji potlačil kvůli vlastním zájmům nebo zájmu své skupiny?
- Účastnil se aktivně diskuse, nebo se nechal pasivně unášet?
- Postavil se proti lži a manipulaci, nebo mlčel?

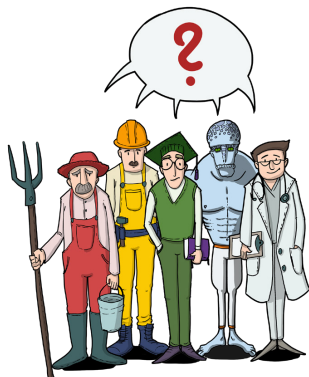
PREZI

5.2 Co mohu pro lepší politickou situaci ve své zemi udělat já dnes?

(5 min)

Diskuse ve skupinách (podle barev)

6

Reflexe
a závěr

5 min

6.1 Závěr

Reflexe – Nedokončené věty

- Před touto hrou jsem si myslel/a..., ale nyní již vím, že...

8. - 9. ročník

Média užitá a zneužitá

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Mgr. Vladimír Vácha

Hlavní myšlenka

Sociální média, cyberprostor jako moderní komunikační platformy jsou odrazem naší společnosti. Je potřeba se naučit tento prostor využívat tak, abychom chránili sebe a neubližovali druhým.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Seznámení, úvodní motivace	Útočná SMS	Jak si neubližovat mobilem	PŘESTÁVKA Kyberšikana - kdo, co, jak a proč?	Jde to i jinak	Reflexe a závěr
7 min	13 min	25 min	23 min	17 min	5 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video
- samolepky na jména, fixy
- papíry a tužky pro každého žáka
- PL Výhrušná SMS (pro každého žáka, 3 na listu)
- PL Otázky k videu (1× do skupiny, 2 na listu)
- PL Pozitivní zpráva (pro každého žáka)
- možnost - kartičky s kontakty na odborná pracoviště, kam se žáci mohou obrátit (pro každého žáka)

1

Seznámení, úvodní motivace

7 min

2

Útočná SMS

13 min

PL

PREZI

3

Jak si neubližovat mobilem

25 min

Postup a metody

Rozhovor

- Jaká znáte média?
- Za jakým účelem média vznikla?

2.1 Útočná SMS (13 min)

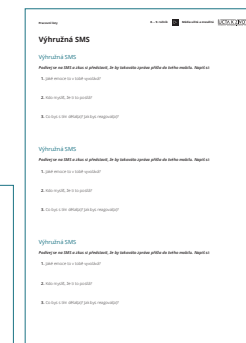
Učení v životních situacích

Přijde vám SMS:

1. Co to ve vás vyvolá?
2. Kdo to posílá?
3. Co s tím?

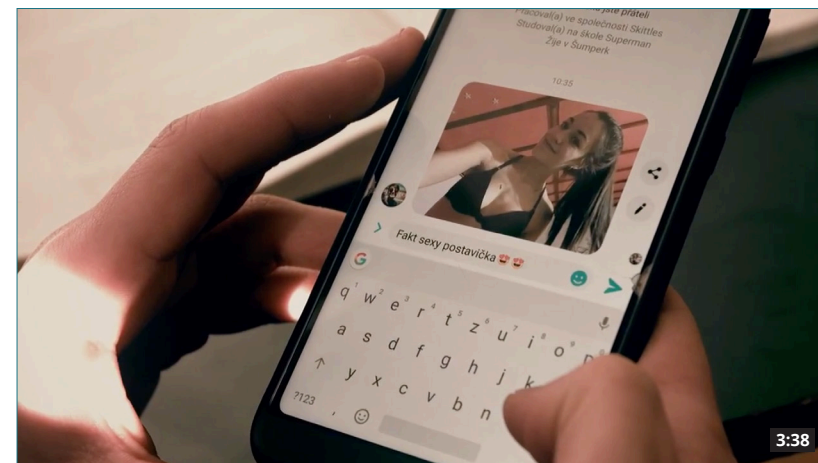
Přijde vám SMS

- 1) Co to ve vás vyvolá?
- 2) Kdo to posílá?
- 3) Co s tím?

3.1 Jak si neubližovat mobilem (5 min)

Práce s videem

3.2 Fotka v mobilu – co lze vyčíst z příběhu (10 min)

Skupinová diskuse

Kdo byl oběť a proč?	Kdo byl pachatel a proč?
Jak reagovalo okolí?	Jak se oběť cítila?
Co udělala oběť špatně?	

Vyhledejte SMS

<p>Oběť v příběhu Miguel Ángel Prieto</p> <p>Našli jste nějaké zprávy od pachatele?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ano • ne <p>Oběť v příběhu Miguel Ángel Prieto</p> <p>Našli jste nějaké zprávy od pachatele?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ano • ne 	<p>Oběť v příběhu Miguel Ángel Prieto</p> <p>Našli jste nějaké zprávy od pachatele?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ano • ne <p>Oběť v příběhu Miguel Ángel Prieto</p> <p>Našli jste nějaké zprávy od pachatele?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ano • ne
---	---

3.3 Fotka v mobilu – co si o tom myslíme (10 min)

Prezentace skupinové práce, diskuse

Mluvíč jednotlivých skupin prezentují skupinovou práci. Komentujte a řiďte diskusi.

4.1 Kyberšikana – kdo, co, jak a proč? (10 min)

Přednáška a rozhovor

<p>Formy kyberšikany</p> <p>zasílání urážlivých a zastrahlujících zpráv (i pomocí SMS, Skype, Facebook, WhatsApp, Telegram)</p>	<p>Formy kyberšikany</p> <p>vyhrožování profíli, které urážejí, pomlouvají nebo porušují konkrétně osobu (webové stránky, skupiny na FB apod.)</p>	<p>Formy kyberšikany</p> <p>porušování zvláštních zájmů, vidění nebo fotografií, jejich upravení a následné zveřejnění s cílem poškozovat zraněnou osobu</p>
<p>Formy kyberšikany</p> <p>zneužívání cizího jména – krádež identity</p>	<p>Formy kyberšikany</p> <p>nabourání se do účtu s cílem rozlést z něj čírné zprávy</p>	<p>Formy kyberšikany</p> <p>odhalování cizích tajemství (přemýšlení)</p>
<p>Formy kyberšikany</p> <p>zasílání zavazovaných zpráv</p>	<p>Formy kyberšikany</p> <p>obtěžování, vyhrožování a pronásledování veřejným, psaním zpráv nebo používáním (stalkingu)</p>	

Kyberšikana může být trestným činem

- Účast na sebevraždě (§ 144 TZ)
- Vydírání (§ 175 TZ)
- Útlak (§ 177 TZ)
- Šíření pornografie (§ 191 TZ)
- Ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)
- Vynáda a jiné nakládání s věstkou pornografií (§ 192 TZ)
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ)
- Poškození cizích práv (§ 181 TZ)
- Poškození cizí věci (§ 228 TZ)
- Podněcování k trestnému činu (§ 364 TZ)
- Podněcování k nenávisli vůči skupině osob nebo k omezení jejich práv a svobod (§ 356 TZ)

- Nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ)
- Nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ)
- Posouzení tajemství listinných a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ)
- Posouzení tajemství dopravních zpravodajství (§ 182 TZ)
- Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nouzová informace (§ 230 TZ)
- Opakování a přehrávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 TZ)
- Podvod (§ 209 TZ)

SKUTEČNÉ
PŘÍPADY

Kyberšikana – kdo, co, jak a proč?

23 min

4

Po představení příběhů v prezentaci položte žákům otázku:

- Proč si myslíte, že jsou zde uvedeny pouze dívky?

4.2 Specifika kyberšikany (8 min)

Brainstorming

- Čím je specifická kyberšikana oproti jiným (třeba fyzickým) způsobům ubližování?

V čem se liší kyberšikana od šikany:

- Agresor bývá anonymní a většina obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je šikanoval. Díky anonymitě si agresor často dovolí to, co by si tvář v tvář nedovolil.
- Agresorem nemusí být fyzicky silní lidé, stačí, že ovládají informační technologie.
- Ačkoliv oběť útoku bývá většinou outsider, není to takovým pravidlem jako u běžné šikany. Navíc si agresor může oběť vybrat i náhodně.
- Zatímco běžná šikana se většinou odehrává ve škole, cestou domů apod. – agresor a oběť se tedy fyzicky setkají –, při kyberšikaně může agresor oběť kontaktovat kdykoliv, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Navíc se divákem kyberšikany může díky internetu stát kdokoliv na světě.

4.3 Jak se bránit kyberšikaně (5 min)

Přednáška

Jak se bránit kyberšikaně

- 1) Ukázat, že mi to vadí
— zkusit oslovit útočníky
- 2) Uložit veškeré důkazy
- 3) Svěřit se někomu (dospělému)
- 4) Ohlásit útoky na policii

Jak se bránit kyberšikaně

- 1) Uložit SMS
- 2) Udělat screenshot
- 3) Nemazat chat

5

Jde to i jinak

17 min

5.1 Přehrajme si jiný konec videa (12 min)

Dramatizace

Vyberte 4–5 dobrovolníků, kteří se pokusí zahrát scénu z videa Jak si neubližovat mobilem a přitom vymyslí a zahrají, jak by to mohlo dopadnout lépe. Co by kdo mohl udělat jinak? Jak by to mohlo skončit pozitivně? Ostatní žáci potom mohou scénu komentovat a přinášet svoje návrhy; další dobrovolníci pak mohou přehrát to, co spolužáci navrhli.

5.2 Pozitivní zpráva (5 min)

Práce s textem

6

Reflexe
a závěr

7 min

PREZI

6.1 Kam se obrátit pro pomoc?

Přednáška

Je dobré znát

www.saferinternet.cz

www.e-bezpeci.cz

www.ntb.cz

116 111 – Linka bezpečí

6.2 Reflexe

Grafický organizér

Reflexe

**Co bych si chtěl/a pro
sebe z dnešní lekce
uložit?**

*Zapište si minimálně tři
témata, myšlenky či
informace, které pro vás byly
podstatné.*

8. – 9. ročník

Podnikání, které má budoucnost: win-win

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Mgr. Pavel Slepíčka

Hlavní myšlenka

Podnikání je smysluplné tehdy, když přináší užitek jak podnikateli, tak i druhým. Ať už podnikáme v jakékoli oblasti, máme možnost volby. Záleží jen na nás, na základě jakých hodnot se budeme rozhodovat a které pro nás budou prioritou.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA		
Seznámení, úvodní motivace	Zaměstnanec a podnikatel	Úspěšní vs. neúspěšní lidé		J. A. Komenský a podnikavost	Kam investovat čas?
10 min	10 min	25 min		15 min	20 min
					Reflexe a závěr
					10 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- hrací kostky (6×)
- flipový papír do každé skupiny, fixy
- papíry na poznámky a psací potřeby
- PL Zaměstnanec a podnikatel (6× rozstříhat lístečky a vložit do obálky)
- PL Úspěšní vs. neúspěšní lidé (pro každého žáka)
- PL J. A. Komenský a podnikavost (6×)
- PL hra Talent a úsilí (6×)
- hrací kostky (6×)

1 Seznámení, úvodní motivace

10 min

2 Zaměstnanec a podnikatel

10 min

3 Úspěšní vs. neúspěšní lidé

25 min

Stručný obsah

Rozhovor, myšlenková mapa

Vyzvěte žáky, aby se přesunuli do půlkruhu. Poté se každý představí a vyjádří svůj názor na otázky:

Na tabuli zapisujte podněty od žáků a vytvořte tak myšlenkovou mapu k tématu.

 Jaký legální způsob, jak si zajistit obživu, se ti líbí?	 Proč se lidé — kromě vydělávání peněz — rádi věnují práci?
--	--

2.1 Zaměstnanec a podnikatel (10 min)

Skupinová práce s textem, diskuse

Žáci se vrátí do lavic, posadí se k sobě do skupin po čtyřech a pracují s nastříhaným PL Zaměstnanec a podnikatel:

Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

2.2 Shrnutí – výhody, nevýhody (5 min)

Diskuse

Zaměstnanec a podnikatel

- Bylo těžké se shodnout?
- Měl někdo preference hodně odlišné od ostatních?
- Jaké výhody a jaké nevýhody vidíte v kategoriích zaměstnanec a podnikatel?

3.1 Úspěšní vs. neúspěšní lidé (17 min)

Jak si představujete úspěšného a neúspěšného člověka?

- Co takový člověk dělá?
- Co říká?
- Jak tráví svůj čas?
- Jak se chová k druhým lidem?
- Jaké má vlastnosti?

3.2 Mám vlastnosti úspěšných? (3 min)

Samostatná práce s textem

V pracovním listu Úspěšní vs. neúspěšní lidé si z nabízených možností vyberte ty, které odpovídají vašemu životu ve skutečnosti (ne tomu, co byste chtěli).

☐	Ve svém pracovním životě úspěšně, sbírám zkušenosti, učím se od úspěšných.
☐	Chci jednou uspět, vyhlížím ten pravý okamžik.
☐	Pokládám si každý den dobré otázky, hledám odpovědi, hodně čtu a přemýšlím o obsahu.
☐	Zajímám se o zábavu, trávím čas na internetu, s kamarády.
☐	Všímám si u ostatních toho dobrého.
☐	Všímám si u ostatních toho, co dělají špatně.
☐	Nechávám se inspirovat ke změnám, nebojím se zkusit nové postupy.
☐	Držím se osvědčených postupů, bráním se něco změnit.
☐	Odpouštím, když mi někdo ublíží.
☐	Připravuji odplatu, když mi někdo ublíží.
☐	Rozvíjím zajímavé nápady, víze, přemýšlím o příležitostech.
☐	Přemýšlím o lidech kolem sebe, řeším jejich názory, život...
☐	Každý den se chci naučit něco nového.
☐	Myslím, že vím vše potřebné pro úspěšný život.
☐	Beru zodpovědnost za své rozhodnutí, i když to je těžké.
☐	Když se mi něco nedaří, bývá to díky nepříznivým okolnostem nebo to někdo kazí.
☐	Raději dávám dárky.
☐	Raději dostávám dárky.
☐	Plánuji si konkrétní cíle a hlídám si jejich plnění.
☐	Žiji podle možnosti, dopředu moc neplánuji.

3.3 Můj plán (5 min)

Osobní písemná reflexe

1. Vyberte si každý sám za sebe jednu oblast, ve které se chcete posunout.
2. V této oblasti si napište konkrétní plán, který v nejbližší době podniknete.

J. A. Komenský a podnikavost

15 min

4.1 J. A. Komenský a podnikavost (5 min)

Skupinová práce s textem

Rozdějte maximálně čtyřčlenným skupinám PL Komenský a podnikavost. Jejich úkolem je do textu doplnit slova z nabídky.

Doplňte do textu slova

blaho/členům/poctivý/podnikateli/práce/smýsl/ubíjí/vhodné

Byznys (podnikání), který má budoucnost, je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská příčinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

4.2 Zásady (10 min)

Diskuse

Nakonec bude jedno, v jaké roli se ocitnete – zda budete podnikateli nebo zaměstnanci –, ale jaké budou vaše priority a zda bude vaše jednání s nimi v souladu.

Diskuse nad myšlenkami J. A. Komenského

- Z textu J. A. Komenský a podnikavost si vyberte jednu zásadu, která vám osobně připadá nejdůležitější.
- Vmyslete příklad, který ilustruje důležitost této zásady.

Kam investovat čas?

20 min

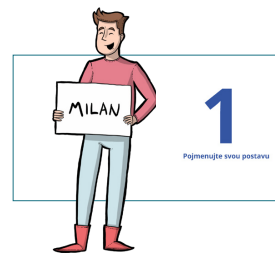

5.1 Talent a úsilí (10 min)

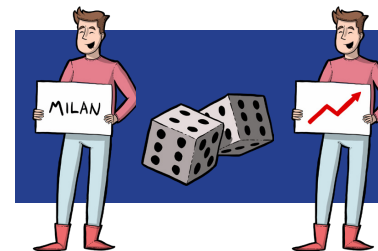
Herní aktivita

Dovednosti

Popis – každá další úroveň obsahuje a rozvíjí to, co už postava dosáhla na nižší úrovni.	Cena	Návod
A závislý na pomoci ostatních – neschopen samostatného života, nezkouší to změnit.	1	Dohodněte se, jaké dáte postavě jméno. Zapište sem jméno postavy:
B první krůčky začátečnicka – stále neschopen samostatného života, ale zkouší to.	2	
C nezkušený nováček – samostatně přežije s velkými obtížemi, pomalu se učí.	3	
D šikovný učedník – samostatně přežije s občasnými obtížemi, učí se dobře.	4	
E pokročilý – samostatně přežije s drobnými obtížemi, učí se výborně.	5	Hoďte 1x kostkou pro každou skupinu dovednosti a zjistěte, jaký talent má vaše postava od narození.
F talentovaný – v životě zviádá v pohodě, učí se lépe než ostatní.	6	
G osvědčený v praxi – má dobré výsledky, sbírá zkušenosti.	7	
H žádaný odborník – má skvělé výsledky, odborně roste.	9	Házejte 12x kostkou a sčítejte si naházené body. To je úsilí vynaložené studiem a sbíráním zkušeností. Zapište sem, kolik jste naházeli celkem bodů.
I mistr schopný učit jiné – předává své zkušenosti kolegům.	12	
J autorita v oboru – lidé za ním chodí pro radu, učí se od něj i cizí.	17	
K uznávaný expert – lidé ho následují, spolehnou na něj, je pro ně lídr.	25	Talenty proměňte díky bodům v silné stránky: Přičtěte si k bodům za talent část bodů za úsilí, „nakupte“ úroveň, kterou si ve skupině dohodnete.
L slavný celosvětově – inspirativní vůdce, určuje směr dalšího vývoje v oboru.	38	

5.2 Životní příběh naší postavy (3 min)

Zástupci skupin ostatním představí životní příběh postavy své skupiny – s čím se narodila, jaké má v životě plány, co se naučila, jaké jsou její silné stránky apod. Stačí název 1–2 nejvýraznějších charakteristik.

5.3 Kam investovat svůj čas? (7 min)

Diskuse

Otázky k diskusi a práci ve skupině

- Jak jste ve skupinách přistupovali k rozdělování úsilí?
- Na čem jste se plně shodli a kde jste shodu nenašli a museli jste hledat jiné řešení či kompromis?

Otázky k diskusi nad tématem

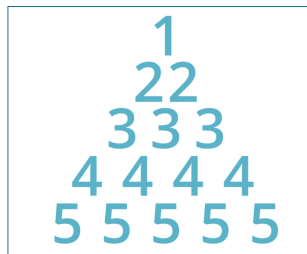
- Má větší smysl učit se v oblasti, ve které jsem již nadaný, a rozvinout tak na maximum svůj potenciál, nebo je moudřejší vložit svoje úsilí do oblastí, které mi tolik nejdou? Která z těchto dvou variant je nám bližší a proč?
- Má varianta, kterou jsme si zvolili, nějaká omezení?

6**Reflexe
a závěr****10 min****PREZI**

Reflexe a závěr (10 min)

Pyramida

Na pět řádků napište slova, která vyjádří vaše odpovědi na následující otázky a shrnou vaše názory. Slova graficky vytvoří pyramidu.

8. – 9. ročník

Náboženství: kořeny, tradice, civilizace

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Radek Hejret

Hlavní myšlenka

Orientace v náboženských směrech pomáhá člověku pochopit jednání uvnitř lidské společnosti. Vnímání rozdílnosti kultur a tradic, kterými jsme obklopeni, pomáhá vytvářet prostor pro mezi-lidské porozumění. Bez ohledu na to, zda vyznáváme některé náboženství, jsme ovlivněni tím, že naše společnost stojí na křesťansko-židovských základech.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Seznámení, úvodní motivace	Časová osa náboženství	Desky Desatera	PŘESTÁVKA	Desatero – kořeny naší civilizace	Revidujeme časovou osu náboženství
10 min	15 min	12 min		20 min	15 min
					10 min

Pomůcky

- prezentace
- dataprojektor a ozvučení
- video Jak se vyznat v náboženstvích (dostupné v prezentaci)
- video Proč respektovat víru druhých? (dostupné v prezentaci)
- flipchart či čistá tabule na myšlenkovou mapu
- samolepky na jména
- samolepicí lístečky
- fixy
- papíry
- stopky
- PL Karty k časové ose (1 × pro třídu, karty je možné zalaminovat)
- PL Časová osa – řešení (pro potřebu učitele)
- PL Výklad Desatera (pro potřebu učitele)
- PL Desatero pro žáky (pro každého žáka)

1

Seznámení, úvodní motivace

10 min

Postup a metody

Rozhovor, práce s videem

1:15

- Čemu lidé v historii věřili?
- Symboly kterých náboženství jste ve videu zahlédli?
- V která náboženství lidé věří i dnes?
- Jak to má většina Čechů s náboženstvím?
- Kolik procent lidí na celém světě se hlásí k nějakému náboženství?

1:26

2

Časová osa náboženství

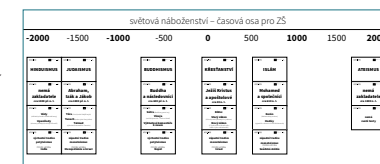
15 min

2.1 Skládání časové osy (7 min)

Práce s textem – třídění

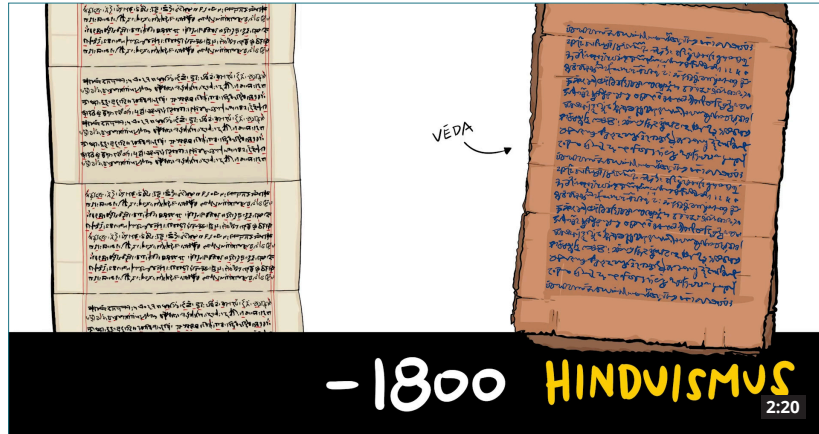
Umístěte na časovou osu (timeline náboženství) všechny karty, které máte v rukou. Karty obsahují název náboženství, letopočet vzniku náboženství, místo vzniku, do jaké tradice náboženství patří, jméno zakladatele, název svatých textů.

2.2 Jak to bylo před naším letopočtem? / Jak to bylo doopravdy? (8 min)

Práce s videem, diskuse

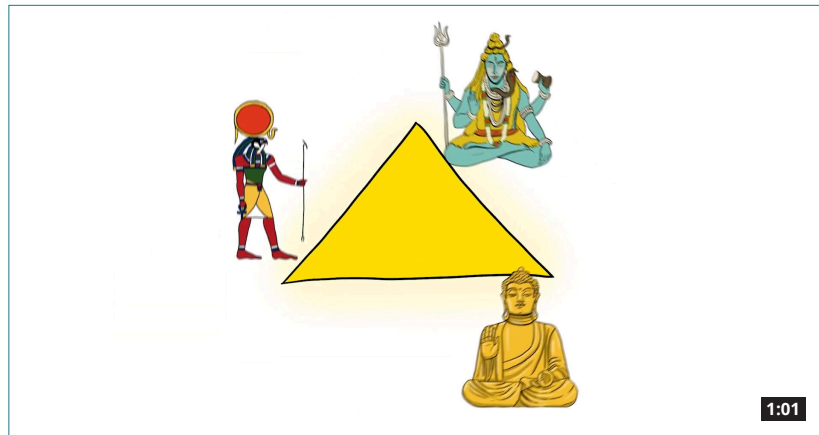
3**Desky Desatera**

20 min

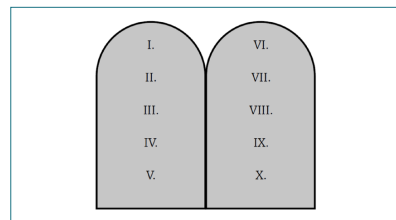
3.1 Desky Desatera (8 min)

Práce s videem, brainstorming

3.2 Znění Desatera (12 min)

Přednáška, dialogické vyučování

4**Desatero – kořeny naší civilizace**

20 min

4.1 Co by kdyby (10 min)

Skupinová práce – morální imaginace

Skupiny hledají odpověď na otázku:

- Jak by mohla vypadat společnost, která by se tímto kodexem / těmito pravidly řídila?

Vyberte si oblast, pro kterou navrhnete, jak by to vypadalo, kdyby se zde dodržovala pravidla Desatera:

- třídní kolektiv ve škole
- parta kamarádů
- rodina
- fotbalový / jiný sportovní klub
- lidé v MHD
- jiná zvolená oblast

4.2 Co by kdyby – výstupy (10 min)

Prezentace skupinové práce

Jednotlivé skupiny prezentují výstupy své práce. Každá skupina na to má max. 2 minuty.

Na závěr rozdejte žákům pracovní list Desatero pro žáky.

5.1 Revidujeme časovou osu náboženství

Práce s videem

V další části videa se dozvíme, zda máme na naší časové ose správně zbylé informace. Video bude delší a bude obsahovat informace ke zbylým náboženstvím. Je třeba dávat dobrý pozor na informace, abychom poté mohli zrevidovat správnost naší časové osy. Zkuste si také všimnout, v základech kterého náboženství se také objevuje Desatero.

5**Revidujeme časovou osu náboženství**

15 min

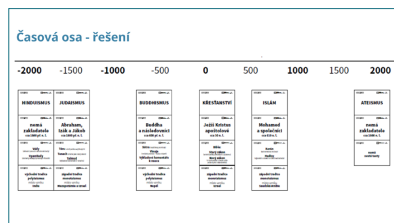

PREZI

Po zhlédnutí videa se vraťte k otázce:

- V základech kterého náboženství se objevuje Desatero?

6

Reflexe
a závěr**6.1 Jak by to mohlo vypadat dnes***Práce s videem*

Náboženství hraje v lidské společnosti stále velmi důležitou úlohu a úkolem demokratické společnosti je chránit náboženskou svobodu.

V závěru videa jsme slyšeli, jak je náboženská svoboda ošetřena v české legislativě. Bez ohledu na zákony jde ale o vzájemný respekt, který si jako lidé projevujeme.

10 min

8. – 9. ročník

Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Mgr. Petra Burdová

Hlavní myšlenka

Ctnost pomáhá člověku vyvážit přínos svého jednání pro sebe i pro své okolí.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Seznámení, úvodní motivace	Jak souvisí vzdělání s charakterem?	Jak budovat charakter aneb Co jsou to ctnosti?	PŘESTÁVKA	Představení ctností a reflexe	Co umím a znám právě já? V čem jsem silný a co chci rozvíjet?
4 min	16 min	25 min	20 min	15 min	10 min

Pomůcky

- dataprojektor
- prezentace
- čisté papíry
- tužky, fixy
- samolepicí štítky
- stopky či hodinky
- velký papír či flipchart

- PL Otázky do dvojice (1 × do dvojice)
- PL Kdo je kdo? Zuckerberg/Breivik (1 × do skupiny, je potřeba rozstříhat a vložit do obálek)
- možné nahradit PL Kdo je kdo? Mengele/Winton (1 × do skupiny, je potřeba rozstříhat a vložit do obálek)
- PL Ctnosti (1 × do skupiny, každá skupina má na PL jinou ctnost), popř. Karty ctností (viz Další zdroje)
- papír s obrázky HLAVA/RUCE/SRDCE (viz ilustrační foto u aktivity 5.1)

1

Seznámení, úvodní motivace

4 min

2

Jak souvisí vzdělání s charakterem?

16 min

Postup a metody

Rozhovor, práce s textem

Úvod do tématu proběhne okamžitým zapojením do aktivity, při níž se žáci snaží uhodnout chybějící slova ve 2 citátech (N. Mandela a J. A. Komenský). Chybějící slova jsou: **VZDĚLÁNÍ** a **VYCHOVÁVÁNÍ**.

2.1 Jak to vidím já? (5 min)

Diskuse

Rozdejte žákům do dvojic PL s otázkami, nad kterými mají diskutovat.

Uveďte příklad člověka, kterého považujete za vzdělaného; podle čeho tak usuzujete?

„Intelligence, vzdělání a talent nemají samy o sobě znaménko plus nebo minus. Podle mého soudu jsou podobny koňům a záleží na tom, do jakého vozu je zapřáháme.“

Jan Špáta

2.2 Kdo je kdo? Kdo je jaký? (11 min)

Práce s textem

Rozdělte žáky do skupin po 3–4 žácích. Každá skupina dostane obálek s lístečky se stručnými údaji o dvou osobnostech z PL Kdo je kdo? (jejich vzdělání, obor činnosti, konkrétní čin). **Jedna osobnost je pozitivním příkladem, druhá negativním.**

Mark Elliot Zuckerberg

Anders Behring Breivik

- 34 let -
- podnikatel, vizionář, inovátor -
- studoval na Harvardu (nedokončil) -
- v 19 letech začal podnikat -
- spoluzakladatel a prezident Facebooku -
- velkou část zisku věnuje na charitu

- 40 let -
- radikál, nálník, vrah -
- studoval 1 rok na gymnáziu -
- zajímal se o problematiku imigrantů -
- názory sepsal do „manifestu“ -
- vyvořen v Björnursku -
- odrozcem k 20 letům vězení -

„Pokud chcete změnit svět, **vzdělávání** je ta nejmocnější zbraň.“
Nelson Mandela

„Takový je příští věk, jak jsou **vychovávání** příští jeho občané.“
J. A. Komenský

Pracovní listy 8. – 9. ročník Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti UCTA K ŽIVOTU

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLÁNÍ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLÁNÍ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLÁNÍ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLÁNÍ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLÁNÍ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

Pracovní listy 8. – 9. ročník Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti UCTA K ŽIVOTU

KDO JE KDO: Zuckerberg & Breivik
(rozstříhat a smíchat dohromady)

M. Z.

Narodil se 14. 5. 1984 (34 let)

Studoval na Harvardu v USA (nedokončil)

Začal s podnikáním již na VŠ v 19 letech

Realizaci svých plánů se dotkl milionů mladých lidí a jejich rodin po celém světě

Byl minimálně 2x obviněn v souvislosti se svou činností

Je štědrý, protože věnuje 99 % obrovského zisku své firmy na charitativní účely

Je ženatý

A. B. B.

Narodil se 13. 2. 1979 (40 let)

Studoval 1 rok na gymnáziu

Byl v určitém ohledu velmi sečtělý

Zajímal se velmi intenzivně a zarpuzile o aktuální problematiku imigrantů

Své názory zapsal do „manifestu“, na kterém pracoval 9 let

Aby mohl realizovat své plány na změnu ve společnosti, ojel na výpravě do Björnurska

Realizaci svých plánů se přímo dotkl desítek mladých lidí, ale také jejich rodin z několika zemí světa

Je svobodný

PREZI

2.3 Reflexe

Rozhovor

3

Jak budovat
charakter
aneb Co jsou
to ctnosti?

25 min

PREZI

3.1 Představení ctností (5 min)

Přednáška

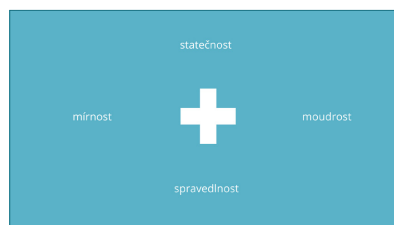
Oba mladí muži byli vzdělaní, schopní a podařilo se jim uskutečnit jejich plány. Důsledek jejich konání byl ale naprosto odlišný. Jeden společnost a lidské životy obohatil, druhý naopak několik nevinných životů zmařil. Rozdíl byl především v jejich CHARAKTERECH. Pokud je člověk charakterní, znamená to, že má dobré vlastnosti (např. laskavost, štedrost, ...). Naopak BEZCHARAKTERNÍ člověk má vlastnosti zlé (např. závist, hrubost, ...). Pokud chceme být dobrými lidmi, měli bychom znát a učit se také tzv. CTNOSTEM. Co jsou ctnosti? Ukážeme si to na obrázku v prezentaci.

Ctnosti mají potenciál zhodnotit (zlepšit) vše, co děláme nebo známe, a obohacují naše jednání. Jejich přítomnost (nebo i absence) v nás je pro naše okolí viditelná. Pokud je člověk ctnostný, přidaná hodnota ctností se projeví v jeho osobnosti, ale také v jeho okolí – u ostatních lidí, tedy ve společnosti jako takové. Důsledky jednání ctnostného člověka jsou dobré, u bezcharakterního člověka špatné.

Naším úkolem je ctnosti – podobně jako jiné schopnosti a znalosti – poznávat, učit se jim, trénovat je a rozvíjet. Patří k našemu vzdělání a k rozvoji naší osobnosti. Jsou důležité pro nás samotné i pro druhé.

Otázky k reflexi

- Jaký je hlavní rozdíl mezi těmito dvěma muži?
- Jakou roli hrálo v jejich příběhu jejich vzdělání?
- Kterého z těchto dvou mužů byste chtěli znát osobně? Proč?
- Co kromě vzdělání mohlo přispět k tomu, jakým směrem se v životě vydali?
- Jaké podobné dva příklady (pozitivní/negativní) byste mohli uvést vy?

Ctnosti

- Mají potenciál zhodnotit (zlepšit) vše, co děláme/známe.
- Obohacují naše jednání.
- Jejich přítomnost či absence je viditelná pro naše okolí.
- Můžeme je poznávat a trénovat.
- Patří k našemu vzdělání.

Představte ctnost

- Vlastními slovy popište danou ctnost.
- Najděte ke ctnosti dva protipóly a dopište je do trojúhelníku.
- Ztvárněte, jak se daná ctnost může projevit v běžném životě.

4

Představení
ctností a reflexe

20 min

4.1 Představení ctností

Prezentace skupinové práce

Každá skupina po vypršení času představí danou ctnost ostatním skupinám.

Během představování ctností ostatní skupiny hádají, s jakou ctností skupina pracovala, jaké krajnosti ilustrují.

4.2 Reflexe

Rozhovor

- Co vás při aktivitě zaujalo? Na co jste během ní přišli?
- Jaká ctnost se vám líbí nejvíce? Proč?
- Na kom ze třídy / ze svého okolí vidíte nějaké ctnosti, o kterých jsme dnes hovořili?
- Jak se stane, že člověk jedná moudře? Je možné to nějak trénovat?
- Co ještě potřebujeme k tomu, abychom byli i ctnostní?
- Jaké dalších ctnostné charakterové vlastnosti znáte?
- Jakých dalších vlastností si na druhých ceníte? Proč?

5

Co umím
a znám právě já?
V čem jsem silný
a co chci rozvíjet?

15 min

5.1 Co umím/znám a jaký jsem? (15 min)

Produkční metoda

- Co už umím?
- Co znám?
- Jaký/á jsem?

SRDCE (charakter, ctnosti – Jaký/á jsem?)

RUCE (dovednosti, schopnosti – Co umím?)

HLAVA (znalosti – Co znám?)

Žáci mohou (nemusejí) představit ostatním své vlastnosti/dovednosti/znalosti pomocí samolepicích štítků tak, že je nahlas přečtou a položí na připravený papír se symboly na místo, kam si myslí, že se nejvíce hodí.

6.1 Reflexe (7 min)

Reflexivní otázka

6

Reflexe
a závěr

7 min

PREZI

Otázky k reflexi

- Co jste se dozvěděli o ostatních?
- Co z daných oblastí na sobě / někom ze spolužáků vnímáte jako jeho jedinečnost?
- Co vám jde snadno, co můžete hodně trénovat / učit se?
- Komu/čemu konkrétně můžeme za dané dovednosti/schopnosti/vlastnosti poděkovat? Např.: škole, rodině, sám sobě, ...

6.2 Závěr lekce (3 min)

Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti:

*Při vzdělávání a výchově jde o celého člověka,
nejen o znalosti a dovednosti,
ale i charakter/srdce.*

Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti

J. A. Komenský

„Vzdělávání mysli bez vzdělávání srdce
není v podstatě žádné vzdělávání.“

Aristoteles

8. - 9. ročník

Vnímám krásu, tvořím krásu

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Jan Rokosz

Hlavní myšlenka

Je důležité, jakým druhem umění se obklopujeme, protože na nás může mít pozitivní, ale i negativní vliv.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
					
Seznámení úvodní motivace	Galerie přírody	Příroda jako zdroj inspirace	Umění má vliv	Dokonči příběh	Reflexe a závěr
					
10 min	10 min	25 min	10 min	30 min	5 min

PŘESTÁVKA

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video
- papíry a tužky pro každého žáka
- samolepicí bločky
- vytištěné PL Vynálezy inspirované přírodou (1× barevně – pro každou skupinu jeden obrázek, možno zalaminovat)
- obálky (5×) na obrázky z PL Vynálezy inspirované přírodou
- vytištěný PL Náповěda (3× na listu)
- kousek suchého zipu
- možnost – 3 vytištěné fotografie vztahující se k nějakému uměleckému dílu (viz vysvětlení níže)

Postup a metody

1

Seznámení, úvodní motivace

10 min

2

Galerie přírody

10 min

Rozhovor, Hádej proč?

Pro seznámení se skupinou můžete kromě tipů v úvodu metodiky přinést 3 vytištěné obrázky/fotky, které se vztahují k nějakému uměleckému dílu, které je vám blízké.

Žáci hádají, proč jste si vybrali právě tyto obrázky. Poté co od žáků zazní alespoň 3 tipy ke každému obrázku, odhalte klíč ke svému výběru.

2.1 Proč galerie přírody (2 min)

Vysvětlování, rozhovor

Ukážeme si, že abychom viděli umění, nemusíme chodit jen do galerie. Takovou „galerii“ je i příroda. Je plná rozmanitých, krásných, ale i nebezpečných výtvorů. Je zdarma a každý v ní může najít to, co se mu líbí nebo ho fascinuje, a nemusí přitom hledět na zavírací dobu.

Lidé navíc mají tu schopnost, že dokáží krásu přírody nějakým způsobem zachytit.

- Zeptejte se žáků, jak podle nich lidé krásu přírody pomocí umění zachycují.

Někteří ji popíší slovy na kus papíru, jiní pomocí melodie a not v partituru zachytí třeba zvuk řeky. Nejčastěji ale lidé přenesou krásu přírody na malířské nebo v současnosti na filmové plátno.

2.2 Obrazy přírody v průběhu času (8 min)

Práce s obrazem

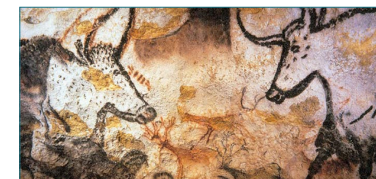
Už od dob pravěku se lidé pokoušeli zachytit to, co je obklopovalo – tedy především přírodu (prezentace – fotografie Sálu byků z jeskyně Lascaux [lasko]). Ukážeme si, že malíři zachycují krajinu až dodnes.

Úkolem každého žáka je seřadit jednotlivá díla od nejstaršího po nejspíšejší.

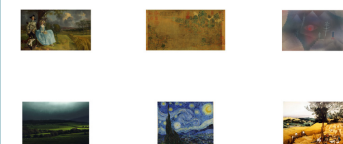
Nechejte žáky zkontrolovat si správnost svých řešení. Krátce každé dílo okomentujte.

Seznam děl

- 1. Jarní toulky (600)**
obraz čínské krajiny z dynastie Song
- 2. Sklizeň obilí (1565)**
obraz renesančního malíře Pietera Brueghela [bröchela] staršího
- 3. Pán a paní Andrewsovi (1750)**
obraz anglického malíře Thomase Gainsborouha [gainsboroua]
- 4. Hvězdná noc (1889)**
známý obraz Vincenta van Gogha [fan chocha]
- 5. Pohled na krajinu (1926)**
obraz švýcarského malíře Paula Klee

Jeskynní malby Lascaux – 15 000 až 13 000 př. n. l.

6. Irská krajina, Waterford (2003)

autorem je Gottfried Helnwein,
který tvoří hyperrealistické obrazy
připomínající spíše fotografie

Závěr

V průběhu času se mění způsob, jakým umělci zachycují svou inspiraci, přesto ji řada z nich stále nachází v přírodě.

3

Příroda
jako zdroj
inspirace

25 min

3.1 Pozorování přírody a vynálezy (5 min)

Vysvětlování, rozhovor

Všechny obrazy, které jsme si ukázali, musel někdo vytvořit – nějaký umělec.

Umělec je každý, kdo využívá svůj um, to, co umí. Proto můžeme za umělce považovat i vědce a vynálezce. Leonardo da Vinci byl příkladem člověka, který naplno využíval své dovednosti. Nejenže byl malířem, spisovatelem a hudebníkem, ale také vynálezcem a konstruktérem. Příroda ho inspirovala jak ve výtvarném umění, tak při jeho výtvorech – např. při pozorování ptáků sestrojil návrhy létajících strojů.

Dnes existuje poměrně mladá vědecká disciplína, která staví na principech a poznatcích, které najdeme v přírodě. Tyto poznatky se pak vědci snaží aplikovat na vývoj nových technologií nebo vynálezů. Právě Leonardo da Vinci byl jedním z jejich průkopníků. Nazývá se BIONIKA.

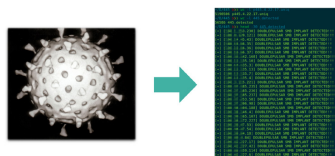
Možná i vy používáte věc nebo vynález, který vznikl díky pozorování přírody.

- Znáte takový vynález?

3.2 Pozorování přírody a vynálezy (10 min)

Skupinová práce s obrazem

Rozdělte žáky do 5 skupin, ve kterých budou zkoumat, jaké další vynálezy mohly vzniknout na základě pozorování přírody.

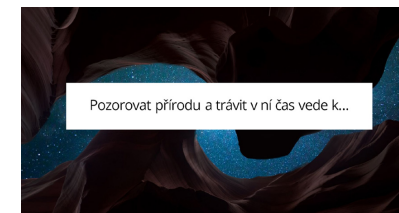

PL

3.3 Reflexe (5 min)

Nedokončené věty

3.4 Shrnutí (5 min)

Vysvětlování

J. A. Komenský řekl, že „nevidí-li kdo té krásy v světě, ten málo vidí“.

To znamená, že ten, kdo se dívá kolem sebe (v lese, v parku, na horách i na zahradě), najde mnoho krásných věcí, které předtím vidět nemusel. To jsme si ukázali na tom, jaké věci lidé vytvořili při pozorování přírody.

Komenský přírodu využíval i ve výuce. Místo toho, aby svým žákům ukazoval obrázky přírody v knihách, přímo je do přírody bral.

Opravdu stojí za to vyjít do „galerie přírody“ a ne jen zůstat zavřený ve svém pokoji.

4

Umění má vliv

10 min

- Existuje nějaká kniha, film, píseň, foto atd., která se vám navždycky vryla do paměti?
- Existuje nějaká kniha, film, píseň, foto atd., kterou byste raději vůbec nečetli/neslyšeli/neviděli? Něco, co vám „vlezlo“ do hlavy a nemohli jste se toho zbavit?
- Máte nějaká kritéria, podle kterých se rozhodujete, jakému umění se vystavujete? Pokud ano, jak jste k nim došli?

I dospělý člověk někdy neodhadne dopad umění na sebe a své emoce a stále si hledá zdravé hranice, čemu se chce ve svém životě vystavovat.

5

Dokončí
příběh

30 min

5.1 Dokončí příběhy Slavná žena, Hromady odpadků, Talentovaný Tim (15 min)

Práce s textem – Domyslete začátek příběhu

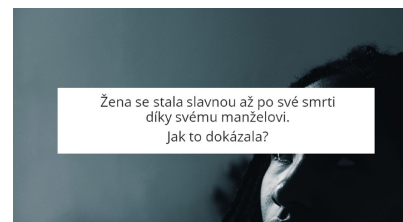
Umění se nedá od našeho života oddělit. Pokud je nám blízko a vyplňujeme jím svůj čas, náš život to ovlivní. Nyní se podíváme na tři příběhy, ve kterých mělo umění vliv na lidské životy.

První příběh

Žena se stala slavnou až po své smrti díky svému manželovi. Jak to dokázala?

Řešení

Američan Charles „Lala“ Evans miloval svou ženu Louise. Když těsně před 60. výročím jejich svatby v roce 2011 zemřela, rozhodl se Lala, že ve svém domě vytvoří muzeum jejich

společné lásky. Na stěny domu rozešel přes 1000 společných fotografií. V jejich muzeu jsou kromě fotografií i desky s oblíbenou hudbou a další předměty, které připomínají jejich společný život. Lala byl hostem v amerických televizích a jeho muzeum dnes navštěvuje spousta lidí.

PREZI

Druhý příběh

Řešení

U obce Paseka se nachází arboretum, které vzniklo z bývalé skládky. Dnes na tomto místě roste 3200 druhů rostlin z celého světa – např. i z Grónska nebo Tasmánie. To vše vzniklo díky úsilí a práci Radima Slabého z Karviné, který za dva a půl roku společně s přáteli proměnil skládku v botanickou zahradu. V arboretu dokonce bydlí. V jednom rozhovoru řekl: „Chtěl jsem překvapit lidi a ukázat jim, že i na tak ošklivém místě se dá udělat něco hezkého.“

PREZI

Třetí příběh

Řešení

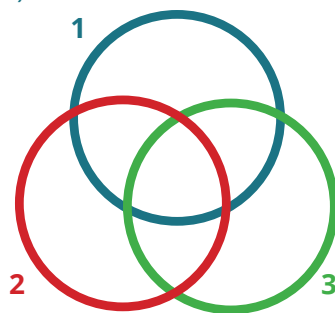
Tim Bergling, uměleckým jménem známý jako Avicii, byl slavný švédský DJ a hudební producent. Ve 22 letech vydal písničku Levels, která se dostala na žebříček Top 10 v několika evropských zemích. Od té doby se jeho taneční hudba držela na předních příčkách hitparád po celém světě. O pět let později je během své dovolené nalezen mrtvý v hotelovém pokoji. Jeho smrt v 28 letech byla obrovským šokem. Později bylo potvrzeno, že spáchal sebevraždu. V dopise na rozloučenou uvedl, že nemohl nalézt smysl života, štěstí a chce nalézt klid.

5.2 Co mají příběhy společného? (10 min)

Práce s textem – Vennovy diagramy

- V čem byl každý příběh jedinečný? (Zapíšete do jednotlivých kruhů – každý kruh představuje jeden příběh.)
- Našli bychom něco, co měly všechny příběhy společné? (Zapíšete do průniku kruhů.) (Žákům můžete navrhnout níže zmíněné společné rysy.)

5.3 Příběh na závěr (5 min)

Vyprávění, práce s příběhem

Umění patří k našemu životu. Bez schopnosti tvořit by svět kolem nás byl šedivý, prázdný a tichý. Je úžasné, že i jeden člověk dokáže uměním ovlivnit svůj život, život blízkých, ale i celé společnosti. Záleží ale na nás, co budeme vytvářet a čím se necháme ovlivnit.

Příběh

Ve skalnaté a nehostinné krajině francouzských Alp žil starý muž. Lidé, kteří na tomto místě žili, byli zasmušilí a jeden ke druhému se nechovali zrovna nejlépe. Ten starý muž se ale rozhodl, že chce ráz krajiny změnit, přestože se potýkal se ztrátou své rodiny.

Začal sázet duby. Každý den vycházel ven s železnou tyčí a pytlém žaludů na zádech. Tyčí udělal do země jamku, hodil do ní žalud a zahrnul ji hlínou. Dělal to den co den, celých padesát let.

Po té dlouhé době s celou krajinou stalo něco úžasného: z žaludů vyrostl dubový les jedenáct kilometrů dlouhý a tři kilometry široký. Po úbočích kopců, kam až oko dohlédlo, se vlnil dubový háj. Ve stromové zvěři ptáci, v jeho stínu dováděla zvěř a v krajině, která bývala vyschlá a pustá, zurčely potoky plné vody.

Závěr

Když si uvědomíme, že jeden člověk bez technických prostředků mohl sám přetvořit krajinu, jak by vypadal svět kolem nás, kdybychom k němu přistupovali podobným tvůrčím způsobem jako muž v příběhu?

6

Reflexe
a závěr

5 min

6.1 Reflexe žáků (5 min)

Osobní písemná reflexe – Můj plán

- **1 věc**, kterou na základě lekce v tomto týdnu udělají pro sebe
- **1 věc**, kterou na základě lekce v tomto týdnu udělají pro druhé / pro své okolí

8. - 9. ročník

Rodina, která má budoucnost: odpuštění

Obsah vzdělávacího programu

Autor: Mgr. Jana Klodová

Hlavní myšlenka

Odpuštění je lékem pro mě a až poté darem pro druhé.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	
○	○	○	○	○	○	
Seznámení, úvodní motivace	Vězení s klíčem uvnitř	Nepříjemné situace v životě	PŘESTÁVKA	Lano	Odpuštění může být jako...	Reflexe a závěr
15 min	20 min	10 min		15 min	20 min	10 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video Jan Amos Komenský (Staleté kořeny) *(ke spuštění v prezentaci)*
- píseň Tears In Heaven – Eric Clapton *(ke spuštění v prezentaci)*
- video Odpuštění – Veronika Kašáková *(ke spuštění v prezentaci)*
- PL Kartičky do obálky *(1× do každé skupiny, rozstříhat a vložit do obálky)*
- papíry a psací potřeby pro každého žáka
- samolepky na jména, fixy
- jednoduchý předmět *(kamínek, oříšek, fix, popř. můžeme využít i lano smotané do klubíčka)*
- černá látka, klíč
- obálka s obrázky do dvojic, papír, psací potřeby
- lano nebo silnější provaz (délka 2m) 2×
- izolepa či malířská páska
- pytlík s hřebíky, připínáček, kladivo 2×, kleště 2×, kus dřeva na zatloukání 2×
- psací potřeby, menší lističky, košík, ohnivzdorná nádoba, sirky

1

Seznámení, úvodní motivace

15 min

2

Vězení s klíčem uvnitř

20 min

Postup a metody

1.1 Představení a seznámení se skupinou, nastavení pravidel (5 min)

Rozhovor

Domluve si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

1.2 Můj dárek (10 min)

Komunitní kruh

- Co jste v poslední době dostali a co vám udělalo radost?

2.1 Příběh Komenského (10 min)

Práce s videem, rozhovor

- Který okamžik z videa vám zůstal v paměti?

2.2 Vězení (10 min)

Prožitková metoda

- Co byste řekli o vězení, jak vypadá, jaké je?

Poté co zazní různé nápady, spolu s žáky vězení vytvořte.

- Jaké to je být ve vězení, jaký je to pocit? (např. smutek, stísněnost, strach, bezmoc, tma, zima)
- Nad čím asi člověk ve vězení přemýšlí? (např. Proč se to děje mně? Co se mnou bude? Jak dlouho to bude trvat? Jak to vydržím? pocit nespravedlnosti, viny ...)
- Co člověku ve vězení chybí, co by si přál? (např. dobré jídlo, teplo a pohodlí, být s rodinou, jít si, kam chce, běžet)

V období po bitvě na Bílé hoře, kdy se Komenský ukrýval na panstvích Karla staršího ze Žerotína a dozvěděl se o smrti své rodiny, napsal:

„Padl jsem na zem jako mrtev a neměl jsem sílu vstát.“

- Dokázali byste pojmenovat, jaké mohl prožívat pocity? (např. hněv, bezmoc, smutek, deprese, hořkost, vina za situaci, touha po pomstě)
- Vzpomněli byste si, jaké je téma dnešní lekce?

3

3.1 Možnosti zpracování nepříjemných situací v životě (10 min)

Rozhovor, skupinová práce s obrazem

- Co se můžeme naučit o odpuštění z příběhu Komenského, co mu pomohlo znovu vstát?
- Vzpomněli byste si na některé další umělce, kteří tvořivým způsobem zpracovali něco, co v životě prožili?

Umění a tvořivost je jedna z cest, která lidem pomáhá a vždy pomáhala zpracovat to, co prožívali, co se jim stalo.

- Co může člověku pomoci zpracovat nepříjemnou situaci, těžké období, které zrovna prožívá?
- Co mu může pomoci odpustit?

PL

Aktivní postupy

- Tvůrčí zpracování skrze umění (*nota, paleta, kniha*)
- Rozhodnutí (*rozcestí*)
- Naděje, víra, optimismus, vědomí jedinečnosti a smyslu (*svítání – slunce za mrakem, růže*)
- Komunikace, sdílení, říct to někomu, kdo je ochoten mi naslouchat (*komunikační bubliny; trojice, která se objímá; dopis*)
- Vyhledání odborníka, např. mohu navštívit školního psychologa (*sedící postavy*)
- Modlitba, meditace, relaxace (*spojené ruce, meditující postava*)
- Fyzická práce, sport, pobyt v přírodě (*kladivo, hory, ruka s činkou, míč*)
- Volné projevení emocí (*emotikony*)
- Studium problematiky, větší informovanost, detailní poznání a pochopení situace (*přemýšlející emotikon, poznámkový blok, kniha, graf, puzzle*)
- Práce ve prospěch lidí v podobné situaci např. dobrovolnictví, občanská iniciativa, volba profesce (*loga organizací*)

Pasivní postupy

- Ignorování
- Apatie, rezignace
- Cynický postoj

Negativní postupy

- Návykové látky,
- Únik do návykových činností

4

Lano

15 min

PREZI

4.1 Lano – když se vztahy zamotají (15 min)

Prožitková metoda

Propojte příběh Komenského s dnešní situací žáků.

Člověk se může posílit tím, co se mu děje, a může to taky později zúročit. Odpuštění je dar pro mě i pro druhé.

- Zažili jste něco takového?
- Víte o někom, komu se něco takového děje a podobnou situaci právě řeší?
- Co by v našem příběhu pomohlo uzel rozvázat?

„Chceš-li být otrokem nějakého člověka, nesnášej ho. Pak s tebou bude ráno, po celý den i v noci. Tenhle člověk s tebou bude také jíst a naruší tvé trávení. Zničí tvou schopnost koncentrace, zničí každou příjemnou chvíli a zbaví tě tvého drahého pokoje i radosti. Svě štěstí vkládáš do jeho rukou. Dáváš mu skutečnou moc nad sebou samým.“

John Powell

5

5.1 Hřebík (10 min)

Prožitková metoda

Nechejte hřebík kolovat mezi žáky, aby si vyzkoušeli jeho ostrost následujícím způsobem: Každý se sám mlčky dotkne prstem hrotu hřebíku a pak ho předá dál. Zatímco hřebík koluje, mohli by někteří žáci začít ztrácet pozornost; proto můžete z druhé strany stejným způsobem nechat kolovat připínáček.

Vyzvěte 2 žáky, aby šli dopředu. Měli by být zhruba stejně silní. Jejich úkolem bude co nejrychleji zatlouct hřebík do dřeva. Společně s ostatními jim to odstartujte (3 – 2 – 1 – teď), povzbuzujte je a nakonec také oceňte práci obou. Tito žáci nyní dostanou potřebné nářadí, kterým se pokusí hřebík co nejrychleji vytáhnout. (Sledujte čas, pokud se jim to dlouho nedaří, činnost přerušete.)

5.2 Hřebík a odpuštění (5 min)

Rozhovor, práce s příběhem

- Jakou vidíte paralelu/podobnost mezi hřebíkem a odpuštěním, mezi odpuštěním a touto činností?

Pusíte krátké video v prezentaci (převzaté z Interaktivní knihy), ve kterém Veronika mluví o odpuštění.

5.3 Rány zůstanou (5 min)

Práce s příběhem

Omluva a odpuštění jsou důležité pro zdravé vztahy, mají moc spoustu ran zahojit, ale ne vždycky všechny. Proto si musíme dávat pozor na to, jak s druhými lidmi jednáme, protože jinak jim můžeme způsobit příliš hluboké rány.

Jeden chlapec měl velmi vznětlivou povahu. Snadno se rozčilil, často se pouštěl do potyček a sporů. Jeho otec mu jednou dal pytlík hřebíků a požádal ho, aby pokaždé, když ho někdo nebo něco rozzlobí, a on pak vyvolá hádku nebo se do ní nechá vtáhnout, zatloukl jeden hřebík do ohrady kolem jejich dvora. První den chlapec zatloukl třicet osm hřebíků.

Jak šel čas, pochopil, že je snazší ovládnout svůj hněv než zatloukat hřebíky. Jednou večer, o několik týdnů později, oznámil otci, že toho dne se na nikoho nerozhněval.

Otec mu odpověděl: „To je moc pěkné. A odteď každý den, kdy se ti podaří zachovat klid nebo se usmířit, z ohrady jeden hřebík vytáhni.“

Po krátkém čase mohl chlapec otci oznámit, že jsou všechny hřebíky venku.

Otec ho pak vzal kolem ramen a řekl mu: „To je moc pěkné, chlapče, ale podívej, ohrada je samá díra. Dřevo už nikdy nebude takové jako dřív. Cokoliv v záchvatu hněvu řekneš, způsobíš

Odpuštění
může být jako...

20 min

PREZI

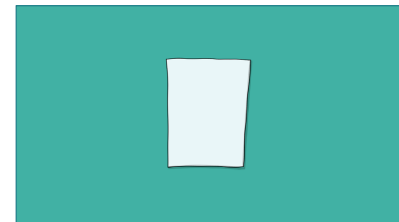

6

6.1 Rekapitulace lekce a rozhodnutí odpustit (5 min)

Prožitková metoda

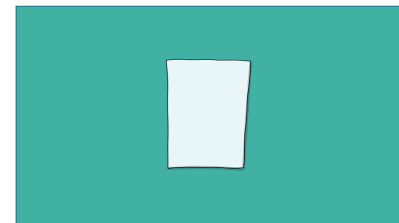
Můžete jít příkladem a také napsat na lístek iniciály člověka, kterému potřebujete odpustit. Lístek pak vložte do košíku.

6.2 Reflexe žáků (5 min)

Rozhovor

Podobně jako na začátku nechejte žáky posílat lano smotané v klubičku od jednoho k druhému. Kdo má právě v rukou lano, může se – bude-li chtít – podělit o myšlenku, kterou si odnáší z této lekce.

Reflexe
a závěr

10 min

PREZI

PREZI

8. – 9. ročník

Dotek krásy: příroda

Zaměření lekce: **Tato lekce je určena pro žáky s lehkou mentální retardací.**

Autor: Mgr. Pavel Slepíčka

Hlavní myšlenka

Pobyt v přírodě nás obohacuje. V přírodě se můžeme učit pečlivě pozorovat, vnímat, rozvíjet své smysly a může být zdrojem pro naši tvorbu.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Seznámení, úvodní motivace	Vnímáme přírodu	Přírodní galerie	PŘESTÁVKA	Nasloucháme přírodě	Inspirace přírodou – tvorba
10 min	25 min	10 min		5 min	30 min
					Reflexe a závěr
					10 min

Pomůcky

- prezentace a ozvučení
- Zvuky přírody (ke spuštění v prezentaci)
- Příroda v hudbě (ke spuštění v prezentaci)
- barevný tisk PL Fotky přírody (1x, 1 obrázek do skupiny)
- sada přírodnin (šišky, větvičky, kameny, šnečí ulita, list, vlna, peříčko, květina, kůra, jablko, kaštan, ořech, kousek kůže aj.)
- čtvrtky či papíry A3 (pro každého žáka)
- výtvarné pomůcky (viz 5.2)

1

Seznámení, úvodní motivace

10 min

Rozhovor
Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

2

Vnímáme přírodu

25 min

Postup a metody

2.1 Vnímáme přírodu (25 min)

Kooperativní produkční metoda

Rozdělte žáky do 4 skupin (maximálně čtyřčlenných) a do každé skupiny dejte jeden z obrázků (louka, řeka, hory, les). Pokud je žáků více, vytiskněte více stejných obrázků.

Ve skupinách žáci fotky umístí na velký balicí nebo flipový papír. S žáky zopakujte, jaké máme smysly, a na základě tohoto opakování si žáci na flip nakreslí symboly smyslů (oči, uši, jazyk, obkreslí dlaň, nos). Pod každý symbol napíšou či nakreslí, co v daném prostředí, které vidí na obrázku, můžeme vidět, slyšet, cítit, ochutnat nebo čeho se můžeme dotýkat.

3

Přírodní galerie

10 min

3.2 Přírodní galerie (5 min)

Galerie

Výsledné práce umístěte do prostoru v kruhu, čímž vznikne jakási „galerie“. Do ní žáky pozvěte.

Nyní jste přišli do galerie. V galerii si lidé prohlížejí, co druzí vytvořili. Většinou mlčí a pozorně se dívají. Zkusme to také.

3.3 Jak to vidím já? (5 min)

Reflektivní otázky

Pokládejte žákům otázky a vyzvěte je, aby své odpovědi vyjádřili tak, že se v galerii přemístí k patřičnému obrázku.

4

Nasloucháme
přírodě

5 min

4.1 Nasloucháme přírodě (5 min)

Prožitková metoda

Řekněte žákům: *Zavřete oči a představujte si místo, které slyšíte.*

Pusťte zvukovou ukázkou přírody. Žáci potichu poslouchají ukázkou a po doznění se snaží pojmenovat prostředí, které v ukázce slyší.

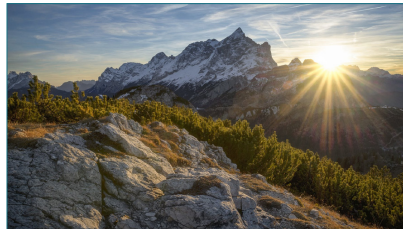
ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

5

Nasloucháme
přírodě

30 min

5.1 Doteky přírody (10 min)

Prožitková metoda

Připravte si soubor přírodnin (šišky, větvičky, kameny, šnečí ulita, list, vlna, peříčko, květina, kůra, jablko, kaštan, ořech, kousek kůže aj.).

Žáci utvoří kruh, ve kterém se posadí zády ke středu, a natáhnou ruce dozadu. Pohybuje se uprostřed kruhu a vkládá žákům do dlaní jednotlivé přírodniny. Žáci si je ohmatávají, aniž by se na ně podívali, a posílají je dál po kruhu. Po chvíli přírodniny opět odeberte. Celá aktivita probíhá bez mluvení, žáci se soustředí na hmatový vjem.

6

Reflexe
a závěr

10 min

5.2 Inspirace přírodou – tvorba (20 min)

Produkční metoda

Dejte žákům možnost, aby si z prozkoumaných přírodnin vybrali jednu, která se stane předmětem jejich tvorby. Přírodninu umístí do středu papíru a dotvoří k ní prostředí.

Dle možností třídy a žáků je možné pracovat například těmito technikami: kresba, malba suchým pastelem, koláž.

6. Reflexe a závěr (10 min)

Reflektivní otázky

Na závěr programu položte žákům jednu z následujících otázek:

- K čemu nám může být dobré zkoumat přírodu?
- K čemu nám může být dobré chodit do přírody?
- Jak můžeme tvořit?

3. Metodická část

8. – 9. ročník

Centrum securitatis: vzácnost demokracie

Autor: Ing. Petr Kadlec, DiS.

***„Co chceš, aby ti jiní činili, čiň ty jim.
To je souhrn zákona božského.“***

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Demokracie je složitá a ne vždy funkční, přesto je to nejspravedlivější způsob řízení společnosti, který známe.

Anotace

Lekce je koncipována jako zážitková hra, ve které třída jako základ nové společnosti navštíví novou planetu, kde bude třeba nastolit řád a způsob správy. Na vlastní kůži si postupně s narůstajícími úkoly vyzkouší různé typy správy věcí veřejných – od anarchie po zastupitelskou demokracii. Každý žák zažije dopad svého chování a rozhodování na sebe i na společnost.

Pro tuto lekci doporučujeme vyhradit 3 vyučovací hodiny.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Bude schopen popsat podstatu, výhody a rizika u následujících typů vlády: anarchie, autokracie, přímá demokracie, zastupitelská demokracie.

Co žák v lekci prožije / co si uvědomí

- V rámci imaginární hry zažije jednotlivé typy vlád a bude moci na chvíli „okusit“ jejich výhody a rizika.
- Pocítí vliv svého chování a rozhodování na sebe i na skupinu.

K jakému jednání lekce zve/vede

- K zvýšení zájmu o komunální i státní politiku a k promýšlení způsobů, jak se já, jako občan mohu do správy věcí veřejných zapojit.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Úvod do hry	Čtyři kola hry		Vyhodnocení anonymního hlasování	Dopis sobě, aplikace	Reflexe a závěr
10 min	10 min	40 min		15 min	10 min	5 min

Upozornění

Pro potřeby hry je nutné upravit prostor. Před lekcí je potřeba z lavic ve třídě vytvořit jednací stůl (např. ze 4 lavic) a umístit dokola židle podle počtu žáků (hráčů).

Z důvodu kontinuity zážitkové hry je dobré, aby 1. vyučovací hodina měla 60 minut. Po přestávce bude následně zkrácená 2. vyučovací hodina. Pokud žáky hra baví a diskutují, je možné jednotlivá kola hrát 15 minut. Je pak ale třeba počítat s časovou dotací 3 vyučovacích hodin.

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video (ke spuštění v prezentaci)
- samolepky na jména, fixy
- papíry A3 pro každého hráče
- papíry A5 a psací potřeby pro každého hráče
- fábory barev: žlutá, červená, modrá, bílá a zelená (pro každého žáka – slouží pro rozdělení na stejně početné skupiny)
- koruna nebo čepice
- žetony (3 pro každého hráče)
- bonbony (pro 3/4 hráčů ve skupině)
- prachové respirátory (pro 1/4 hráčů)
- polštářkové náplasti (pro každého hráče)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas/Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

1

Seznámení,
úvodní motivace

10 min

Postup a metody

1.2 Seznámení (5 min)

Rozhovor, práce s videem

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Upozornění

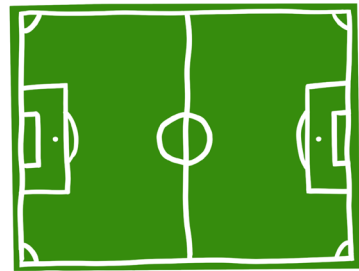
Pokud lektor žáky nezná, je pro rychlost hry nutné, aby měli žáci jmenovky a bylo možné je během hry oslovovat křestním jménem.

Pravidla hry

Nastavení pravidel je velmi důležité pro vytyčení pomyslného hřiště, ve kterém se budete s žáky pohybovat, a co se stane, pokud se nějaké pravidlo poruší:

- a) respektujeme se (neposmíváme se, nezsměšňujeme, ctíme osobní prostor druhého)
- b) nenecháme se nutit (veškeré aktivity jsou dobrovolné, pokud se někdo nechce účastnit, nemusí)

Představení pravidla „RUDÉ STOP“. Pokud toto kdokoli vykřikne, hra se zastaví a řeší se problém.

1.2 Druhá šance (5 min)

Práce s videem

- Kdo z vás by se chtěl podívat do vesmíru, na nějakou vzdálenou planetu?
- Co kdybyste se do vesmíru vydat museli?

Pustte video.

Vaše třída si teď zahraje na osadníky nového světa.

2

Úvod do hry

10 min

2.1 Rozdělení hráčů na 4 skupiny

Vysvětlování

Rozdělte žáky do 4 stejně velkých skupin.

Varianta 1

Rozdělte žáky náhodně.

Varianta 2

Nechejte žáky, aby se sami přihlásili do nabízených skupin.

Základní skupiny

Technici

(police, hasiči, opraváři) – barva žlutá

Zemědělci

(obdělávají půdu, starají se o jídlo) – barva červená

Vzdělanci

(zabývají se výzkumem, vzděláváním) – barva zelená

Doktoři

(starají se o zdraví, prevenci nemocí, psychologové) – barva bílá

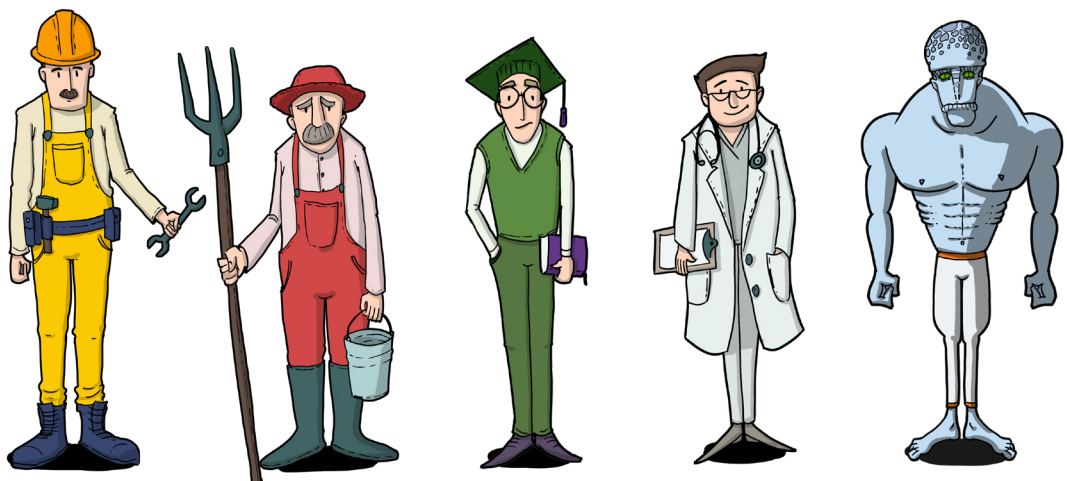
Speciální skupina

Mutanti

barva modrá

Mutanti jsou skupina vzniklá z příslušníků všech skupin (něco jako „rasa“). Tzn. že žáci „mutanti“ mají dvě barvy, např. mutant-technik má žlutou a modrou barvu (dva fábory). Fábory si žáci přiváží na levou paži.

Skupina vznikne na základě položené otázky: např. „Kdo má rád matematiku?“ nebo „Kdo už někdy byl ve Francii?“ nebo „Kdo má světlé tričko?“ atd. Skupina by měla tvořit cca 1/4 – 1/3 z celkového počtu hráčů.

2.2 Herní informace

Vysvětlování

a. Vítězné body

Jsou symbolizovány předměty. Jeden předmět = jeden bod. Každý žák dostane do začátku 3 vítězné body v podobě žetonů (např. podložek nebo čehokoliv nedělitelného). Vítězné body se sečtou na konci hry.

V tomto okamžiku může žáky napadnout: „Jak se bude počítat, kdo zvítězil? Budou odměny za první místo? Bude se vítězství počítat skupině, nebo jednotlivci?“ Všechny tyto dotazy nechejte záměrně bez komentáře.

b. Kola

Hraje se na 4 kola. Každé by mělo trvat průměrně 5–15 minut (např. 10 minut: 2 minuty úvod, 7 minut rozhodování, 1 minuta hlasování).

c. Hlasování

Na konci každého kola se zapíše na tabuli počet spokojených 😊, napůl spokojených 😐 a nespokojených obyvatel 😞. Jde o spokojenost s výsledným řešením v daném kole, nikoliv o osobní postoj k typu vlády.¹

Žáci jdou všichni naráz (každý sám za sebe) napsat na tabuli čárku k jednomu z emotikonů.

[1] Právě proto by žáci možná neměli dopředu znát typ vlády, o jaký v daném kole jde.

Viz komentář níže.

	😊	😐	😞
Anarchie			
Autokracie			
Přímá demokracie			
Zastupitelská demokracie			

d. Úvod do děje

Nacházíte se v jednacím sále základny CENTRUM SECURITATIS. Zde společně probíráte problémy, se kterými se vaše základna potýká. Očekává se od vás, že budete aktivně debatovat a řešit problémy, které vás následující 4 měsíce (4 kola hry) čekají.

3

Čtyři
kola hry40 min
(4 × 10 min)

PREZI

3.1 První kolo: Rozdělení jídla (dilema přebytku) (5 min)

Typ vlády: Anarchie

Prožitková metoda

První kolo uveďte slovy:

Zemědělcům se první úroda vydařila. Jídlo je možné uskladnit, a kdo má více jídla, má větší šanci na to, že bude prospívat. Jak ho ale rozdělit spravedlivě?

Dejte hráčům-zemědělcům „jídlo“ (např. bonbony), a to v množství přibližně o 1/3 větším, než je počet žáků. Jejich úkolem je „jídlo“ rozdělit. Skupina nemá žádný systém ani možnost hlasování. Každý dělá, co uzná za vhodné.

Upozornění

Počet předmětů by záměrně neměl být snadno rovnoměrně dělitelný mezi 4 skupiny; např. 40 bonbonů pro 30člennou třídu. Předměty se nesmějí dělit.

Jejich úkolem je „jídlo“ rozdělit. Skupina nemá žádný systém ani možnost hlasování. Každý dělá, co uzná za vhodné.

Metodická poznámka

Je možné, že spontánně začnou žáci jídlo krást. Je na zvážení lektora, zda budou krádeže povoleny. V neznámých kolektivech či ve skupině, kde předpokládáme možnost konfliktů, tuto variantu nedoporučujeme. V obou případech je však nutné zdůraznit, že je zakázáno fyzické násilí.

Vyhodnocení na konci prvního kola (5 min)

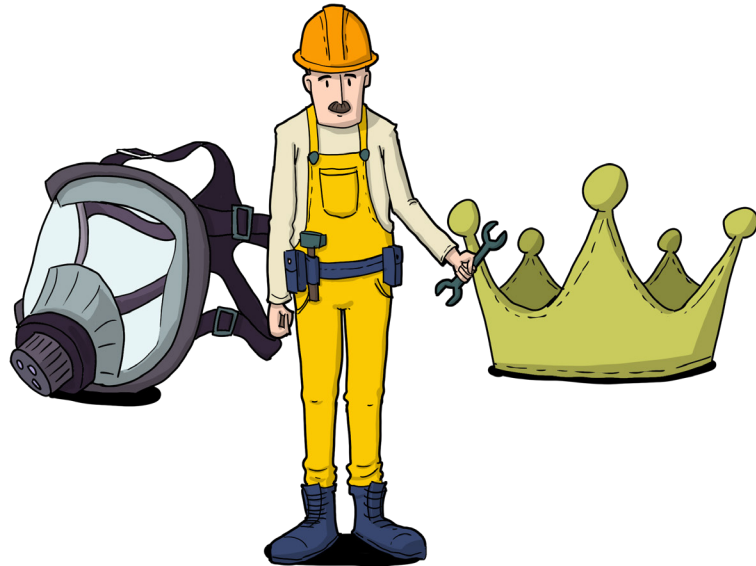
Hlasování – viz 2.2 Herní informace, bod c).

3.2 Druhé kolo: Hrozí únik vzduchu (dilema nedostatku) (5 min)

Typ vlády: Autokracie – vláda jednoho

Prožitková metoda

Druhé kolo uveďte slovy:

Základně hrozí únik kyslíku. Technici však nemají k dispozici dostatek kyslíkových masek. Vaše společnost má nyní vládce.

Dejte hráčům-technikům dýchací masky (prachové respirátory), a to v množství odpovídajícím 1/3 počtu žáků. Stanovte vládce skupiny tak, že za sebe hodíte papírovou korunu (jako se hází svatební kytice). Vládce se stane ten, kdo korunu chytí. Nasadí si ji na hlavu a usedne do čela třídy na učitelskou židli.

Vládce jedná s techniky a může naslouchat návrhům ostatních hráčů na řešení nedostatku. Konečné řešení rozhodne vládce jasným výrokem. Technici jeho výrok splní.

Informace pouze pro techniky: Pokud se jim rozhodnutí nelíbí, mohou stávkovat a vydání masek tím odkládat.

Vyhodnocení na konci druhého kola (5 min)

Dodejte informaci:

Mutanti, kteří masku nemají, netrpí, protože jim řídký vzduch nevadí.

Hlasování.

3.3 Třetí kolo: Nebezpečná nemoc (dilema vynuceného dobra) (5 min)

PREZI

Typ vlády: Přímá demokracie – vláda lidu

*Prožitková metoda***Třetí kolo uveďte slovy:**

Základně hrozí riziko velmi nebezpečné nemoci, která by pro všechny mohla být smrtelná. Je pouze malá šance, že jde jen o planou hrozbu. Doktoři naštěstí znají způsob očkování, které může nemoci předejít.

Informace pouze pro doktory: Očkování bude velmi efektivní pouze v případě, že se nechají očkovat všichni. Pokud by se totiž byl i jen jeden člověk očkovat nenechal, nemoc se u něj rozvine natolik, že postihne i další očkované.

Vyrobít jedno očkování stojí 2 body, očkují doktoři. Vydávejte očkování doktorům, kteří ho potom budou vydávat hráčům. (Pozn.: Očkování je také herní předmět, který se počítá za vítězný bod.)

Metodická poznámka

V některých třídách jsou žáci vynalézaví a doktoři si za očkování počítají marži 1 bod (popř. 2 body) a nabízejí očkování za 3 body. Takovou možnost jim umožněte.

Každý hráč má jeden hlas. V referendu hlasují pro varianty rozhodnutí **a)**, nebo **b)**:

- a)** Očkování bude povinné
- b)** Očkování bude volitelné

Metodická poznámka

*Můžete do diskuse přidat názor, že v případě volby **A)** nemá ten, kdo očkování nevěří, možnost odmítnout a že je to vlastně násilí na svědomí a začátek totalitního jednání.*

Vyhodnocení na konci třetího kola (5 min)

Až před vyhodnocováním kola vyjde najevo informace, že mutanti jsou považováni za očkované.

Jsou-li všichni naočkovaní (ať už podle varianty **A)** povinně, nebo se podle varianty **B)** rozhodli nechat očkovat dobrovolně), nic se nestane, nemoc populaci nepostihne.

Jsou-li někteří neočkovaní, pak neočkovaní přijdou o všechny body, očkovaní o 2 body.

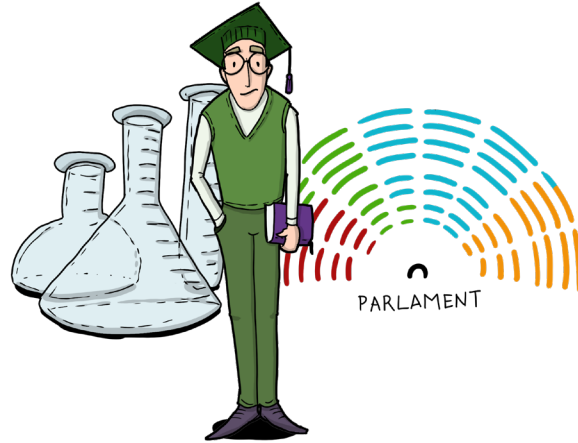
Hlasování.

3.4 Čtvrté kolo: Výzkum na mutantech (dilema pokroku většiny na úkor menšiny) (5 min)

PREZI

Typ vlády: Zastupitelská demokracie

Prožitková metoda

Čtvrté kolo uveďte slovy:

Někteří lidé v podmínkách základny na nové planetě zmutovali. Vědci požadují mutanty k výzkumu. Týkalo by se to všech mutantů, protože mutace jsou různé, individuální a je potřeba zkoumat všechny. Mutanti tím budou vyřazeni ze společnosti a přijdou o osobní svobodu na 6 měsíců. Výzkum však může zbytku obyvatel výrazně pomoci ubránit se nebezpečí cizího prostředí – dalším mutacím, hladu, nemocem – a může pomoci k rychlejšímu rozvoji lidstva na planetě.

Informace pouze pro vědce: Podle hrubých odhadů by se výzkumem na mutantech mohla civilizace vyvíjet přibližně třikrát rychleji (za 10 let urazit 30 let pokroku) a být třikrát více v bezpečí (např. by na nemoci zemřela jen třetina lidí). Na druhou stranu bude výzkum pro některé mutanty bolestivý (jaké jejich tělo vydrží teploty, tlak, bolest, jak rychle se zregenerují, proti jakým nemocem jsou imunní), v některých případech možná i smrtelný.

Nejdříve proběhnou volby zastupitelů. Každý se může ucházet o roli zastupitele tak, že napíše své jméno na tabuli.

Poté probíhá hlasování. Volby jsou dobrovolné, každý má jeden hlas. Každý napíše jméno svého kandidáta. Poté 3–5 hráčů (podle celkového počtu) s nejvíce hlasy vytvoří vládu a usadí se do čela třídy.

Zastupitelé hlasují o způsobu řešení:

- a) Povolit vědcům výzkumný projekt
- b) Zakázat vědcům výzkumný projekt

Metodická poznámka

Nedávejte možnost třetí varianty: C) Povolit výzkumný projekt, ale jen u mutantů dobrovolníků. Tato varianta by vlastně znamenala možnost B).

Vyhodnocení na konci čtvrtého kola (5 min)

Při volbě a): Výzkum byl povolen, ale po měsíci došlo (kvůli nesnesitelným podmínkám výzkumu) k povstání mutantů ve výzkumném zařízení. Při následném požáru bylo mnoho lidí zraněno a základna poničena. Všem se odečtou 2 body.

Při volbě b): Nic se nestane.

Hlasování.

4

Vyhodnocení

15 min

4.1 Vyhodnocení systémů vlády (5 min)

Prožitková metoda

Vyhodnoťte výsledky hlasování týkající se spokojenosti s jednotlivými systémy vlády. U každého systému dejte žákům příležitost se k problematice vyjádřit. Ptejte se nejprve na klady daného systému a potom na zápory.

Systém, který získal nejvíce „smajlíků“, se stal systémem, na kterém bude nová civilizace dále fungovat.

4.2 Vyhodnocení stavu stanice CENTRUM SECURITATIS (10 min)

a) Nevyváženost společnosti (Z):

Sečtěte počet bodů (za každý herní předmět) jednotlivých skupin (zemědělců, techniků, doktorů a vědců).

(Např. zemědělci dosáhli 20 bodů, technici 15, doktoři 17 a vědci 2. Vypočítejte rozdíl mezi skupinou s největším počtem bodů a skupinou s nejmenším počtem bodů. Rozdíl Z bude v takovém případě $20 - 2 = 18$.)

b) Vyhodnocení stavu základny (konečný počet bodů):

Sečtěte všechny body všech skupin a odečtěte Z.

(V našem případě $54 - 18$. Konečný počet bodů základny je 36.)

Toto číslo porovnejte s tabulkou:

Počet žáků	Stav stanice				
	Tragický	Špatný	Uspokivý	Výborný	Nadprůměrný
10	0	9	18	26	35
11	0	10	19	29	39
12	0	11	21	32	42
13	0	11	23	34	46
14	0	12	25	37	49
15	0	13	26	39	53
16	0	14	28	42	56
17	0	15	30	45	60
18	0	16	32	47	63
19	0	17	33	50	67
20	0	18	35	53	70
21	0	18	37	55	74
22	0	19	39	58	77
23	0	20	40	60	81
24	0	21	42	63	84
25	0	22	44	66	88
26	0	23	46	68	91
27	0	24	47	71	95
28	0	25	49	74	98
29	0	25	51	76	102
30	0	26	53	79	105

(V našem případě – jestliže hru hrálo např. 21 žáků – by byl stav základny „špatný“, protože $18 < 36 < 37$.)

Přečtěte žákům text

Vítězné body ve hře vám mohly navodit myšlenku individuálního prospěchu: „Tuhle hru vyhrajú já! Budu mít nejvíce bodů!“ Nebo možná myšlenku skupinového prospěchu: „Chá! Vyhrajeme nad ostatními skupinami! Budeme lepší než ti druzí!“ Pak jste možná zapomněli, že cílem hry bylo zachovat lidstvo v obtížném prostředí nové planety. To vyžaduje ohled na každého a konstruktivní spolupráci.

Je známo, že společnosti, které jsou postaveny buďto na kmenové (skupinové) kultuře nebo na kultuře bezohledného individualismu, nebývají úspěšné. Pro správu věcí veřejných (politiku) je potřeba mít na paměti celek společnosti.

Stav vaší civilizace by o rok později byl následovný: (Přečtěte příslušný text podle dosaženého stavu základny.)

Tragický:

Mise dopadla neúspěšně. V místě původní základny poničené požáry a konflikty je nyní měsíční krajina a lidstvo zaniklo.

Špatný:

Základna je poničená a mezi obyvateli panují nepokoje, pokrok rozvoje je na nulové úrovni a základna má problémy zajistit základní fungování. Šance, že mise uspěje, je 20 %.

Uspokojivý:

Základnu se daří udržovat ve stejném stavu, v jakém byla postavena. Pokrok rozvoje je mírný, ale stálý. Šance na úspěch mise je 50 %.

Výborný:

Základna i zdraví společnosti je ve výborném stavu a daří se rozvíjet další základny. Pokrok výzkumu je rychlý. Šance na úspěch mise je 80 %.

Nadprůměrný:

Na planetě již vedle hlavní základny existuje i druhá základna CENTRUM SECURITATIS II. Základny i zdraví společnosti se daří udržovat ve výborném stavu. Pokrok výzkumu je přelomový. Podařilo se rozkódovat DNA mutací. Šance na úspěch mise je 95 %.

5**Dopis sobě, aplikace****10 min****PREZI**

5.1 Dopis sobě (5 min)

Osobní písemná reflexe

V této hře jste vlastně nehráli přímo sebe sama, ale někoho v daleké, smyšlené budoucnosti. Zkuste se na tohoto člověka podívat jakoby zvenku (jako kameraman v reality show) a přemýšlejte, jak se choval.

- Šlo mu jen o sebe, nebo tu byl i pro druhé?
- Šlo mu o spravedlnost, nebo ji potlačil kvůli vlastním zájmům nebo zájmu své skupiny?
- Účastnil se aktivně diskuse, nebo se nechal pasivně unášet?
- Postavil se proti lži a manipulaci, nebo mlčel?

Každému žákovi dejte papír, na který může své postavě napsat dopis. Co na ní oceňuje, v čem by se mohla zlepšit?

Dopis je soukromý a žák si ho nechá. Pokud chce, může ho zveřejnit.

PREŽI

5.2 Co mohu pro lepší politickou situaci ve své zemi udělat já dnes?

(5 min)

Diskuse ve skupinách (podle barev)

Každá skupina vymyslí jednu věc, kterou by se dala zlepšit politická situace v naší zemi.

Metodická poznámka

Aplikace by měla být realistická (nikoliv např. vyměníme premiéra) a osobní (já dnes / zítra / další rok mohu udělat).

6

**Reflexe
a závěr**

5 min

6.1 Závěr

Reflexe – Nedokončené věty

Žáky vyzvěte, aby nahlas vyslovili svůj osobní závěr z prožité lekce. Sloužit k tomu bude dokončené věty:

- Před touto hrou jsem si myslel/a..., ale nyní již vím, že...

Metodická poznámka

Protože již proběhla osobní aplikace, zde pouze stačí, když větu dokončí pouze ti žáci, kteří chtějí, a podělí se o ni s celou třídou.

Varianta

Žáci mohou zhodnotit lekci pomocí anonymní ankety nebo „palcováním“: nenaučil jsem se nic nového / naučil jsem se jednu novou věc / naučil jsem se více nových věcí.

Shrňte, že tato lekce vedla k tomu, abychom pochopili rozdíly mezi jednotlivými typy vlády a jejich dopad na rozvoj civilizace. Záleží na každém z nás, aby společnost, jejíž jsme součástí, byla taková, aby nikdy nedošlo ke zničení světa, který nám byl dán.

Poděkujte třídě za práci a rozlučte se.

Další zdroje

- Alfa Centauri.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alfa_Centauri
- Anarchie.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Anarchie>
- Autokracie.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Autokracie>
- Monarchie.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Monarchie>
- Přímá demokracie.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99%C3%ADm%C3%A1_demokracie
- Zastupitelská demokracie.
In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zastupitelsk%C3%A1_demokracie

Zdroje grafiky

Slide 01 – Hřiště – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 02 – Stopka – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 04 – Postavy v řadě – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 05 – Zemědělec – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 06 – Technik – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 07 – Doktor – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 08 – Vědec – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 09 – Obálka – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 10 – Postavy přemýšlejší – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Centrum securitatis: vzácnost demokracie

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Ing. Petr Kadlec, DiS.

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Martin Suchomel

Externí posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. - 9. ročník

Média užitá a zneužitá

Autor: Mgr. Vladimír Vácha

**„Ke všem buď vlídný,
nikomu však nepochlebuj!“**

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Sociální média, kyberprostor jako moderní komunikační platformy jsou odrazem naší společnosti. Je potřeba se naučit tento prostor využívat tak, abychom chránili sebe a neubližovali druhým.

Anotace

Program je zaměřen na bezpečné chování v prostředí kyberprostoru. Věnuje se nejenom bezpečí uživatele, ale upozorňuje též na dnes velmi rozšířený fenomén kyberšikany a kyberútoků. Média mohou být místem, kde se ubližuje jiným. Kriticky a demokraticky smýšlející občan by měl být schopen využívat média takovým způsobem, aby neškodil jiným lidem. Program vede žáky k citlivosti vůči projevům kyberšikany, aby byli schopni ji rozeznat a zamezit jí.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Bude schopen vlastními slovy popsat specifické znaky kyberšikany.
- Bude vědět, jak lze kyberšikanu řešit a bude znát místa, na které je možné se obrátit v případě potřeby.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí

- Prožije, jak na něj působí výhružná SMS a získá příležitost tuto skutečnost reflektovat.
- Prožije, že na každém aktérovi záleží, jak příběh dopadne.

K jakému jednání lekce zve/vede

- Vede ke korektnímu jednání v prostoru médií a k jejich využití v původním slova smyslu, tedy jako prostředku propojení lidí.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Útočná SMS	Jak si neubližovat mobilem		Kyberšikana - kdo, co, jak a proč?	Jde to i jinak	Reflexe a závěr
7 min	13 min	25 min		23 min	17 min	5 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video
- samolepky na jména, fixy
- papíry a tužky pro každého žáka
- PL Výhrušná SMS
(pro každého žáka, 3 na listu)
- PL Otázky k videu
(1× do skupiny, 2 na listu)
- PL Pozitivní zpráva
(pro každého žáka)
- možnost – kartičky s kontakty na odborná pracoviště, kam se žáci mohou obrátit
(pro každého žáka)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

1

Seznámení,
úvodní motivace

7 min

Postup a metody

Rozhovor

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Vedte s žáky rozhovor:

- Jaká znáte média?

Metodická poznámka

Žáci zpravidla jmenují tisk, televizi, rozhlas, internet, knihy aj.

- Za jakým účelem média vznikla?

Metodická poznámka

Žáci zpravidla odpovídají: k předávání informací, k rychlejší komunikaci, ke komunikaci na větší vzdálenosti, k oslovení většího počtu lidí najednou aj.

Do tématu můžete dále žáky uvést následujícími slovy:

Komenský říká, že člověk je jedinečná bytost, která dokáže věci kolem sebe využít k dobrému, ale také zneužít. Jazyk a média mají sloužit k dorozumění, k dobrým vztahům mezi lidmi, k rozvoji společnosti. I za časů Komenského ale lidé tento nástroj nejen využívali, ale také zneužívali: V Obecné poradě o nápravě věcí lidských cituje biblický text: „Někdo tlachá, jako by probodával mečem.“

Jazyk, a tedy i média, se dají zneužít různým způsobem: k pomluvám, šíření strachu nebo lži, ponižování či manipulaci.

V dnešní době tomu není jinak, pouze máme moderní prostředky, jak média využít i zneužít. Dnešní lekce se zaměří na téma kyberšikany, tedy na jeden ze způsobů, jak lidé mohou skrze média ubližovat druhým.

2

Útočná SMS

13 min

2.1 Útočná SMS (13 min)

Učení v životních situacích

Promítněte útočnou SMS. Žákům rozdejte PL Výhruzná SMS. Poté co SMS uvidí na plátně, vyzvěte je, aby si zkusili představit, že by takováto zpráva přišla jim. Pak si každý sám za sebe запиše odpovědi na otázky v PL:

Přijde vám SMS:

1. Co to ve vás vyvolá?
2. Kdo to posílá?
3. Co s tím?

Přijde vám SMS

- 1) Co to ve vás vyvolá?
- 2) Kdo to posílá?
- 3) Co s tím?

Pracovní listy

4. – 9. ročník Média užitá a zneužitá UCTA K ŽIVOTU

Výhruzná SMS

Výhruzná SMS
Představ si, že ti přijde SMS z neznámého čísla. Je to takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolá?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys v něm odhalil? Jak bys reagoval?

Výhruzná SMS

Výhruzná SMS
Představ si, že ti přijde SMS z neznámého čísla. Je to takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolá?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys v něm odhalil? Jak bys reagoval?

Výhruzná SMS

Výhruzná SMS
Představ si, že ti přijde SMS z neznámého čísla. Je to takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolá?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys v něm odhalil? Jak bys reagoval?

Následně žáci čtou, co si k jednotlivým bodům zapsali (probírejte vždy jednotlivé body – kdo má zapsané jaké emoce? atd.).

3

Jak si
neubližovat
mobilem

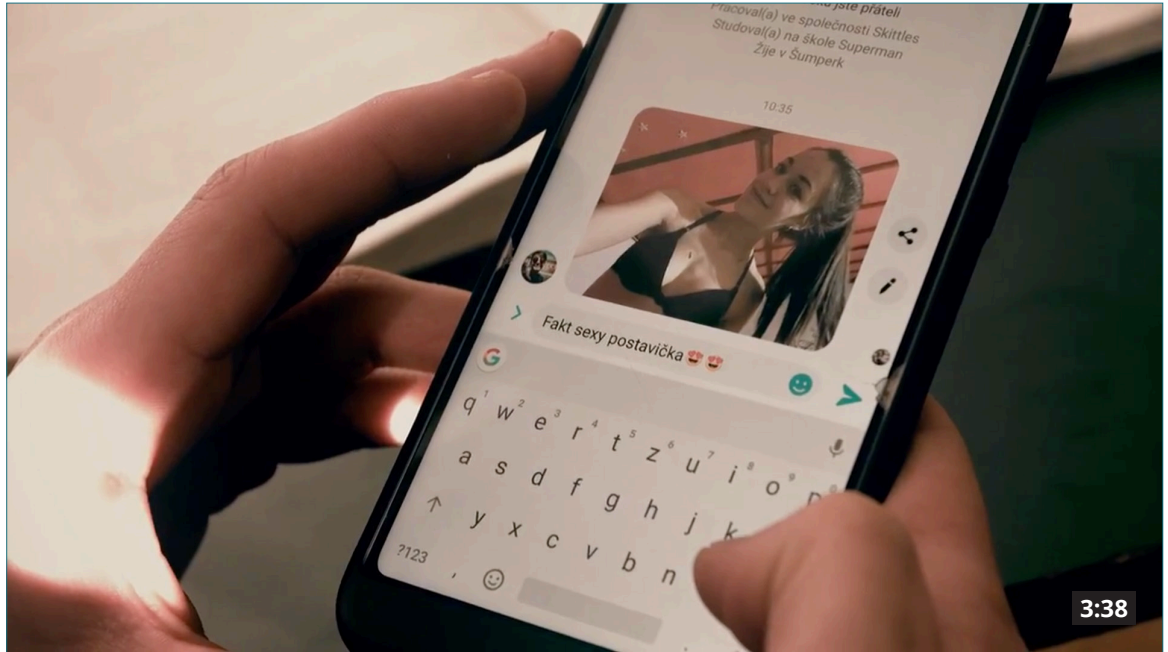
25 min

3.1 Jak si neubližovat mobilem (5 min)

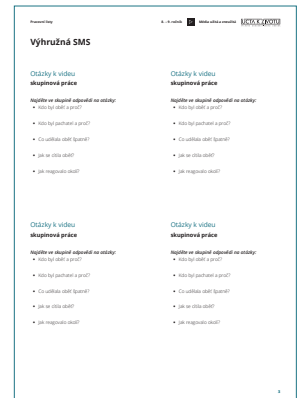
Práce s videem

Vyzvěte žáky, aby pozorně sledovali krátké video a všimli si i detailů. Pusťte video Jak si neubližovat mobilem.

3.2 Fotka v mobilu
– co lze vyčíst z příběhu (10 min)

Skupinová diskuse

Rozdělte třídu do skupin (nejlépe po 4–5 žácích; pokud sedí ve dvojicích v lavicích, otočí se k sobě). Do skupiny rozdejte jeden PL Otázky k videu a odpovědi na základě skupinové diskuse.

Metodická poznámka

Pokud třída není zvyklá pracovat ve skupinách, je vhodné zadat podmínky práce ve skupině: všichni se na činnosti aktivně podílejí, skupina si zvolí zapisovatele a mluvčího, mluví tak, aby nerušila ostatní skupiny.

Kdo byl oběť a proč?

Kdo byl pachatel a proč?

Jak reagovalo okolí?

Jak se oběť cítila?

Co udělala oběť špatně?

3.3 Fotka v mobilu – co si o tom myslíme (10 min)

Prezentace skupinové práce, diskuse

Mluvíč jednotlivých skupin prezentují skupinovou práci. Komentujte a řiďte diskusi.

4

Kyberšikana –
kdo, co,
jak a proč?

23 min

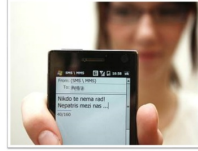

4.1 Kyberšikana – kdo, co, jak a proč? (10 min)

Přednáška a rozhovor

Pomocí prezentace vysvětlíte, jaké hlavní formy kyberšikany existují.

Formy kyberšikany

zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv či pomluv
(SMS, Skype, Facebook, WhatsApp, Tellynym)

Formy kyberšikany

zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv či pomluv
(SMS, Skype, Facebook, WhatsApp, Tellynym)

Formy kyberšikany

vytváření profilů, které urážejí, pomlouvají
nebo ponižují konkrétní osobu
(webové stránky, skupiny na FB apod.)

Formy kyberšikany

pořizování zvukových záznamů, videí nebo fotografií, jejich upravování a
následně zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu

Formy kyberšikany

zneužívání cizího jména – krádež identity

Formy kyberšikany

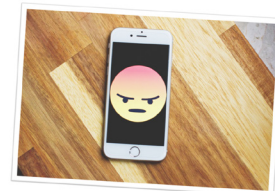
nabourání se do účtu s cílem rozeslat z něj různé zprávy

Formy kyberšikany

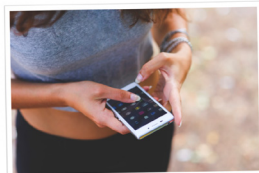
odhalování cizích tajemství (intimity)

Formy kyberšikany

zasílání zavírovaných zpráv

Formy kyberšikany

obtěžování, vydírání a pronásledování voláním,
psaním zpráv nebo prozváněním (stalking)

PREZI

K výkladu připojte **právní rámec** problematiky: nebezpečí překročení zákona, právní odpovědnost a možné důsledky kriminálního jednání (s ohledem na věk).

Pomocí prezentace a/nebo vyprávění seznámte žáky s některými **kauzami** kybersikany.

Kybersikana může být trestným činem

- Účast na sebevraždě (§ 144 TZ)
- Vydrání (§ 175 TZ)
- Útlak (§ 177 TZ)
- Šíření pornografie (§ 191 TZ)
- Ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)
- Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ)
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ)
- Poškození cizích práv (§ 181 TZ)
- Poškození cizí věci (§ 228 TZ)
- Podněcování k trestnému činu (§ 364 TZ)
- Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ)
- Nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ)
- Nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ)
- Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ)
- Porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ)
- Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 TZ)
- Opětření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 TZ)
- Podvod (§ 209 TZ)

SKUTEČNÉ PŘÍPADY

Po představení příběhů v prezentaci položte žákům otázku:

- Proč si myslíte, že jsou zde uvedeny pouze dívky?

Metodická poznámka

Výkumy ukazují (např. childnet.com – viz Další informace), že oběťmi kyberútoků bývají 2× častěji dívky než chlapi.

Varianta 1

Místo kteréhokoli případu uvedeného v prezentaci můžete zmínit nějaký aktuální případ, popř. můžete zadat skupině žáků, aby takový případ vyhledali na internetu (např. na webu kybersikana.eu – viz Další zdroje) a seznámili s ním skupinu.

Varianta 2

Můžete uvést i dva příklady, které zažil autor metodiky během svých přednášek na toto téma na 2. stupni ZŠ:

Na jedné ZŠ nedaleko Prahy jsem řešil případ, kdy si jeden žák z 6. třídy natočil svého spolužáka, který byl zkoušený u tabule a nic neuměl. Učitel ve videu dává zkoušenému chlapci najevo, že je hloupý. První chlapec to natočil, sestříhal a zveřejnil na Youtube s popiskem „Debil z 6. B“. Během několika dnů video shlédla celá škola (a stovky dalších). Chlapce z videa potkávali na chodbách a vysmívali se mu: „Ty seš ten debil z 6. B, vid?“

V 7. třídě v jiné škole za mnou během přestávky při mé přednášce přišel jeden kluk a ukazoval mi v mobilu: „Podívejte, co si spolužáci založili na Facebooku.“ Chlapec se jmenoval Novák a na FB byla skupina Antinovák. A tak odporné věci, jaké mu tam spolužáci psali, by se mu do očí určitě říct neodvážili.

4.2 Specifika kyberšikany (8 min)

Brainstorming

Vyzvěte žáky, aby společně hledali a zapisovali odpovědi na následující otázku:

- Čím je specifická kyberšikana oproti jiným (třeba fyzickým) způsobům ubližování?

Metodická poznámka

Žáci většinou jmenují některé znaky ze seznamu uvedeného níže. V brainstormingu je možné pomocí otázek podpořit vyvození více oblastí, ale není zde nutné vyjmenovat kompletní seznam znaků. Důležitější je samotná myšlenková aktivita žáků.

V čem se liší kyberšikana od šikany:

- Agresor bývá anonymní a většina obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je šikanoval. Díky anonymitě si agresor často dovolí to, co by si tvář v tvář nedovolil.
- Agresorem nemusí být fyzicky silní lidé, stačí, že ovládají informační technologie.
- Ačkoliv obětí útoků bývá většinou outsider, není to takovým pravidlem jako u běžné šikany. Navíc si agresor může oběť vybrat i náhodně.
- Zatímco běžná šikana se většinou odehrává ve škole, cestou domů apod. – agresor a oběť se tedy fyzicky setkají –, při kyberšikaně může agresor oběť kontaktovat kdykoliv, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Navíc se divákem kyberšikany může díky internetu stát kdokoliv na světě.

4.3 Jak se bránit kyberšikaně (5 min)

Přednáška

Pomocí dalších slidů v prezentaci představte žákům, jak je možné se případné kyberšikaně bránit.

Metodická poznámka

V tomto bodě přednášky je vhodné, aby žáci dostali prostor si na vlastních telefonech vyzkoušet, jak se dělá screenshot. Je potřeba se předem domluvit s vyučujícím, aby nedošlo k porušení školních pravidel.

V závěru lekce si také mohou žáci opsat či vyfotit do telefonu kontaktní adresy na poradenská pracoviště.

Jak se bránit kyberšikaně

- 1) Ukázat, že mi to vadí
— zkusit oslovit útočníky
- 2) Uložit veškeré důkazy
- 3) Svěřit se někomu (dospělému)
- 4) Ohlásit útoky na policii

Jak se bránit kyberšikaně

- 1) Uložit SMS
- 2) Udělat screenshot
- 3) Nemazat chat

5

Jde to
i jinak

17 min

5.1 Přehrajme si jiný konec videa (12 min)

Dramatizace

Vyberte 4–5 dobrovolníků, kteří se pokusí zahrát scénu z videa Jak si neubližovat mobilem a přitom vymyslí a zahrájí, jak by to mohlo dopadnout lépe. Co by kdo mohl udělat jinak? Jak by to mohlo skončit pozitivně? Ostatní žáci potom mohou scénu komentovat a přinášet svoje návrhy; další dobrovolníci pak mohou přehrát to, co spolužáci navrhli.

5.2 Pozitivní zpráva (5 min)

Práce s textem

Varianta 1

Vyzvěte žáky, aby se zamysleli nad tím, komu by mohli poslat nějakou hezkou či pozitivní zprávu nebo obrázek. Nejprve si svůj návrh zapíší na papír (varianta: rovnou někomu pošlou sms, zprávu přes Instagram).

Varianta 2

V úvodu lekce rozdejte žákům papíry s obrázkem mobilu, kam každý do políčka „od“ napíše čitelně svoje jméno. Papíry vyberte a v této části lekce je rozdejte tak, aby nikdo nedostal papír se svým jménem (měl tedy papír se jménem nějakého spolužáka). Žáci nyní mají možnost napsat pozitivní zprávu konkrétnímu spolužákovi, kterému ji pak předají. Zdůrazněte, že zpráva má být pozitivní. Tuto variantu lze použít pouze ve třídě, kde se nevyskytuje šikana nebo jiné vztahové problémy.

6

Reflexe
a závěr

7 min

6.1 Kam se obrátit pro pomoc?

Přednáška

Pomocí prezentace seznámte žáky s kontakty na odborná pracoviště (Linka bezpečí, Nenech to být, Safe internet, E-Bezpečí atd.), na která se mohou v případě potřeby obrátit. Vyzvěte žáky, aby si kontakty zapsali (popř. jim můžete rozdat kartičky s kontakty nebo si žáci mohou tento slide vyfotit telefony), a vysvětle jim fungování těchto pracovišť (můžete ukázat on-line na tabuli). Shrňte základní fakta, která z lekce vyplynula. Připomeňte základní pravidlo: nedělej druhým to, co nechceš, aby někdo dělal tobě.

Je dobré znát

 www.saferinternet.cz
 www.e-bezpeci.cz
 www.nntb.cz
 116 111 – Linka bezpečí

6.2 Reflexe

Grafický organizér

Na závěr vyzvěte žáky, aby si na papír nakreslili flešku a do ní zapsali odpověď na následující otázku:

- Co bych si chtěl/a pro sebe z dnešní lekce uložit?

Reflexe

Co bych si chtěl/a pro sebe z dnešní lekce uložit?

Zapište si minimálně tři témata, myšlenky či informace, které pro vás byly podstatné.

Zapište si minimálně tři témata, myšlenky či informace, které pro vás byly podstatné.

Další zdroje

- HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
- ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.
- KAVALÍR, Aleš, ed. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.
- ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
- CIRBUSOVÁ, Martina a KAPITÁN, Zdeněk ed. *Tradiční jevy a nové tendence v oblasti ochrany práv dětí – praxe participačních práv a kyberšikana: Sborník z konference pořádané k 25. výročí Úmluvy o právech dítěte: Brno, 20. a 21. listopadu 2014*. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1001-3.
Úřad pro mezinárodní právní ochranu dětí [online]. [cit. 18. 9. 2019].
Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/25_vyroci_umluvy_o_pravech_ditete.pdf
- ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
- KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- SPITZER, Manfred. *Kybernemoc! Jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Přeložila Iva KRATOCHVÍLOVÁ. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-792-9.
- *Nenech to být* [online]. [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.nntb.cz>
- *Saferinternet* [online]. [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.saferinternet.cz>
- *E-bezpečí* [online]. [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>
- BURÝŠKOVÁ, Lenka. *Víte, co je kyberšikana?*. Policie České republiky [online]. 11. 12. 2009 [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>
- Popis rizikového chování. In: *Prevence-info* [online]. [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/popis-rizikoveho-chovani-3>
- Kyberšikana. In: *Linka bezpečí* [online]. [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/poradna/ublizovani,-zneuzivani,-sikana/kybersikana/>
- ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana na sociálních sítích. Psychologie* [online]. 16. 7. 2014 [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/poradna/kybersikana-na-socialnich-sitich-obratte-se-co-nejdrive-o-pomoc/>

- BĚLÍKOVÁ, Barbora. Kyberšikana. Národní informační centrum pro mládež [online]. 27. 2. 2018 [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kybersikana>
- Nejznámější případy kyberšikany. In: *Kyberšikana* [online]. 7. 1. 2011 [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/2011/01/nejznamejsi-pripady-kybersikany.html>
- Girls twice as likely as boys to experience cyberbullying. In: *Childnet International* [online]. 10. 12. 2016 [cit. 18. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.childnet.com/blog/girls-twice-as-likely-as-boys-to-experience-cyberbullying>

Zdroje grafiky

Slide 01 – Smartphone – Freepik – Freepik.com

Slide 03 – Girl texting at night – Dragana_Gordic – Freepik.com

Slide 04 – Terrified woman using laptop – Yanalya – Freepik.com

Slide 05 – Teenagers taking picture – Freepik – Freepik.com

Slide 06 – Hacker wearing mask – Ake – Rawpixel.com

Slide 07 – Locked Laptop – Rawpixel – Rawpixel.com

Slide 08 – Girl being bullied by other girls – Rawpixel – Rawpixel.com

Slide 09 – Angry iPhone – Freestocks.com – Pexels.com

Slide 10 – Woman Texting – Karolina/Kaboompics – Rawpixel.com

Slide 13 – Rebecca Sedwick – Wikipedia.com (FAIR USE)

Slide 14 – Carolina Picchiová – Source Unknown (FAIR USE)

Slide 15 – Britney Mazzocini – Source Unknown (FAIR USE)

Slide 16 – Stop – Freepik – Freepik.com

Slide 17 – Screenshot – Rawpixel – Rawpixel.com

Slide 18 – Stop – Freepik – Freepik.com

Slide 19 – Lightbulb – Flaticon.com

Slide 20 – USB Flashdrive – Pngimg.com (CC 4.0 BY-NC)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Média užitá a zneužitá

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Vladimír Vácha

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Ing. Martina Kotasová

Externí posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

Média užitá a zneužitá

Pracovní listy

Výhružná SMS

Výhružná SMS

Podívej se na SMS a zkus si představit, že by takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolává?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys s tím dělal(a)? Jak bys reagoval(a)?

Výhružná SMS

Podívej se na SMS a zkus si představit, že by takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolává?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys s tím dělal(a)? Jak bys reagoval(a)?

Výhružná SMS

Podívej se na SMS a zkus si představit, že by takováto zpráva přišla do tvého mobilu. Napiš si:

1. Jaké emoce to v tobě vyvolává?
2. Kdo myslíš, že ti to posílá?
3. Co bys s tím dělal(a)? Jak bys reagoval(a)?

Otázky k videu

Otázky k videu skupinová práce

Najděte ve skupině odpovědi na otázky:

- Kdo byl oběť a proč?
- Kdo byl pachatel a proč?
- Co udělala oběť špatně?
- Jak se cítila oběť?
- Jak reagovalo okolí?

Otázky k videu skupinová práce

Najděte ve skupině odpovědi na otázky:

- Kdo byl oběť a proč?
- Kdo byl pachatel a proč?
- Co udělala oběť špatně?
- Jak se cítila oběť?
- Jak reagovalo okolí?

Otázky k videu skupinová práce

Najděte ve skupině odpovědi na otázky:

- Kdo byl oběť a proč?
- Kdo byl pachatel a proč?
- Co udělala oběť špatně?
- Jak se cítila oběť?
- Jak reagovalo okolí?

Otázky k videu skupinová práce

Najděte ve skupině odpovědi na otázky:

- Kdo byl oběť a proč?
- Kdo byl pachatel a proč?
- Co udělala oběť špatně?
- Jak se cítila oběť?
- Jak reagovalo okolí?

8. – 9. ročník

Podnikání, které má budoucnost: win-win

Autor: Mgr. Pavel Slepíčka

*„Každý má hledět ne pouze na svůj
prospěch, ale na prospěch společnosti.“*

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Podnikání je smysluplné tehdy, když přináší užitek jak podnikateli, tak i druhým. Ať už podnikáme v jakékoliv oblasti, máme možnost volby. Záleží jen na nás, na základě jakých hodnot se budeme rozhodovat a které pro nás budou prioritou.

Anotace

Lekce vede k zamyšlení nad podnikáním jako nad přirozenou a relevantní alternativou k zaměstnaneckému postavení. Jednotlivé aktivity umožňují žákům, aby si lépe dokázali představit výhody a nevýhody podnikání a zaměstnaneckého postavení. Důraz je v obou případech kladen na zásadu win-win. S pomocí videa žáci prozkoumají, jaký vliv má rozhodování na šanci na úspěch, a zmapují si svoje silné stránky.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět:

- Bude znát rozdíly mezi podnikatelem a zaměstnancem a obě pozice dokáže porovnat z hlediska jejich výhod a nevýhod.
- Bude znát pohled J. A. Komenského na podnikavost.

Co žák v lekci prožije / co si uvědomí:

- Uvědomí si, jaké společné znaky mají úspěšní lidé.
- Ujasní si své dovednosti a schopnosti, které stojí za to rozvíjet.

K jakému jednání lekce zve/vede:

- Lekce vede k uváženému rozhodování o vlastní životní cestě, které se opírá o sebepoznání, kreativitu a v neposlední řadě o podnikavost. Žák si naplňuje svůj osobní cíl pro vybranou oblast.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Zaměstnanec a podnikatel	Úspěšní vs. neúspěšní lidé		J. A. Komenský a podnikavost	Kam investovat čas?	Reflexe a závěr
10 min	10 min	25 min		15 min	20 min	10 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- hrací kostky (6×)
- flipový papír do každé skupiny, fixy
- papíry na poznámky a psací potřeby
- PL Zaměstnanec a podnikatel (6× rozstříhat lístečky a vložit do obálky)
- PL Úspěšní vs. neúspěšní lidé (pro každého žáka)
- PL J. A. Komenský a podnikavost (6×)
- PL hra Talent a úsilí (6×)
- hrací kostky (6×)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Postup a metody

1

Seznámení, úvodní motivace

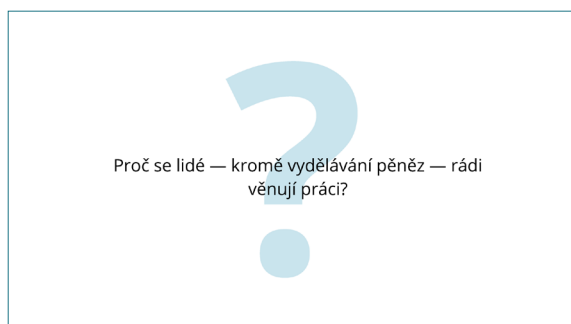
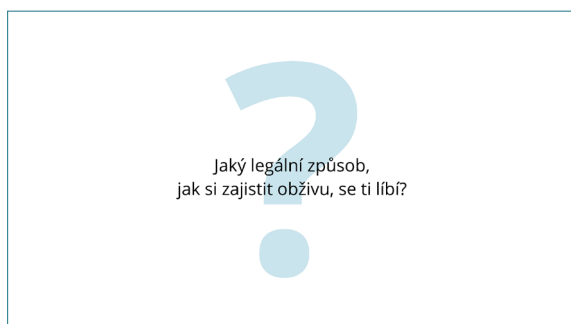
10 min

Rozhovor, myšlenková mapa

Vyzvěte žáky, aby se přesunuli do půlkruhu. Poté se každý představí a vyjádří svůj názor na otázky:

1. Jaký legální způsob, jak si zajistit obživu, se ti líbí?
2. Proč se lidé – kromě vydělávání peněz – rádi věnují práci?

Na tabuli zapisujte podněty od žáků a vytvořte tak myšlenkovou mapu k tématu. Společně obsah shrňte. Názory žáků můžete okomentovat či rozvinout, popř. nechat ostatní, aby je doplnili, ale nehodnoťte je. Aktivitu využijte ke zmapování situace ve třídě, nastavení žáků, dynamiky v kolektivu, všimněte si souvislostí a toho, kdo s čím souhlasí.

2

Zaměstnanec a podnikatel

10 min

2.1 Zaměstnanec a podnikatel (10 min)

Skupinová práce s textem, diskuse

Upozornění

Pro následující práci je vhodné neprozradit předem, o jakých dvou kategoriích budeme nyní hovořit.

Žáci se vrátí do lavic, posadí se k sobě do skupin po čtyřech a pracují s nastříhaným PL Zaměstnanec a podnikatel:

1. Lístečky se dají roztřídit do dvou kategorií. Pokuste se je tedy roztřídit a pak tyto 2 kategorie pojmenovat.
2. Ve skupině diskutujte o tom, co by komu bylo bližší.

PL

Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Zkontrolujte správné přiřazení lístků podle prezentace a odpovězte na případné otázky.

Řešení

Zaměstnanec	Podnikatel
Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Metodická poznámka

Záměrem aktivity není určit, zda je jedna cesta správná a druhá špatná, ale uvědomit si, v čem se liší a že si žáci mohou v životě vybrat. Je to podobné, jako když si podle mapy vybírají v horách trasu po modré nebo po červené značce.

2.2 Shrnutí – výhody, nevýhody (5 min)

Diskuse

Provedte shrnutí pomocí otázek

- Bylo těžké se shodnout?
- Měl někdo preference hodně odlišné od ostatních?
- Jaké výhody a jaké nevýhody vidíte v kategoriích zaměstnanec a podnikatel?

Zaměstnanec a podnikatel

- Bylo těžké se shodnout?
- Měl někdo preference hodně odlišné od ostatních?
- Jaké výhody a jaké nevýhody vidíte v kategoriích zaměstnanec a podnikatel?

3

Úspěšní vs. neúspěšní lidé

25 min

3.1 Úspěšní vs. neúspěšní lidé (17 min)

Skupinový brainstorming, společná diskuse

Ve skupinách na flipový papír do dvou sloupců sepište, jak si představujete úspěšného a neúspěšného člověka.

- Co takový člověk dělá?
- Co říká?
- Jak tráví svůj čas?
- Jak se chová k druhým lidem?
- Jaké má vlastnosti?

Zástupci jednotlivých skupin představí celé třídy, k jakým závěrům došli.

Jak si představujete úspěšného a neúspěšného člověka?

- Co takový člověk dělá?
- Co říká?
- Jak tráví svůj čas?
- Jak se chová k druhým lidem?
- Jaké má vlastnosti?

Varianta

Místo přednesení závěrů vyvěsí skupiny svoje flipy dopředu a ptáme se: Co mají úspěšní lidé na našich flipcích společného?

3.2 Mám vlastnosti úspěšných? (3 min)

Samostatná práce s textem

V pracovním listu Úspěšní vs. neúspěšní lidé si z nabízených možností vyberte ty, které odpovídají vašemu životu ve skutečnosti (ne tomu, co byste chtěli).

Metodická poznámka

Vyplněný PL bude dále sloužit pouze žákům, nikde je nesdílí, je proto možné povzbudit je k naprosté otevřenosti a upřímnosti sám k sobě.

Varianta

Pokud téma žáky zaujme, je možné využít k dalšímu přemýšlení nad tématem článek 10 základních rozdílů v myšlení úspěšných a neúspěšných lidí (viz Další zdroje).

☐	Ve svém pracovním životě úspěju, sbírám zkušenosti, učím se od úspěšných.
☐	Chci jednou uspět, vyhlížím ten pravý okamžik.
☐	Pokládám si každý den dobré otázky, hledám odpovědi, hodně čtu a přemýšlím o obsahu.
☐	Zajímám se o zábavu, trávím čas na internetu, s kamarády.
☐	Všímám si u ostatních toho dobrého.
☐	Všímám si u ostatních toho, co dělají špatně.
☐	Nechávám se inspirovat ke změnám, nebojím se zkoušet nové postupy.
☐	Držím se osvědčených postupů, bráním se něco změnit.
☐	Odpouštím, když mi někdo ublíží.
☐	Připravuji odplatu, když mi někdo ublíží.
☐	Rozvíjím zajímavé nápady, vize, přemýšlím o příležitostech.
☐	Přemýšlím o lidech kolem sebe, řeším jejich názory, život...
☐	Každý den se chci naučit něco nového.
☐	Myslím, že vím vše potřebné pro úspěšný život.
☐	Beru zodpovědnost za svá rozhodnutí, i když to je těžké.
☐	Když se mi něco nedaří, bývá to díky nepříznivým okolnostem nebo to někdo kazí.
☐	Raději dávám dárky.
☐	Raději dostávám dárky.
☐	Plánuji si konkrétní cíle a hřídám si jejich plnění.
☐	Žiji podle možnosti, dopředu moc neplánuji.

3.3 Můj plán (5 min)

Osobní písemná reflexe

1. Vyberte si každý sám za sebe jednu oblast, ve které se chcete posunout.
2. V této oblasti si napište konkrétní plán, který v nejbližší době podniknete.

Metodická poznámka

Naplánování konkrétního kroku je dobré modelovat; např. pro oblast Každý den se naučím dělat něco nového může být konkrétním plánem např. naučím se smažit palačinky, každý den se naučím 10 španělských slovíček, naučím se nový akord na kytaru aj.

4

J. A. Komenský a podnikavost

15 min

4.1 J. A. Komenský a podnikavost (5 min)

Skupinová práce s textem

Myšlenky o podnikavosti můžeme najít v díle J. A. Komenského.

Rozdějte maximálně čtyřčlenným skupinám PL Komenský a podnikavost. Jejich úkolem je do textu doplnit slova z nabídky.

Varianta

Tuto aktivita mohou žáci dělat i samostatně. Může se nám hodit, pokud chceme ušetřit v lekci čas pro závěrečnou diskusi nebo pokud třídu ruší časté střídání skupin a aktivit.

Doplňte do textu slova

blaho / členům / poctivý / podnikateli / práce / smysl / ubíjí / vhodné

Byznys (podnikání), který má budoucnost, je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská příčinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

Řešení PL

- Byznys (podnikání), který má budoucnost, je **pocitivý** a smysluplný.
- Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka **ubíjí**.
- Lidská přičinlivost nepokládá za **vhodné** pro sebe samu skládat ruce v klín.
- Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo **smysl**.
- Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak **podnikateli**, tak i druhým.
- Usilovat o osobní blaho bez ohledu na **blaho** celku je neudržitelné.
- Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým **členům** tohoto celku.
- Pocitivá **práce** je posvátná a přináší jedinečnou radost.

(Jedná se o parafrázovaný text z knihy J. Hábla Lidskost není docela ztracena. Stručný výklad Komenského Porady o nápravě věcí lidských, 2019.)

Metodická poznámka

K ilustraci zásady pocitivity a využití podnikavosti v každém věku je možné využít také videopříběh Jonáše Oubrecht z Projektu Komenský 2020; viz Další zdroje.

4.2 Zásady (10 min)

Diskuse

Nakonec bude jedno, v jaké roli se ocitnete – zda budete podnikateli nebo zaměstnanci –, ale jaké budou vaše priority a zda bude vaše jednání s nimi v souladu.

- Z textu J. A. Komenský a podnikavost si vyberte jednu zásadu, které vám osobně připadá nejdůležitější.
- Vymyslete příklad, který ilustruje důležitost této zásady.

Diskuse nad myšlenkami J. A. Komenského

- Z textu J. A. Komenský a podnikavost si vyberte jednu zásadu, která vám osobně připadá nejdůležitější.
- Vymyslete příklad, který ilustruje důležitost této zásady.

5.1 Talent a úsilí (10 min)

Herní aktivita

Každé skupině (ideálně čtyřčlenné) rozdejte PL hra Talent a úsilí a 1 hrací kostku.

Dovednosti

	Popis – každá další úroveň obsahuje a rozvíjí to, co už postava dosáhla na nižší úrovni.	Cena	Návod
A	závislý na pomoci ostatních – neschopen samostatného života, nezkouší to změnit.	1	Dohodněte se, jaké dáte postavě jméno. Zapište sem jméno postavy: Hodte 1× kostkou pro každou skupinu dovedností a zjistěte, jaký talent má vaše postava od narození. Házejte 12× kostkou a sčítejte si naházené body. To je úsilí vynaložené studiem a sbíráním zkušeností. Zapište sem, kolik jste naházeli celkem bodů: Talenty proměňte díky bodům v silné stránky: Přičítejte si k bodům za talent část bodů za úsilí, „nakupte“ úroveň, kterou si ve skupině dohodnete.
B	první krůčky začátečníka – stále neschopen samostatného života, ale zkouší to.	2	
C	nezkušený nováček – samostatně přežije s velkými obtížemi, pomalu se učí.	3	
D	šikovný učedník – samostatně přežije s občasnými obtížemi, učí se dobře.	4	
E	pokročilý – samostatně přežije s drobnými obtížemi, učí se výborně.	5	
F	talentovaný – v životě zvládá v pohodě, učí se lépe než ostatní.	6	
G	osvědčený v praxi – má dobré výsledky, sbírá zkušenosti.	7	
H	žádaný odborník – má skvělé výsledky, odborně roste.	9	
I	mistr schopný učit jiné – předává své zkušenosti kolegům.	12	
J	autorita v oboru – lidé za ním chodí pro radu, učí se od něj i cizí.	17	
K	uznávaný expert – lidé ho následují, spoléhají na něj, je pro ně lídr.	25	
L	slavný celosvětově – inspirativní vůdce, určuje směr dalšího vývoje v oboru.	38	

5

Kam
investovat
čas?

20 min

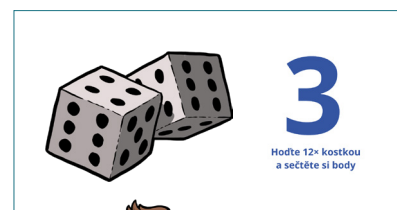
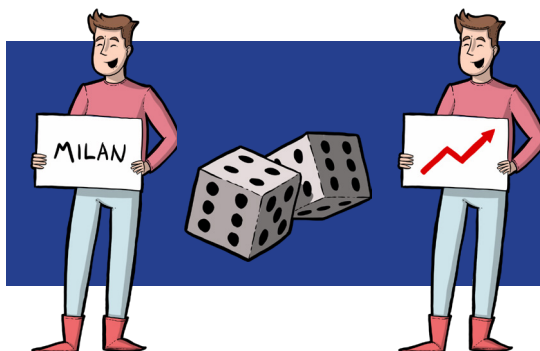

Metodická poznámka

Následující hra ilustruje základní myšlenku, že každý člověk disponuje určitou mírou talentu v různých oblastech a pak přidává k této dispozici svoje úsilí, učení nových věcí a pouze některým svým dovednostem dále věnuje čas a rozvíjí je. Hra má připravit žáky k diskusi nad těmito otázkami. Nejpodstatnější není výsledek, ale proces a diskuse, která vznikne ve čtveřicích a na které je možné stavět následnou diskusi.

Instrukce ke hře pro skupiny

1. Dohodněte se, jaké dáte postavě jméno, a zapište ho do PL (vpravo v horním rohu).
2. Nyní se bude hodem kostky rozhodovat, v jakých oblastech získá vaše postava jakou míru vrozeného talentu. Hodte 1× kostkou pro každou skupinu talentů a zjistěte, jaký talent má vaše postava od narození. Zapisujte si hozená čísla do PL k jednotlivým skupinám talentů do sloupce Talent. Jednička znamená minimum talentu pro danou oblast, naopak maximální talent má postava při hození čísla 6.
3. Talenty jsou rozdány, nyní přichází do života naší postavy učení a míra úsilí, které bude dále věnovat rozvíjení svých obdarování. Tuto kvalitu bude nyní ilustrovat součet vašich dvanácti hodů kostkou. Házejte 12× kostkou a sčítejte naházené body. Výsledek si opět zapište do PL.
4. Jako skupina nyní stojíte před obtížným úkolem – shodnout se a přidělit vaši vytvořené postavě k jednotlivým oblastem talentů míru úsilí, které do nich vloží. V součtu musí přidělené body odpovídat číslu, které jste získali díky 12 hodům. Přečtěte si pracovní list a seznamte se s náplní jednotlivých úrovní na škále **A (závislý na pomoci ostatních) – L (slavný celosvětově)** a rozhodněte se, v jaké oblasti dovedností chcete jaké úrovně u své postavy dosáhnout.

5.2 Životní příběh naší postavy (3 min)

Zástupci skupin ostatním představí životní příběh postavy své skupiny – s čím se narodila, jaké má v životě plány, co se naučila, jaké jsou její silné stránky apod. Stačí název 1–2 nejvýraznějších charakteristik.

5.3 Kam investovat svůj čas? (7 min)

Diskuse

Otázky k diskusi a práci ve skupině

- Jak jste ve skupinách přistupovali k rozdělování úsilí?
- Na čem jste se plně shodli a kde jste shodu nenašli a museli jste hledat jiné řešení či kompromis?

Otázky k diskusi nad tématem

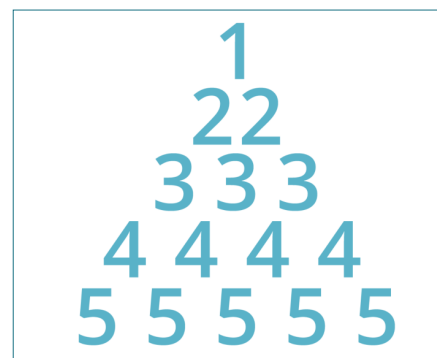
- Má větší smysl učit se v oblasti, ve které jsem již nadaný, a rozvinout tak na maximum svůj potenciál, nebo je moudřejší vložit svoje úsilí do oblastí, které mi tolik nejdou? Která z těchto dvou variant je nám bližší a proč?
- Má varianta, kterou jsme si zvolili, nějaká omezení?

Reflexe a závěr (10 min)

Pyramida

Na pět řádků napište slova, která vyjádří vaše odpovědi na následující otázky a shrnou vaše názory. Slova graficky vytvoří pyramidu.

- 1 slovo** Cítím se více jako podnikatel/zaměstnanec.
- 2 slova** Osobně se nejvíce zaměřím na rozvoj dvou dovedností (viz hra Talent a úsilí).
- 3 slova** Jaké jsou podle mě tři znaky férového podnikání.
- 4 slova** Čtyři znaky úspěšného člověka, o které chci usilovat ve svém životě.
- 5 slov** Můj osobní závěr z této lekce.

Na závěr s žáky doplňte celou pyramidu. Postupně ukazujte čísla na pyramidě a žáci, kteří se hlásí a které vyvoláte, slova doplňují.

Další zdroje

- HÁBL, Jan. *Lidskost není docela ztracena. Stručný výklad Komenského Porady o nápravě věcí lidských*. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2019. ISBN 978-80-7465-382-7.
- Jonáš Oubrecht, Podnikavost. In: *Youtube* [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=GBtzIUDIEiE>
- CASANOVA, P. 10 základních rozdílů v myšlení úspěšných a neúspěšných lidí. *First Class* [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <https://www.firstclass.cz/2017/11/10-zakladnich-rozdilu-v-mysleni-uspesnych-a-neuspesnych-lidi/>

6**Reflexe
a závěr****10 min****PREZI**

Zdroje grafiky

Slide 06 – Muž se jménem – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 07 – Hrací kostky – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 09 – Muž držící graf – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 11 – Domek – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Zdroje Videa

Povolání – Ing. Kadlec Petr DiS. (Etika mezi světy); projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Podnikání, které má budoucnost: win-win

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Pavel Slepíčka

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Ing. Martina Kotasová

Externí posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

Win-win: Podnikání, které má budoucnost

Pracovní listy

Hra talent a úsilí

	Popis – každá další úroveň obsahuje a rozvíjí to, co už postava dosáhla na nižší úrovni.	Cena	Návod
A	závislý na pomoci ostatních – neschopen samostatného života, nezkouší to změnit.	1	Dohodněte se, jaké dáte postavě jméno. Zapište sem jméno postavy:
B	první krůčky začátečníka – stále neschopen samostatného života, ale zkouší to.	2	
C	nezkušený nováček – samostatně přežije s velkými obtížemi, pomalu se učí.	3	
D	šikovný učedník – samostatně přežije s občasnými obtížemi, učí se dobře.	4	Hodíte 1x kostkou pro každou skupinu dovedností a zjistíte, jaký talent má vaše postava od narození.
E	pokročilý – samostatně přežije s drobnými obtížemi, učí se výborně.	5	
F	talentovaný – v životě zvládá v pohodě, učí se lépe než ostatní.	6	Házejte 12x kostkou a sčítejte si naházené body. To je úsilí vynaložené studiem a sbíráním zkušeností. Zapište sem, kolik jste naházeli celkem bodů:
G	osvědčený v praxi – má dobré výsledky, sbírá zkušenosti.	7	
H	žádaný odborník – má skvělé výsledky, odborně roste.	9	
I	mistr schopný učit jiné – předává své zkušenosti kolegům.	12	
J	autorita v oboru – lidé za ním chodí pro radu, učí se od něj i cizí.	17	
K	uznávaný expert – lidé ho následují, spoléhají na něj, je pro ně lídr.	25	Talenty proměňte díky bodům v silné stránky: Přičtěte si k bodům za talent část bodů za úsilí, „nakupte“ úroveň, kterou si ve skupině dohodnete.
L	slavný celosvětově – inspirativní vůdce, určuje směr dalšího vývoje v oboru.	38	

	Skupiny dovedností	Talent	Silná stránka – vzniká z talentu a vynaloženého úsilí
Používání techniky	– počítač, mobil, virtuální prostor na internetu, nástroje, technologie...		
Vyhledávání informací	– položení otázky, ověření faktů, analýza situace, tvorba systémů...		
Time management	– rozvržení si povinností, priority, hlídání termínů, odhad náročnosti...		
Umění se učit	– poučení se z chyb, vstřebávání změn, osobní reflexe, zvládnutí prokrastinace...		
Finanční gramotnost	– vydělávání peněz, účelové výdaje, efektivní šetření, výnosné investice...		
Základy pro přežití	– sebeobsluha, běžný život, ale i nepříznivé či nouzové podmínky...		
Vyjednávání	– komunikace, zajištění svých zájmů, řešení konfliktů, obchodní a PR dovednosti...		
Sebeobrana	– fyzicky v nesnázích, ale i ve stresu, v otázkách práva, u „výhodných nabídek“ ...		
Zdravé návyky	– ochrana zdraví, psychohygiena, duchovní rozměr života, cvičení, strava...		
Tvorba řešení	– umí si poradit, získat práci, vytvořit příležitost, řídit lidi, najít postup...		

Autorem hry je Mgr. Pavel Slepíčka

Komenský a podnikavost

KOMENSKÝ A PODNIKAVOST

Doplňte do textu slova: *blaho / členům / poctivý / podnikateli / práce / smysl / ubíjí / vhodné*
Byznys, který má budoucnost je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská přičinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

KOMENSKÝ A PODNIKAVOST

Doplňte do textu slova: *blaho / členům / poctivý / podnikateli / práce / smysl / ubíjí / vhodné*
Byznys, který má budoucnost je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská přičinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

KOMENSKÝ A PODNIKAVOST

Doplňte do textu slova: *blaho / členům / poctivý / podnikateli / práce / smysl / ubíjí / vhodné*
Byznys, který má budoucnost je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská přičinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

KOMENSKÝ A PODNIKAVOST

Doplňte do textu slova: *blaho / členům / poctivý / podnikateli / práce / smysl / ubíjí / vhodné*
Byznys, který má budoucnost je _____ a smysluplný. Člověk je podnikavá bytost. Nicnedělání člověka _____. Lidská přičinlivost nepokládá za _____ pro sebe samu skládat ruce v klín. Ať už člověk podniká cokoli, potřebuje, aby to dávalo _____. Podnik je tehdy smysluplný, když přináší užitek jak _____, tak i druhým. Usilovat o osobní _____ bez ohledu na blaho celku je neudržitelné. Když se nebude dobře dařit celku, nebude se dobře dařit ani jednotlivým _____ tohoto celku. Poctivá _____ je posvátná a přináší jedinečnou radost.

Úspěšní vs Neúspěšní

- Ve svém pracovním životě úspěju, sbírám zkušenosti, učím se od úspěšných.
- Chci jednou uspět, vyhlížím ten pravý okamžik.

- Pokládám si každý den dobré otázky, hledám odpovědi, hodně čtu a přemýšlím o obsahu.
- Zajímám se o zábavu, trávím čas na internetu, s kamarády.

- Všímám si u ostatních toho dobrého.
- Všímám si u ostatních toho, co dělají špatně.

- Nechávám se inspirovat ke změnám, nebojím se zkoušet nové postupy.
- Držím se osvědčených postupů, bráním se něco změnit.

- Odpouštím, když mi někdo ublíží.
- Připravuji odplatu, když mi někdo ublíží.

- Rozvíjím zajímavé nápady, vize, přemýšlím o příležitostech.
- Přemýšlím o lidech kolem sebe, řeším jejich názory, život...

- Každý den se chci naučit něco nového.
- Myslím, že vím vše potřebné pro úspěšný život.

- Beru zodpovědnost za svá rozhodnutí, i když to je těžké.
- Když se mi něco nedaří, bývá to díky nepříznivým okolnostem nebo to někdo kazí.

- Raději dávám dárky.
- Raději dostávám dárky.

- Plánuji si konkrétní cíle a hlídám si jejich plnění.
- Žiji podle možností, dopředu moc neplánuji.

- Ve svém pracovním životě úspěju, sbírám zkušenosti, učím se od úspěšných.
- Chci jednou uspět, vyhlížím ten pravý okamžik.

- Pokládám si každý den dobré otázky, hledám odpovědi, hodně čtu a přemýšlím o obsahu.
- Zajímám se o zábavu, trávím čas na internetu, s kamarády.

- Všímám si u ostatních toho dobrého.
- Všímám si u ostatních toho, co dělají špatně.

- Nechávám se inspirovat ke změnám, nebojím se zkoušet nové postupy.
- Držím se osvědčených postupů, bráním se něco změnit.

- Odpouštím, když mi někdo ublíží.
- Připravuji odplatu, když mi někdo ublíží.

- Rozvíjím zajímavé nápady, vize, přemýšlím o příležitostech.
- Přemýšlím o lidech kolem sebe, řeším jejich názory, život...

- Každý den se chci naučit něco nového.
- Myslím, že vím vše potřebné pro úspěšný život.

- Beru zodpovědnost za svá rozhodnutí, i když to je těžké.
- Když se mi něco nedaří, bývá to díky nepříznivým okolnostem nebo to někdo kazí.

- Raději dávám dárky.
- Raději dostávám dárky.

- Plánuji si konkrétní cíle a hlídám si jejich plnění.
- Žiji podle možností, dopředu moc neplánuji.

- Ve svém pracovním životě úspěju, sbírám zkušenosti, učím se od úspěšných.
- Chci jednou uspět, vyhlížím ten pravý okamžik.

- Pokládám si každý den dobré otázky, hledám odpovědi, hodně čtu a přemýšlím o obsahu.
- Zajímám se o zábavu, trávím čas na internetu, s kamarády.

- Všímám si u ostatních toho dobrého.
- Všímám si u ostatních toho, co dělají špatně.

- Nechávám se inspirovat ke změnám, nebojím se zkoušet nové postupy.
- Držím se osvědčených postupů, bráním se něco změnit.

- Odpouštím, když mi někdo ublíží.
- Připravuji odplatu, když mi někdo ublíží.

- Rozvíjím zajímavé nápady, vize, přemýšlím o příležitostech.
- Přemýšlím o lidech kolem sebe, řeším jejich názory, život...

- Každý den se chci naučit něco nového.
- Myslím, že vím vše potřebné pro úspěšný život.

- Beru zodpovědnost za svá rozhodnutí, i když to je těžké.
- Když se mi něco nedaří, bývá to díky nepříznivým okolnostem nebo to někdo kazí.

- Raději dávám dárky.
- Raději dostávám dárky.

- Plánuji si konkrétní cíle a hlídám si jejich plnění.
- Žiji podle možností, dopředu moc neplánuji.

Zaměstnanec a podnikatel (řešení)

Zaměstnanec	Podnikatel
Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Zaměstnanec	Podnikatel
Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Zaměstnanec	Podnikatel
Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Zaměstnanec a podnikatel (tisk)

Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

Vydělává peníze firmě	Vydělává peníze sobě
Dostává odměnu za práci	Žije ze zisku své činnosti
Podmínky pro práci a pomůcky zajišťuje firma	Podmínky pro práci a pomůcky platí ze svého
Má danou náplň práce	Pracuje, jak uzná za vhodné
Před ohrožením chrání firma	Před ohrožením se chrání sám

8. – 9. ročník

Náboženství: kořeny, tradice, civilizace

Autor: Radek Hejret

*„Cílem veškeré zbožnosti
je smíření s Bohem.“*

Jan Amos Komenský

Hlavní myšlenka

Orientace v náboženských směrech pomáhá člověku pochopit jednání uvnitř lidské společnosti. Vnímání rozdílnosti kultur a tradic, kterými jsme obklopeni, pomáhá vytvářet prostor pro mezilidské porozumění. Bez ohledu na to, zda vyznáváme některé náboženství, jsme ovlivněni tím, že naše společnost stojí na křesťansko-židovských základech.

Anotace

Lekce se věnuje světovým náboženstvím formou skupinových a individuálních aktivit. Detailněji se zaměří na judaismus, křesťanství a islám a vztah mezi těmito třemi monoteistickými náboženstvími. Podrobněji se budeme zabývat Desaterem, na kterém lekce ilustruje, jak judaismus a křesťanství formovalo naši kulturu, vzdělanost a tradici.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Bude umět časově zařadit hlavní náboženské směry a bude schopen přiřadit k jednotlivým náboženstvím na časovou osu jméno zakladatele a svatou knihu.
- Sestaví znění biblického Desatera, ověří si jeho správné znění a vyvodí jeho souvislost s dnešní společností.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí

- Na příkladech si uvědomí, jak je naše kultura silně provázána s židovsko-křesťanskou tradicí.
- Žáci budou mít příležitost představit si pozitivní dopady dodržování jednotlivých přikázání Desatera v reálných situacích, se kterými mají osobní zkušenost.

K jakému jednání lekce zve/vede

- K odvaze beze strachu a předsudků blíže zkoumat téma náboženství.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Časová osa náboženství	Desky Desatera		Desatero – kořeny naší civilizace	Revidujeme časovou osu náboženství	Reflexe a závěr
10 min	15 min	12 min		20 min	15 min	10 min

Pomůcky

- prezentace
- dataprojektor a ozvučení
- video Jak se vyznat v náboženstvích (dostupné v prezentaci)
- video Proč respektovat víru druhých? (dostupné v prezentaci)
- flipchart či čistá tabule na myšlenkovou mapu
- samolepky na jména
- samolepicí lístečky
- fixy
- papíry
- stopky
- PL Karty k časové ose (1× pro třídu, karty je možné zalaminovat)
- PL Časová osa – řešení (pro potřebu učitele)
- PL Výklad Desatera (pro potřebu učitele)
- PL Desatero pro žáky (pro každého žáka)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Upozornění

Před začátkem lekce nalepte pomocí malířské papírové pásky (šířka 5 cm) na podlahu doprostřed místnosti časovou osu, na kterou zanešte doprostřed „rok 0“ a v pravidelných rozestupech vlevo od nuly –2000, –1000 a vpravo od nuly +1000, +2000. Délka časové osy bude cca 4 metry. Židle ve třídě jsou během lekce uspořádány do tvaru písmene „U“. (Při práci ve skupinách se rozmístí podle potřeby).

1

Seznámení,
úvodní motivace

10 min

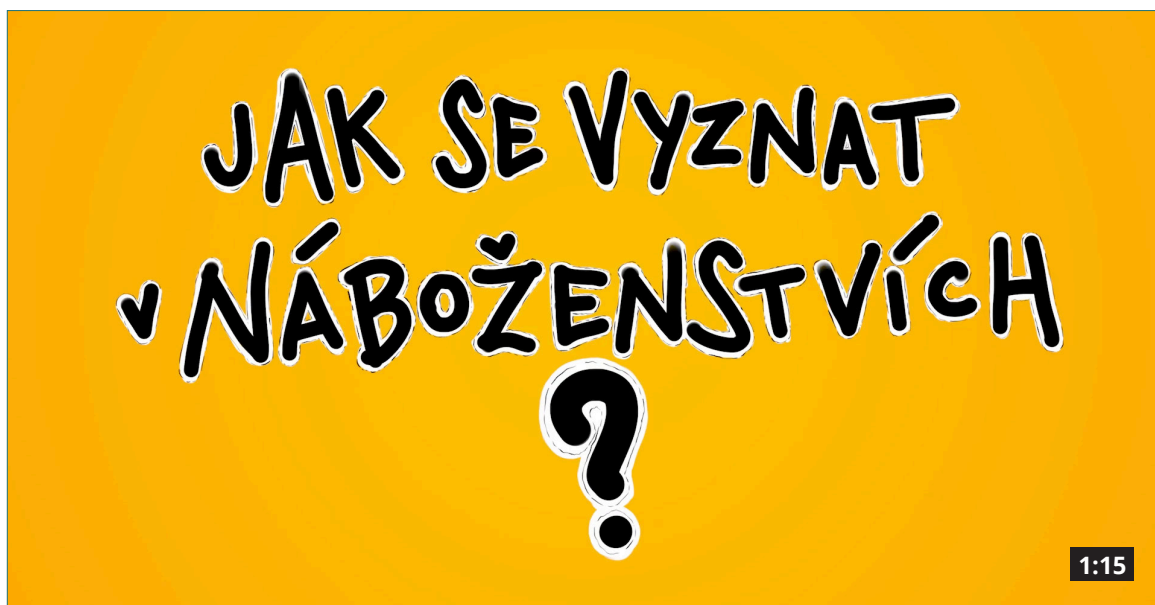
Postup a metody

Rozhovor, práce s videem

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Po seznámení pusťte jako úvod k tématu video.

Po této části videa se žáků ptejte na některé z následujících otázek:

- Čemu lidé v historii věřili?
- Symboly kterých náboženství jste ve videu zahlédli?
- V která náboženství lidé věří i dnes?
- Jak to má většina Čechů s náboženstvím?
- Kolik procent lidí na celém světě se hlásí k nějakému náboženství?

Pusťte další část videa.

2

Časová osa
náboženství

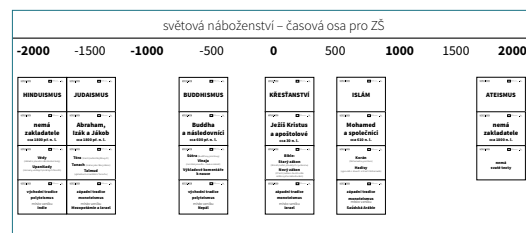
15 min

2.1 Skládání časové osy (7 min)

Práce s textem – třídění

Rozdejte mezi žáky všechny části z PL Karty k časové ose tak, aby vám žádná karta nezbyla (karet je celkem 23). Poté na časovou osu nalepenou na zemi pomocí malířské pásky dokreslete letopočty rozdávající jednotlivá tisíciletí na půl. Vznikne tak osa: -2000, -1500, -1000, -500, 0, 500, 1000, 1500, 2000. (Viz ilustrační foto jak vznikne v průběhu programu časová osa).

Vysvětlete žákům jejich úkol:

Umístěte na časovou osu (timeline náboženství) všechny karty, které máte v rukou. Karty obsahují název náboženství, letopočet vzniku náboženství, místo vzniku, do jaké tradice náboženství patří, jméno zakladatele, název svatých textů.

Nechejte žáky samostatně pracovat, případně jim poradte, aby si navzájem pomohli, ale respektovali své individuální znalosti, i kdyby si mysleli, že ostatní dávají karty dle jejich pohledu špatně/nesmýslně.

Metodická poznámka

V této fázi žáky neopravujeme, po skončení aktivity neprozrazujte, zda je takto vytvořená časová osa správně.

Varianta

Pokud chcete aktivitu více strukturovat, je možné postupovat v krocích v tomto pořadí: žáci, kteří mají příslušnou kartu, zařadí na časovou osu název náboženství, poté následují jména zakladatelů, pak svaté knihy a nakonec místo vzniku.

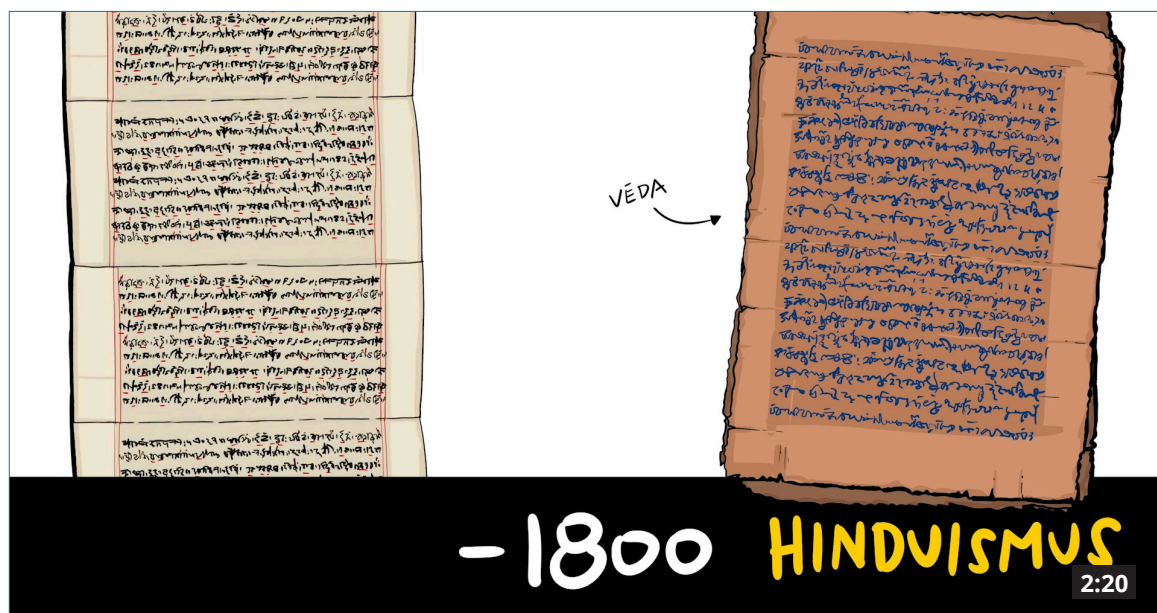
2.2 Jak to bylo před naším letopočtem? / Jak to bylo doopravdy? (8 min)

Práce s videem, diskuse

Vyzvěte žáky k tomu, aby pozorně sledovali video, protože tam najdou odpovědi, zda je vytvořená časová osa správně, nebo ne.

Během videa žáci nesmí sahat na časovou osu, mohou si pouze dělat poznámky.

Pusťte další část videa.

Jak vidíte, zatím jsme se dozvěděli jenom část informací, které potřebujeme k ověření správnosti naší časové osy. Vraťme se k časové ose.

Rozdejte žákům malé samolepicí lístečky a dejte jim za úkol, aby jimi označili informaci, kterou považují za správně umístěnou na časové ose. O umístění lístků pak žáci společně diskutují, hledají shodu a na základě diskuse opraví karty, jejichž chybné umístění zjistili už z videa.

Upozornění

V této části lekce se věnujeme upřesňování informací pouze o hinduismu a buddhismu. Správnost informací o zbylých náboženstvích bude ověřena až v závěrečné aktivitě.

3

Desky
Desatera

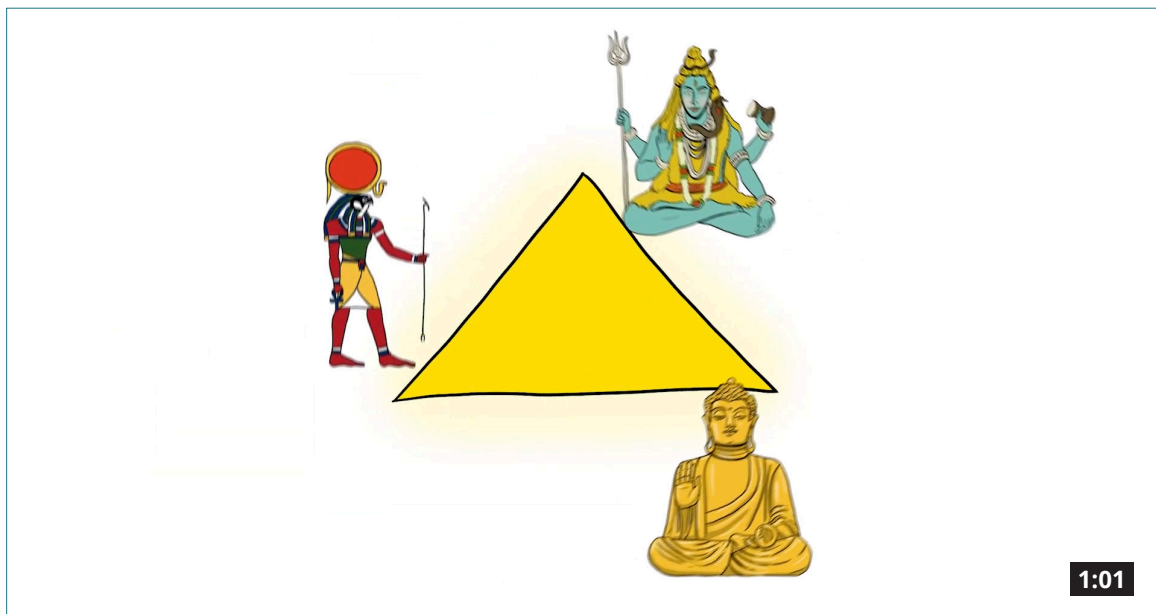
20 min

3.1 Desky Desatera (8 min)

Práce s videem, brainstorming

Pusťte další část videa

Navažte na výzvu audioprůvodce z videa:

Schválně, jestlipak si na nějaké přikázání z Desatera vzpomenete?

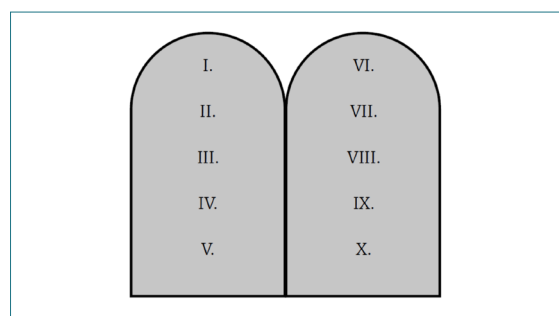
Odpovědi na tuto otázku запиšte na tabuli. Zatím je nekomentujte, žáci si správnost ověří v následujícím výkladu.

PREZI

3.2 Znění Desatera (12 min)

Přednáška, dialogické vyučování

Podrobněji popsany výklad k Desateru najdete v PL Výklad Desatera.

4

**Desatero
- kořeny naší
civilizace**

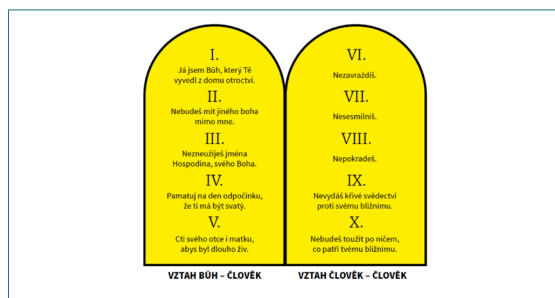
20 min

4.1 Co by kdyby (10 min)*Skupinová práce – morální imaginace*

Rozdělte žáky do skupin po čtyřech.

Skupiny hledají odpověď na otázku:

- Jak by mohla vypadat společnost, která by se tímto kodexem / těmito pravidly řídila?

Vyberte si oblast, pro kterou navrhnete, jak by to vypadalo, kdyby se zde dodržovala pravidla Desatera:

- třídní kolektiv ve škole
- parta kamarádů
- rodina
- fotbalový / jiný sportovní klub
- lidé v MHD
- jiná zvolená oblast

Výstupem skupinové práce může být: popis konkrétní situace, scénka, sada kreseb nebo přečtení konkrétního rozhovoru, který situaci ilustruje.

4.2 Co by kdyby – výstupy (10 min)*Prezentace skupinové práce*

Jednotlivé skupiny prezentují výstupy své práce. Každá skupina na to má max. 2 minuty.

Na závěr rozdejte žákům pracovní list Desatero pro žáky.

5

**Revidujeme
časovou osu
náboženství**

15 min

5.1 Revidujeme časovou osu náboženství*Práce s videem*

Vyzvěte žáky, aby opět vytvořili z židlí účko.

V další části videa se dozvíme, zda máme na naší časové ose správně zbylé informace. Video bude delší a bude obsahovat informace ke zbylým náboženstvím. Je třeba dávat dobrý pozor na informace, abychom poté mohli zrevidovat správnost naší časové osy. Zkuste si také všimnout, v základech kterého náboženství se také objevuje Desatero.

Pusťte další část videa:

6:59

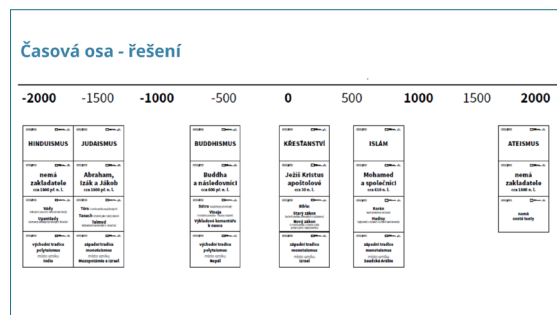
Po zhlédnutí videa se vraťte k otázce:

- V základech kterého náboženství se objevuje Desatero?

Poté vyzvěte žáky ke kontrole časové osy vytvořené na začátku. Žáci postupně navrhnou, které karty je potřeba přemístit a kam. Přemísťováním karet můžete pověřit 2 vybrané žáky.

Na závěr si žáci podle prezentace ověří správnost časové osy.

6**Reflexe
a závěr**

10 min

6.1 Jak by to mohlo vypadat dnes*Práce s videem*

Vyzvěte žáky, aby řekli alespoň jednu věc, kterou si z lekce odnášejí. Stačí, když odpoví několik žáků.

Poté shrňte základní fakta, která vyplynula z lekce.

Náboženství hraje v lidské společnosti stále velmi důležitou úlohu a úkolem demokratické společnosti je chránit náboženskou svobodu.

V závěru videa jsme slyšeli, jak je náboženská svoboda ošetřena v české legislativě. Bez ohledu na zákony jde ale o vzájemný respekt, který si jako lidé projevujeme.

Varianta

Žákům je možné ilustrovat respekt vůči náboženství druhých pomocí videa Proč respektovat víru druhých (závěrečné video v prezentaci).

Další zdroje

- HOŠEK, Pavel. *Islám jako výzva pro křesťany*. Praha: Návrat domů, 2016. ISBN 978-80-7255-375-4.
- WARNER, Bill. *Síra – život Mohameda*. Brno: Center for the Study of Political Islam, 2015. ISBN 978-80-88089-06-3.
- WARNER, Bill. *Hadísy – Mohamedova Sunna*. Brno: Center for the Study of Political Islam, 2016. ISBN 978-80-88089-23-0.
- *Korán*. Praha: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978-80-7459-080-1.
- WILSON, Marvin R. *Náš otec Abraham. Židovské kořeny křesťanské víry*. Sborový dopis, 1997.
- POJAR, Miloš. *T. G. Masaryk a židovství*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2571-5.
- MEARS, Henrietta a Frances BLANKENBAKER. *O čem všem je Bible*. Pokoj, 1992. ISBN 80-85747-02-2.
- DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky*. Praha: P3K, 2005. ISBN 80-903584-3-8.
- *Bible*. Český studijní překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2009. ISBN 978-80-86449-61-6.
- PARTRIDGE, Christopher. *Lexikon světových náboženství*. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-796-2.
- PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Judaismus, křesťanství, islám: slovník*. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0440-6.
- Kolektiv autorů. *Víry a vyznání*. Praha: Slovart, 1993. ISBN 80-75-145-011-1.
- World's largest religious group. *Pew Research Center* [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/05/christians-remain-worlds-largest-religious-group-but-they-are-declining-in-europe/>
- Major religious group. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Major_religious_groups

Zdroje grafiky

Slide 04 – Desatero – Radek Hejret – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 05 – Desatero 2 – Radek Hejret – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 09 – Časová osa náboženství – Radek Hejret – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Zdroje videa

Jak se vyznat v náboženstvích? – Fishnet s.r.o. (Film21) – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Náboženství: Kořeny, tradice, civilizace

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Radek Hejret

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Martin Suchomel

Externí posuzovatele

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

Náboženství: kořeny, tradice, civilizace

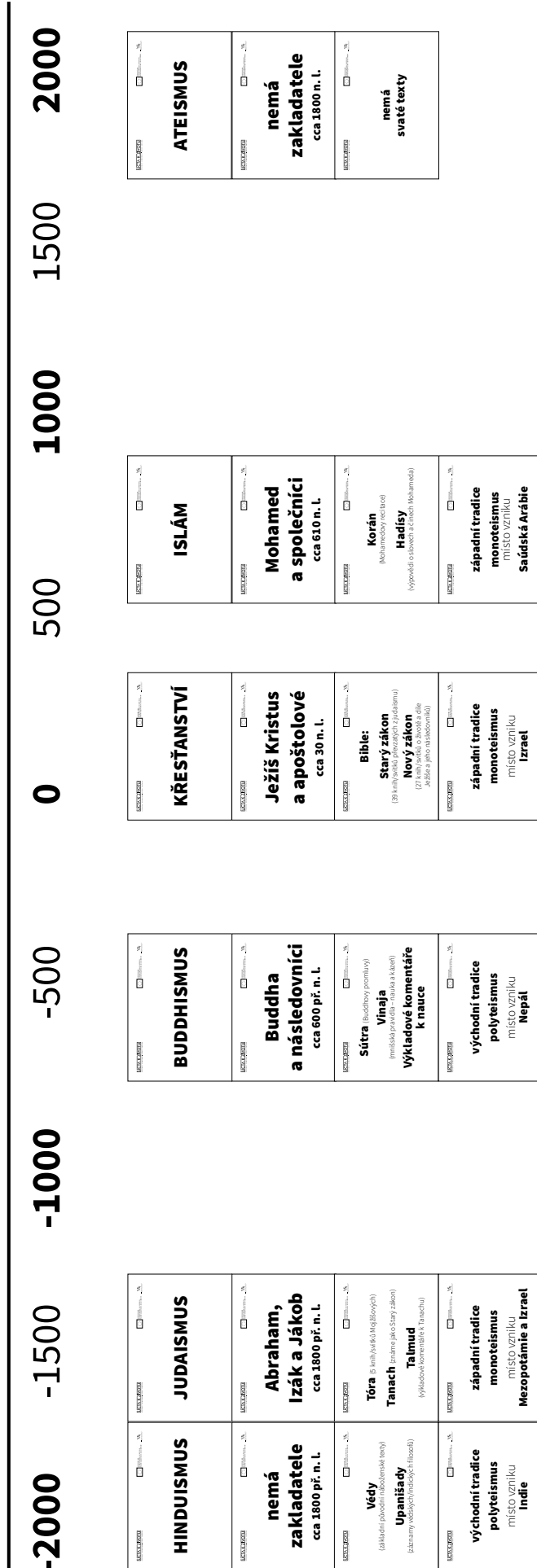
Pracovní listy

Časová osa ZŠ (řešení)

světová náboženství – časová osa pro ZŠ

Desatero pro žáky

I.

Já jsem Bůh, který tě vyvedl z domu otroctví.

II.

Nebudeš mít jiného boha mimo mne.

III.

Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.

IV.

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý.

V.

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ.

VI.

Nezavraždíš.

VII.

Nesesmilníš.

VIII.

Nepokradeš.

IX.

Nevydáš křivé svědectví proti svému bližnímu.

X.

Nebudeš toužit po ničem, co patří tvému bližnímu.

VZTAH BŮH – ČLOVĚK**VZTAH ČLOVĚK – ČLOVĚK**

V povídání o Desateru přikázání bychom mohli ještě dlouho pokračovat, ale pojďme se podívat, jak geniálně ho shrnul Ježíš. Z deseti tu máme dvě, jako nadpisy nad dvěma deskami:

„Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“

To je největší a první přikázání.

Druhé je mu podobné:

„Miluj svého bližního jako sám sebe.“

Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“

I.

Já jsem Bůh, který tě vyvedl z domu otroctví.

II.

Nebudeš mít jiného boha mimo mne.

III.

Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.

IV.

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý.

V.

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ.

VI.

Nezavraždíš.

VII.

Nesesmilníš.

VIII.

Nepokradeš.

IX.

Nevydáš křivé svědectví proti svému bližnímu.

X.

Nebudeš toužit po ničem, co patří tvému bližnímu.

VZTAH BŮH – ČLOVĚK**VZTAH ČLOVĚK – ČLOVĚK**

V povídání o Desateru přikázání bychom mohli ještě dlouho pokračovat, ale pojďme se podívat, jak geniálně ho shrnul Ježíš. Z deseti tu máme dvě, jako nadpisy nad dvěma deskami:

„Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“

To je největší a první přikázání.

Druhé je mu podobné:

„Miluj svého bližního jako sám sebe.“

Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“

HINDUISMUS

**nemá
zakladatele
cca 1800 př. n. l.**

Védy

(základní původní náboženské texty)

Upanišady

(záznamy védských/indických filosofů)

---

východní tradice

polyteismus

místo vzniku

Indie

JUDAISMUS

**Abraham,
Izák a Jákob
cca 1800 př. n. l.**

Tóra (5 knih/svitků Mojžíšových)

Tanach (známe jako Starý zákon)

Talmud

(výkladové komentáře k Tanachu)

---

západní tradice

monoteismus

místo vzniku

Mezopotámie a Izrael

BUDDHISMUS

Sútra (Buddhovy promluvy)

Vinaja

(mnišská pravidla – nauka a kázeň)

**Výkladové komentáře
k nauce**

východní tradice

polyteismus

místo vzniku

Nepál

KŘESŤANSTVÍ

Ježíš Kristus

apoštolové

cca 30 n. l.

Bible:

Starý zákon

(39 knih/svitků převzatých z judaismu)

Nový zákon

(27 knih/svitků o životě a díle Ježíše a jeho následovníků)

západní tradice

monoteismus

místo vzniku

Izrael

ISLÁM

Mohamed a společníci cca 610 n. l.

Korán

(Mohamedovy recitace)

Hadísy

(výpovědi o slovech a činech Mohameda)

západní tradice monoteismus

místo vzniku
Saúdská Arábie

ATEISMUS

nemá zakladatele cca 1800 n. l.

**nemá
svaté texty**

Výklad Desatera

Desatero jsou 3500 let stará pravidla pro vztah mezi člověkem a člověkem a mezi člověkem a Bohem.

Druhá deska Desatera

Nejprve se blíže podíváme na druhou desku Desatera. Druhá deska uvozuje vztah mezi člověkem a člověkem a začíná šestým příkazem:

VI. NEZAVRAŽDÍŠ.

Metodická poznámka

Můžeme vést diskusi nad rozdílem mezi vraždou a zabitím s položením důrazu na to, že se to týká lidí, nikoliv zvířat.

- Jaký si myslíte, že je rozdíl mezi vraždou a zabitím?
- Myslíte si, že zabití člověka a zvířete je si podle Desatera rovné?

VII. Desky pokračují sedmým příkazem NESESMILNÍŠ.

- Jak by se dalo toto přikázání přeložit do moderního jazyka?

Ano, v moderním jazyce by to mohlo znít: nebudeš mít mimomanželský pohlavní styk.

VI. Dále osmým NEPOKRADEŠ...

IX ... devátým NEVYDÁŠ KŘIVÉ SVĚDECTVÍ PROTI SVĚMU BLIŽNÍMU...

- Co si pod tímto přikázáním představujete?

Ano, mohli bychom také přeložit jako nelhat o bližním, nepomlouvát.

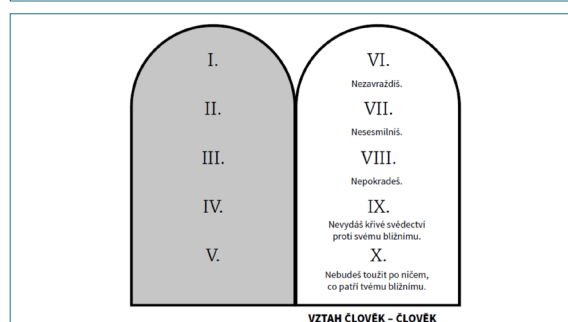
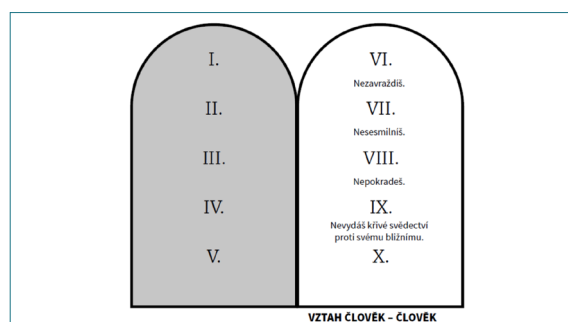
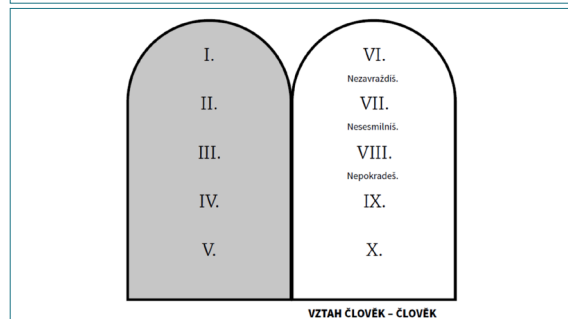
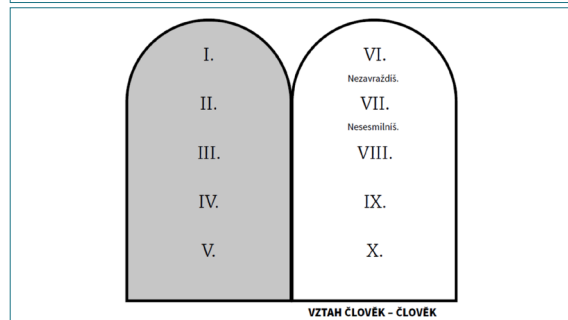
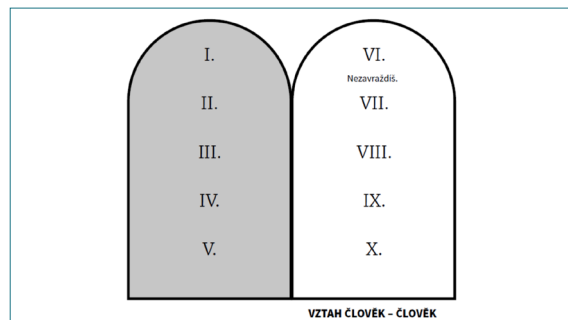
X. ... a vrcholí desátým NEBUDEŠ TOUŽIT PO NIČEM, CO PATŘÍ TVĚMU BLIŽNÍMU

(dá se také přeložit jako „nezávid“).

- Jak by se dalo toto přikázání vyjádřit jedním slovem? Jak by zněl jednoslovný zákaz?

Metodická poznámka

Žáci obvykle zkouší slova jako nezatožíš, netuž. Odpověď zní nezavid.

Na závěr přečtete:

Těchto pět přikázání zaručuje udržitelné mezilidské vztahy. Jejich porušení dočasně, často ale i trvale, tyto vztahy ničí. A vztahy jsou to nejdůležitější, o co v lidském životě jde. Majetek, zdraví, úspěch, sláva – ty zaniknou, vztahy však zůstávají. Proto se na prvním místě v tomto seznamu objevuje důraz na zákaz vraždy – když zabiju druhého člověka, jedná se o nevratný proces, vztah už nelze obnovit. V případě nevěry jde obnovit velmi složitě, stejně tak si asi nepozvete k sobě domů na návštěvu někoho, o kom víte, že je zloděj. Před takovým se budete mít na pozoru.

Těchto pět přikázání se týká lidského jednání skrze tělo, slova a myšlenky.

Položte žákům otázku:

- Které přikázání se týká těla, slova a myšlenek?

Metodická poznámka

Správná odpověď zní: Vražda, smilstvo a krádež se týkají těla, vydání křivého svědectví – lži a pomluvy se týkají moci slova, závist a touha se týkají oblasti myšlenek.

Když jsme u oblasti myšlenek:

- Je možné ovládnout svoji mysl?

Bible nás učí, že ano. Komenský, který Bibli četl a vycházel z ní ve své práci, k tomu říká: „Chceš-li ovládnout svět, ovládni svou mysl.“

Náboženství nás učí rozpoznávat a konat dobro.

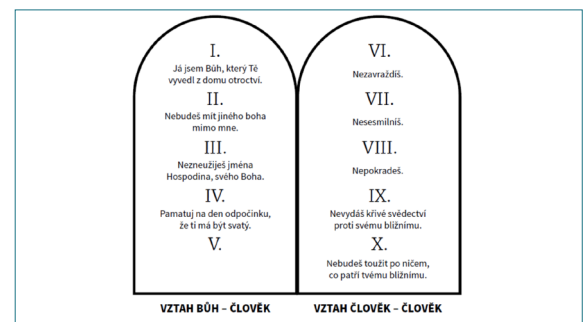
Druhá deska tedy definuje vztah člověka a člověka a první deska vztah člověka a Boha.

Nyní se však podívejme podrobněji i na první desku.

První deska Desatera

Metodická poznámka

Desatero se dělí různými způsoby, především pak co se týče prvních tří přikázání. Protože se tato část lekce věnuje judaismu, je zde zvolen židovský způsob rozdělení.

I. První přikázání ani jako přikázání nezní. Začíná slovy:

„Já jsem Bůh...“ a pokračuje: „... který tě vyvedl z domu otroctví.“

Tímto sdělením jako by chtěl Nejvyšší ustanovitel pravidel říci, že právo udělovat pravidla má jen ten, kdo pro druhého něco zásadního udělá. A také to, že otrok pravidla pro život nepotřebuje. Pravidla vztahů potřebuje člověk svobodný.

II. Druhé přikázání je ze všech nejdelší a obsahuje v sobě rovinu trestu za modloslužbu, za božské uctívání někoho či něčeho, co bohem ve své podstatě není.

„Nebudeš mít jiného boha mimo mne. Nezbrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.“

Je to přikázání, které odděluje božské od lidského, svaté od profánního.

- III. Třetí je častokrát chápáno zjednodušeně, protože jej citujeme jako „**Nevezmeš Boží jméno nadarmo**“ a často tím myslíme na všechny výroky typu: „Ježišmarjá!“ apod. Ale toto přikázání má daleko hlubší význam, když nám sděluje: „**Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.**“

Zkuste si vybatvit všeobecně známé historické skutečnosti týkající se křížových výprav nebo středověké inkvizice. V Božím jménu byly vražděny tisíce a desetitisíce lidí. Nenašli bychom výstižnější porušení zneužití Božího jména!

- IV. Čtvrté přikázání je velmi často opomíjeno: „**Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinku Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty, ani tvůj syn a tvá dcera, ani tvůj otrok a tvá otrokyně, ani tvé dobytče, ani tvůj host, který žije v tvých bráňách.**“

Šest dní práce a jeden den odpočinku v sedmidenním cyklu. Prosím pěkně, NE naopak, tedy šest dní odpočinku a pouze jeden den práce. Bible nás nevede k zahálčivosti. Ale také nás účinně chrání před workholismem, chrání naše tělesné i duševní zdraví, bez něhož bychom nemohli vytvářet zdravé vztahy. V minulosti byly v lidské společnosti snahy potlačit přirozený týdenní cyklus a stanovit nový kalendář. Všechny tyto snahy ztroskotaly jako neudržitelné. Důvod je prostý: „**V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.**“ Model 6 + 1 je hluboce zakořeněn v lidské DNA.

Nechejte prostor pro případné dotazy žáků a dále pokračujte.

- V. Páté přikázání jako by snad ani nepatřilo do této kategorie na první desce. Zamysleme se: Týká se vztahu mezi člověkem a Bohem, když říká: „**Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.**“ ?

- Proč si myslíte, že je úcta k rodičům zapsána na první desce Desatera?

Ano, protože rodiče jsou spoluvůrci našeho života, bez nich bychom tady nebyli. Nemusíme s nimi souhlasit, což zejména v období puberty bývá velmi těžké, ale měli bychom je ctít. A pozor! Tady totiž čteme jasné zaslíbení: „Kdo chce být dlouho živ, ať ctí své rodiče.“

I. Já jsem Bůh, který Tě vyvedl z domu otroctví.	VI. Nezavraždíš.
II. Nebudeš mít jiného boha mimo mne.	VII. Nesesmíníš.
III. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.	VIII. Nepokradeš.
IV. Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý.	IX. Nevydáš krivé svědectví proti svému bližnímu.
V. Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ.	X. Nebudeš toužit po ničem, co patří tvému bližnímu.
VZTAH BŮH – ČLOVĚK	VZTAH ČLOVĚK – ČLOVĚK

Toto biblické Desatero se stalo nejen základem židovského náboženského práva, ale vytvářelo po staletí inspiraci pro trestní i občanské zákoníky celé západní civilizace.

8. – 9. ročník

Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti

Autor: Mgr. Petra Burdová

**„Vzdělávání mysli bez vzdělávání srdce
není v podstatě žádné vzdělávání.“**

Aristoteles

Hlavní myšlenka

Ctnost pomáhá člověku vyvážit přínos svého jednání pro sebe i pro své okolí.

Anotace

Lekce pracuje s myšlenkou vzdělávání jako procesu komplexního rozvoje člověka. Představuje proces vzdělávání jako rozvoj myšlení, cítění i postojů. Nestačí mít znalosti, ale je třeba také je moudře využívat pro dobro člověka jako jednotlivce i lidstvo jako celek. Oživuje antickou myšlenku budování charakteru pomocí usilování o ctnosti. Ctnost je zde představena jako dokonalý střed mezi dvěma krajnostmi.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Pojmenuje a na základě společné práce doplní do schématu dvě krajnosti jedné ze čtyř ctností.
- Bude umět charakterizovat čtyři ctnosti: statečnost, moudrost, pracovitost a spravedlnost.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí

- Prožije, jak jsou důležité jeho osobní znalosti, vlastnosti a schopnosti.
- Uvědomí si důležitost ctností pro prospěšné využití vzdělání.

K jakému jednání lekce zve/vede

- Lekce zve k vědomému rozhodnutí učit se nové věci a také stejně usilovně a vědomě pracovat na svém charakteru, aby moje dovednosti a vědomosti byly využity k dobru mne i společnosti.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Jak souvisí vzdělání s charakterem?	Jak budovat charakter aneb Co jsou to ctnosti?		Představení ctností a reflexe	Co umím a znám právě já? V čem jsem silný a co chci rozvíjet?	Reflexe a závěr
4 min	16 min	25 min		20 min	15 min	10 min

Pomůcky

- dataprojektor
- prezentace
- čisté papíry
- tužky, fixy
- samolepicí štítky
- stopky či hodinky
- velký papír či flipchart
- PL Otázky do dvojic (1× do dvojice)
- PL Kdo je kdo? Zuckerberg/Breivik (1× do skupiny, je potřeba rozstříhat a vložit do obálek)
- možné nahradit PL Kdo je kdo? Mengele/Winton (1× do skupiny, je potřeba rozstříhat a vložit do obálek)
- PL Ctnosti (1× do skupiny, každá skupina má na PL jinou ctnost), popř. Karty ctností (viz Další zdroje)
- papír s obrázky HLAVA/RUCE/SRDCE (viz ilustrační foto u aktivity 5.1)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

1

Seznámení,
úvodní motivace

4 min

Postup a metody

1.1 Rozhovor, práce s textem

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Představte název lekce Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti. Úvod do tématu proběhne okamžitým zapojením do aktivity, při níž se žáci snaží uhodnout chybějící slova ve 2 citátech (N. Mandela a J. A. Komenský). Chybějící slova jsou: **VZDĚLÁNÍ** a **VYCHOVÁVÁNÍ**.

„Pokud chcete změnit svět, **vzdělávání** je ta nejmocnější zbraň.“

Nelson Mandela

„Takový je příští věk, jak jsou **vychovávání** příští jeho občané.“

J. A. Komenský

2

Jak souvisí
vzdělání
s charakterem?

16 min

2.1 Jak to vidím já? (5 min)

Diskuse

Rozdějte žákům do dvojic PL s otázkami, nad kterými mají diskutovat.

Metodická poznámka

Protože na diskusi ve dvojicích je určen čas 5 minut, zadejte žákům, aby si z nabízených otázek vybrali minimálně dvě, které v tomto čase prodiskutují. Na závěr můžete žáky požádat, aby sdělili celé skupině, k čemu dospěli.

Varianta

V případě, že je pro vaši skupinu 5 minut na diskusi ve dvojici příliš dlouhý čas, je možné tuto aktivitu zkrátit na 3 minuty a poté doplnit otázkou pro celou skupinu:

Uvedte příklad člověka, kterého považujete za vzdělaného; podle čeho tak usuzujete?

Promítněte citát Jana Špáty a uvedte ho slovy:

V další aktivitě se budeme zamýšlet nad vzděláním a nad tím, jaký může mít užitek pro život.

Pracovní listy 8. – 9. ročník Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti UCTA K ŽIVOTU

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzděláni? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzděláni? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzděláni? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzděláni? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzděláni? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

„**Intelligence, vzdělání a talent** nemají samy o sobě znaménko plus nebo minus. Podle mého soudu jsou podobny koňům a záleží na tom, do jakého vozu je zapřáháme.“

Jan Špáta

2.2 Kdo je kdo? Kdo je jaký? (11 min)

Práce s textem

Rozdělte žáky do skupin po 3–4 žácích. Každá skupina dostane obálku s lístečky se stručnými údaji o dvou osobnostech z PL Kdo je kdo? (jejich vzdělání, obor činnosti, konkrétní čin).

Jedna osobnost je pozitivním příkladem, druhá negativním. Úkolem žáků je údaje rozřadit k jednotlivým osobnostem a pokusit se uhodnout, o koho se jedná. Náповěda jsou iniciály jmen postav.

Před závěrem skupinové aktivity se žáků zeptejte, zda uhodli, o koho se jedná. V tuto chvíli můžete odtajnit jména a dát prostor, pokud žáci ještě chtějí některé lístečky u osobností vyměnit.

Své řešení si pak žáci kontrolují s prezentací. Je možné se ptát, u kterých informací se nejvíce mýlili apod.

Metodická poznámka

Je možné k ilustraci principu využít i jiné dvě osobnosti, např. Josefa Mengeleho a Sira Nicholase George Wintona, viz PL Kdo je kdo? Mengele/Winton.

2.3 Reflexe

Rozhovor

Provedte krátkou reflexi se všemi žáky. Použijte k tomu některé z otázek z prezentací.

Pracovní listy 8. – 9. ročník Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti UCTA K ŽIVOTU

KDO JE KDO: Zuckerberg & Breivik
(rozstříhat a smíchat dohromady)

M. Z.

Narodil se 14. 5. 1984 (34 let)

Studoval na Harvardu v USA (nedokončil)

Začal s podnikáním již na VŠ v 19 letech

Realizací svých plánů se dotkl milionů mladých lidí a jejich rodin po celém světě

Byl minimálně 2x obviněn v souvislosti se svou činností

Je štědrý, protože věnuje 99 % obrovského zisku své firmy na charitativní účely

Je ženatý

A. B. B.

Narodil se 13. 2. 1979 (40 let)

Studoval 1 rok na gymnáziu

Byl v určitém ohledu velmi sečtělý

Zajímal se velmi intenzivně a zarputile o aktuální problematiku imigrantů

Své názory zapsal do „manifestu“, na kterém pracoval 9 let

Aby mohl zrealizovat své plány na změnu ve společnosti, odjel na výcvik do Běloruska

Realizací svých plánů se přímo dotkl desítek mladých lidí, ale také jejich rodin z několika zemí světa

Je svobodný

– 34 let –

- podnikatel, vizionář, inovátor –
- studoval na Harvardu (nedokončil) –
- v 19 letech začal podnikat –
- spoluzakladatel a prezident Facebooku –
- velkou část zisku věnuje na charitu –

– 40 let –

- radikál, násilník, vrah –
- studoval 1 rok na gymnáziu –
- zajímal se o problematiku imigrantů –
- názory sepsal do „manifestu“ –
- vycvičen v Bělorusku –
- odsouzen k 20 letům vězení –

Otázky k reflexi

- Jaký je hlavní rozdíl mezi těmito dvěma muži?
- Jakou roli hrálo v jejich příběhu jejich vzdělání?
- Kterého z těchto dvou mužů byste chtěli znát osobně? Proč?
- Co kromě vzdělání mohlo přispět k tomu, jakým směrem se v životě vydali?
- Jaké podobné dva příklady (pozitivní/negativní) byste mohli uvést vy?

3

**Jak budovat
charakter
aneb Co jsou
to ctnosti?**

25 min

3.1 Představení ctností (5 min)

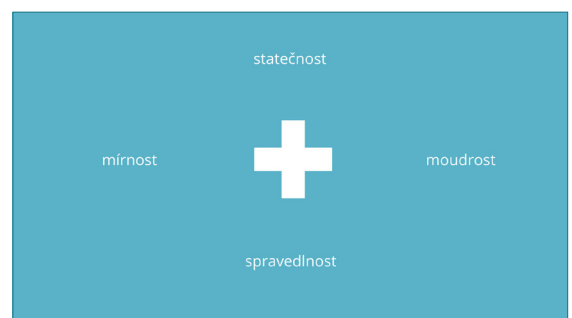
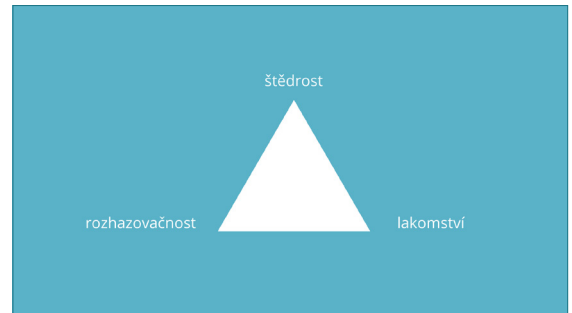
Přednáška

Navazte na předchozí diskusi

Oba mladí muži byli vzdělaní, schopní a podařilo se jim uskutečnit jejich plány. Důsledek jejich konání byl ale naprosto odlišný. Jeden společnost a lidské životy obohatil, druhý naopak několik nevinných životů zmařil. Rozdíl byl především v jejich CHARAKTERECH. Pokud je člověk charakterní, znamená to, že má dobré vlastnosti (např. laskavost, štedrost, ...). Naopak BEZCHARAKTERNÍ člověk má vlastnosti zlé (např. závist, hrubost, ...). Pokud chceme být dobrými lidmi, měli bychom znát a učit se také tzv. CTNOSTEM. Co jsou ctnosti? Ukážeme si to na obrázku v prezentaci.

Ctnosti mají potenciál zhodnotit (zlepšit) vše, co děláme nebo známe, a obohacují naše jednání. Jejich přítomnost (nebo i absence) v nás je pro naše okolí viditelná. Pokud je člověk ctnostný, přidaná hodnota ctností se projeví v jeho osobnosti, ale také v jeho okolí – u ostatních lidí, tedy ve společnosti jako takové. Důsledky jednání ctnostného člověka jsou dobré, bezcharakterního člověka špatné.

Naším úkolem je ctnosti – podobně jako jiné schopnosti a znalosti – poznávat, učit se jim, trénovat je a rozvíjet. Patří k našemu vzdělání a k rozvoji naší osobnosti. Jsou důležité pro nás samotné i pro druhé.

Ctnosti

- Mají potenciál zhodnotit (zlepšit) vše, co děláme/známe.
- Obohacují naše jednání.
- Jejich přítomnost či absence je viditelná pro naše okolí.
- Můžeme je poznávat a trénovat.
- Patří k našemu vzdělání.

Dále viz **Doplňující informace**.

3.2 Poznáváme ctnosti (20 min)

Skupinová práce, práce s textem

Rozdělte žáky do skupin max. po 5 žácích a zadejte jim úkoly.

Každá skupina obdrží 1 PL Ctnosti, na kterém je daná ctnost popsána a vysvětlena. Různé skupiny obdrží PL s různými ctnostmi.

Varianta

Vždy dvě skupiny obdrží PL s jednou ctností.

Úkoly pro skupiny

1. Vlastními slovy popište danou ctnost.
2. Najděte dvě krajnosti ke ctnosti (podobně jako u příkladu statečnosti – lakomství/rozhazovačnost) a dopište je do trojúhelníku.
3. Představte ctnost na konkrétní situaci z běžného života, ve které by se dala dobře poznat. Můžete např. nakreslit plakát, zahrát krátkou scénku apod. (např. Vydělala jsem si první výplatu, tzn. štedrost = část si nechám, část daruji; lakomství = vše jen pro mě; rozhazovačnost = vše utratím.)

Metodická poznámka

Pokud bude pro žáky těžké parafrázovat popis ctnosti, mohou přečíst definici ctnosti z pracovního listu.

Představte ctnost

- A) Vlastními slovy popište danou ctnost.
- B) Najděte ke ctnosti dva protipóly a dopište je do trojúhelníku.
- C) Ztvárněte, jak se daná ctnost může projevit v běžném životě.

4

Představení ctností a reflexe

20 min

4.1 Představení ctností

Prezentace skupinové práce

Každá skupina po vypršení času představí danou ctnost ostatním skupinám.

Upozornění

Pozor na přiměřené rozvržení času, aby se dostalo skutečně na všechny.

Během představování ctností ostatní skupiny hádají, s jakou ctností skupina pracovala, jaké krajnosti ilustrují.

Varianta

Vždy 2 skupiny, které měly totožné ctnosti, srovnávají zpracování.

4.2 Reflexe

Rozhovor

Vyberte max. 3 otázky ke společné reflexi:

- Co vás při aktivitě zaujalo? Na co jste během ní přišli?
- Jaká ctnost se vám líbí nejvíce? Proč?
- Na kom ze třídy / ze svého okolí vidíte nějaké ctnosti, o kterých jsme dnes hovořili?
- Jak se stane, že člověk jedná moudře? Je možné to nějak trénovat?
- Co ještě potřebujeme k tomu, abychom byli i ctnostní?
- Jaké dalších ctnostné charakterové vlastností znáte?
- Jakých dalších vlastností si na druhých ceníte? Proč?

5

**Co umím
a znám právě já?
V čem jsem silný
a co chci rozvíjet?**

15 min

5.1 Co umím/znám a jaký jsem? (15 min)

Produkční metoda

Vyzvěte žáky, aby na připravené lístečky (samolepicí štítky) napsali odpovědi na otázky:

- Co už umím?
- Co znám?
- Jaký/á jsem?

Na větší stůl / na zem připravte velký papír, na kterém bude buď napsáno, nebo symbolicky znázorněno (viz ilustrační obrázek):

SRDCE (*charakter, ctnosti – Jaký/á jsem?*)

RUCE (*dovednosti, schopnosti – Co umím?*)

HLAVA (*znalosti – Co znám?*)

Žáci mohou (nemusejí) představit ostatním své vlastnosti/dovednosti/znalosti pomocí samolepicích štítků tak, že je nahlas přečtou a položí na připravený papír se symboly na místo, kam si myslí, že se nejvíce hodí.

6

**Reflexe
a závěr**

7 min

6.1 Reflexe (7 min)

Reflektivní otázky

Ptejte se žáků na vybrané otázky z prezentace.

Otázky k reflexi

- Co jste se dozvěděli o ostatních?
- Co z daných oblastí na sobě / někom ze spolužáků vnímáte jako jeho jedinečnost?
- Co vám jde snadno, co musíte hodně trénovat / učit se?
- Komu/čemu konkrétně můžeme za dané dovednosti/schopnosti/vlastnosti poděkovat?
Např.: škole, rodině, sám sobě, ...

6.2 Závěr lekce (3 min)

Vraťte se k názvu lekce

**Škola, která má budoucnost:
dílna lidskosti:**

*Při vzdělávání a výchově jde o celého člověka,
nejen o znalosti a dovednosti,
ale i charakter/srdce.*

Poděkujte žákům za zapojení, povzbudte je k výběru takové školy po ukončení ZŠ, která výše zmíněné zohledňuje a nabízí.

Škola, která má budoucnost: dílna lidskosti

J. A. Komenský

„Vzdělávání myslí bez vzdělávání srdce
není v podstatě žádné vzdělávání.“

Aristoteles

Další zdroje

- Karty ctností pro osobní rozvoj. *Ctnosti.cz* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://ctnosti.cz/>
- Výchova ke ctnostem. *Výchovakectnostem.cz* [online]. Nadace Pangea, 2018 [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://vyhovakectnostem.cz>
- Anders Behring Breivik. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anders_Behring_Breivik
- Mark Elliot Zuckerberg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mark_Zuckerberg
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Didaktika velká*. Překlad Augustin Krejčí. Praha: Dědictví Komenského, 1930. ISBN 80-7178-635-7.

Zdroje grafiky

Slide 03 – Mark Zuckerberg F8 2019 Keynote – Anthony Quintano – Flickr.com (CC BY 2.0)

Slide 03 – Anders Behring Breivik – The Irish Times (Photograph: Getty) – Irishtimes.com (Fair use)

Slide 08 – Sculptor – macrovector – Freepik.com

Doplňující informace

Pojem ctnost se objevuje už u Aristotela (4. st. n. l.), který ji představuje jako střed mezi dvěma krajnostmi, například štědrost jako střed mezi rozhazovačností a lakotou. „Středem“ jsou však jen, pokud jde o zaměření, co se týče kvality a náročnosti, představují vždycky vrchol (tu nejlepší kvalitu).

Stoikové (3. st. př. n. l.) tvrdili, že lidské chování a jednání nemáme posuzovat podle výsledků (výkonů), ale podle úmyslu (motivů) a záměru, s nímž něco konáme. Dobré motivy jsou projevem harmonie složek naší osobnosti.

J. A. Komenský rozlišoval čtyři ctnosti – MOUDROST, SPRAVEDLNOST, MÍRNOST a STATEČNOST, dnes označované jako tzv. KARDINÁLNÍ neboli ZÁKLADNÍ CTNOSTI.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Škola, která má budoucnost: „dílna lidskosti“

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Petra Burdová

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Pavlína Kalvachová

Externí posuzovatele

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

**Škola, která má
budoucnost: dílna lidskosti**

Pracovní listy

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

PL1 – OTÁZKY DO DVOJIC

- Co konkrétně jste se ve škole již naučili?
- Připadáte si dostatečně vzdělaní? V čem ano, v čem (ještě) ne?
- Co podle vás znamená výraz „VZDĚLANÝ“?
- Co byste chtěli ve společnosti, která je kolem vás, změnit? Jak konkrétně bychom se o to mohli pokusit?
- Kdo/co nám v tomto záměru může pomoci?

KDO JE KDO: Zuckerberg & Breivik

(rozstříhat a smíchat dohromady)

M. Z.

Narodil se 14. 5. 1984 (34 let)

Studoval na Harvardu v USA (nedokončil)

Začal s podnikáním již na VŠ v 19 letech

Realizací svých plánů se dotkl milionů mladých lidí a jejich rodin po celém světě

Byl minimálně 2× obviněn v souvislosti se svou činností

Je štědrý, protože věnuje 99 % obrovského zisku své firmy na charitativní účely

Je ženatý

A. B. B.

Narodil se 13. 2. 1979 (40 let)

Studoval 1 rok na gymnáziu

Byl v určitém ohledu velmi sečtělý

Zajímal se velmi intenzivně a zarputile o aktuální problematiku imigrantů

Své názory zapsal do „manifestu“, na kterém pracoval 9 let

**Aby mohl zrealizovat své plány na změnu ve společnosti,
odjel na výcvik do Běloruska**

**Realizací svých plánů se přímo dotkl desítek mladých lidí,
ale také jejich rodin z několika zemí světa**

Je svobodný

KDO JE KDO: Mengele & Winton (rozstříhat a smíchat dohromady)

Kap. Dr. Med. Dr. Phil. Josef Mengele

(16. 3. 1911 – 7. 2. 1979)

- měl 3 doktoráty (filozofie, 2× medicína)
- pracoval u vojenské jednotky
- získal několik významných vyznamenání (např. Železný kříž, Válečný záslužný kříž, Čestný prýmek starého bojovníka, Odznak za zranění, medaile Za zimní tažení na východní frontě 1941/42)
- pod nepřátelskou palbou zachránil život 2 členům posádky tím, že je vytáhl z hořícího tanku
- byl 2× ženatý
- svým výzkumem se snažil najít možnosti, jak uměle ovlivnit narození dvojčat a vícčetat
- snažil se také vyvinout vakcínu proti vážným nemocem (např. skvrnitý tyfus)

Sir Nicholas George Winton, MBA

(19. 5. 1909 – 1. 7. 2015)

- měl maturitu
- rád lyžoval a své 100. narozeniny oslavil letem v ultralehkém letadle
- ve svých 30 letech zrealizoval projekt na záchranu životů, který se mimořádným způsobem dotkl životů mnoha rodin z Československa (především dětí)
- pracoval jako makléř a také v administrativě u RAF (Královské letectvo britských ozbrojených sil)
- měl dceru
- získal několik významných vyznamenání (např. Řád Tomáše Garrigua Masaryka IV. třídy – 1998; Knight Bachelor (2002); British Hero of the Holocaust (2010); velkokříž Řádu Bílého lva (2014); člen Řádu britského impéria)

Kap. Dr. Med. Dr. Phil. Josef Mengele

(16. 3. 1911 – 7. 2. 1979)

- měl 3 doktoráty (filozofie, 2× medicína)
- pracoval u vojenské jednotky
- získal několik významných vyznamenání (např. Železný kříž, Válečný záslužný kříž, Čestný prýmek starého bojovníka, Odznak za zranění, medaile Za zimní tažení na východní frontě 1941/42)
- pod nepřátelskou palbou zachránil život 2 členům posádky tím, že je vytáhl z hořícího tanku
- byl 2× ženatý
- svým výzkumem se snažil najít možnosti, jak uměle ovlivnit narození dvojčat a vícčetat
- snažil se také vyvinout vakcínu proti vážným nemocem (např. skvrnitý tyfus)

Sir Nicholas George Winton, MBA

(19. 5. 1909 – 1. 7. 2015)

- měl maturitu
- rád lyžoval a své 100. narozeniny oslavil letem v ultralehkém letadle
- ve svých 30 letech zrealizoval projekt na záchranu životů, který se mimořádným způsobem dotkl životů mnoha rodin z Československa (především dětí)
- pracoval jako makléř a také v administrativě u RAF (Královské letectvo britských ozbrojených sil)
- měl dceru
- získal několik významných vyznamenání (např. Řád Tomáše Garrigua Masaryka IV. třídy – 1998; Knight Bachelor (2002); British Hero of the Holocaust (2010); velkokříž Řádu Bílého lva (2014); člen Řádu britského impéria)

CTNOSTI (1. strana pro lektora / 2.–4. strana do skupin)

MOUDROST

nám dává jistotu v rozhodování. Je to velká síla spojující logiku s lidskostí. Moudrý člověk neříká ostatním, co mají dělat, ale zasáhne, když je potřeba pomoci s hledáním východiska. Nemůžeme jednat moudře, když si neudržíme odstup.

PROTIPÓLY: lest a chytráctví / hloupost či nerozvážnost

„Přemýšlím, než něco udělám. Spoléhám na sebe a své zkušenosti. Svou pravdu nikomu nevnucuji.“

SPRAVEDLNOST

chrání práva každého z nás. Spravedlivě smýšlející a jednající člověk je schopen odhlédnout od svých vlastních zájmů a přihlídnout k zájmům ostatních. Základem spravedlnosti je důvěra.

PROTIPÓLY: krutost a tvrdost / slabost či nespravedlnost

„Ctím práva ostatních i svá vlastní. Uznávám morální hodnoty. Nikoho předem neodsuzuji.“

STATEČNOST

nám dává sílu čelit obtížím i vlastnímu strachu. Je to vůle vydržet i za vysokou cenu. Statečnost se rodí z uvědomění, co je pro nás v životě nejdůležitější. Statečnost se projevuje tvář v tvář nebezpečí a nelze ji mít jen částečně.

PROTIPÓLY: bezhlavý a zbytečný risk / zbabělost

„Ať už život přinese cokoli, jsem připraven tomu čelit.“

„Když vím, že jde o to podstatné, nevzdám se. Překonám svůj strach.“

PRACOVITOST

(místo MÍRNOSTI) – nám přináší radost z toho, že můžeme měnit své okolí k lepšímu. Pracovitost nás vede k našim cílům, ale touha po jejich dosažení by neměla zastínit radost z práce samotné. Síla pracovitosti je v pocitu užitečnosti.

PROTIPÓLY: lenost/workoholismus

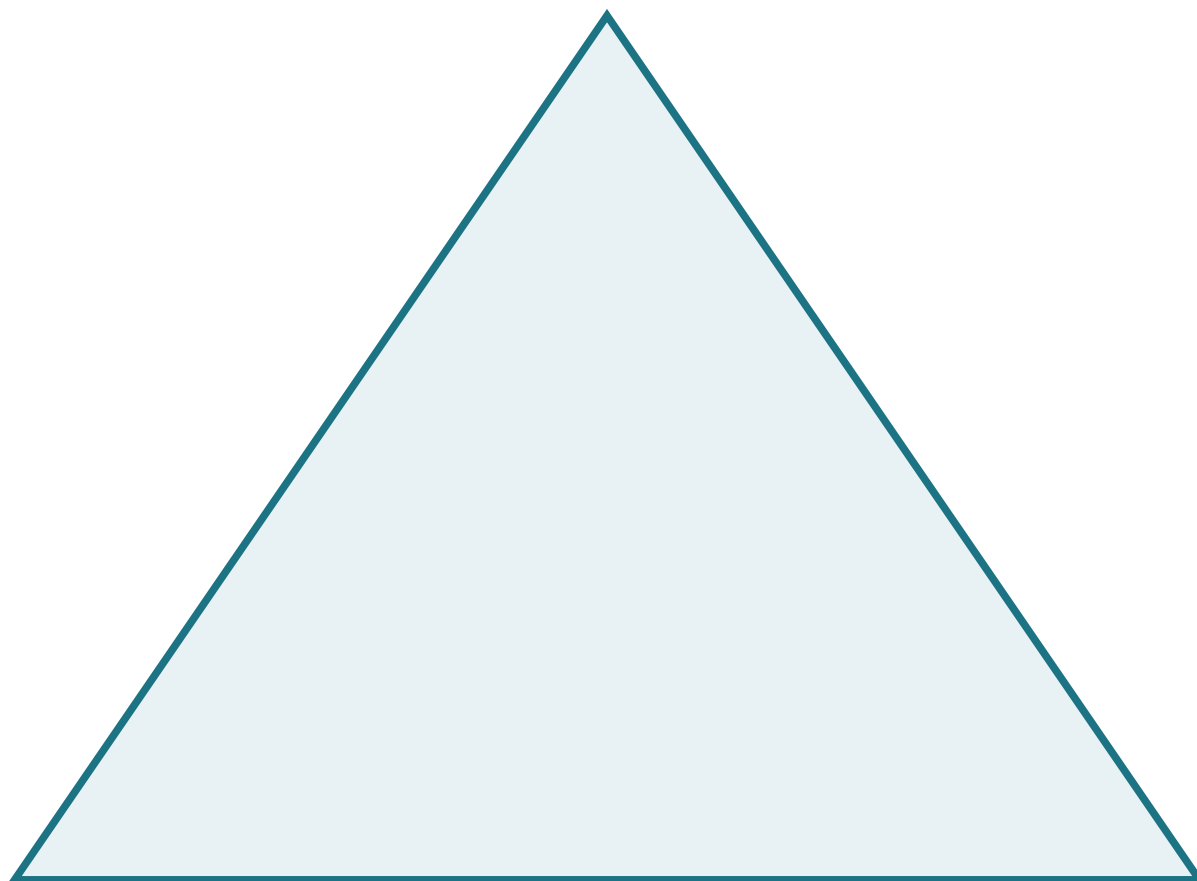
„Věnuji plnou pozornost tomu, co dělám. Neodkládám, co je potřeba udělat. Mám radost z toho, co dělám.“

MOUDROST

nám dává jistotu v rozhodování. Je to velká síla spojující logiku s lidskostí. Moudrý člověk neříká ostatním, co mají dělat, ale zasáhne, když je potřeba pomoci s hledáním východiska. Nemůžeme jednat moudře, když si neudržíme odstup.

„Přemýšlím, než něco udělám. Spoléhám na sebe a své zkušenosti. Svou pravdu nikomu nevnucuji.“

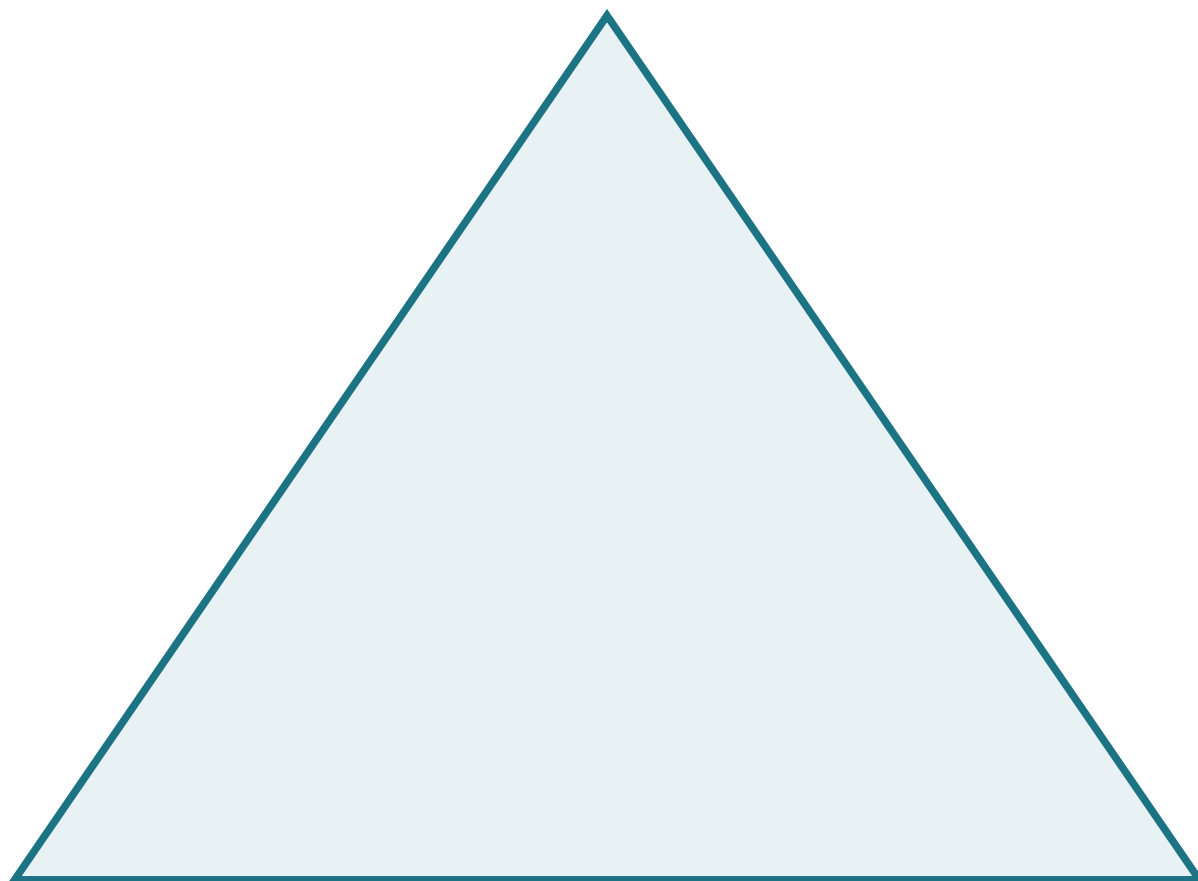

SPRAVEDLNOST

chrání práva každého z nás. Spravedlivě smýšlející a jednající člověk je schopen odhlédnout od svých vlastních zájmů a přihlédnout k zájmům ostatních. Základem spravedlnosti je důvěra.

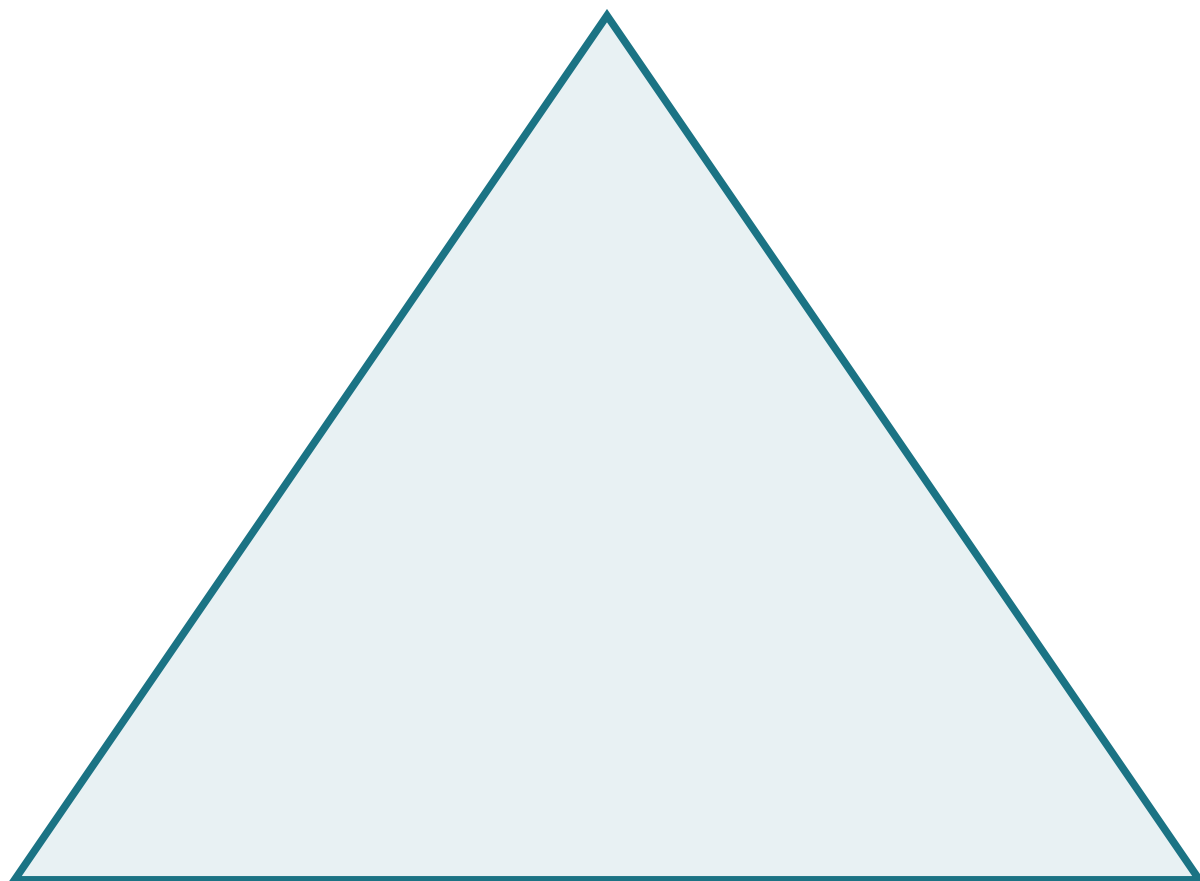
„Ctím práva ostatních i svá vlastní. Uznávám morální hodnoty. Nikoho předem neodsuzuji.“

STATEČNOST

nám dává sílu čelit obtížím i vlastnímu strachu. Je to vůle vydržet i za vysokou cenu. Statečnost se rodí z uvědomění, co je pro nás v životě nejdůležitější. Statečnost se projevuje tváří v tvář nebezpečí a nelze ji mít jen částečně.

„Ať už život přinese cokoliv, jsem připraven tomu čelit. Když vím, že jde o to podstatné, nevzdám se. Překonám svůj strach.“

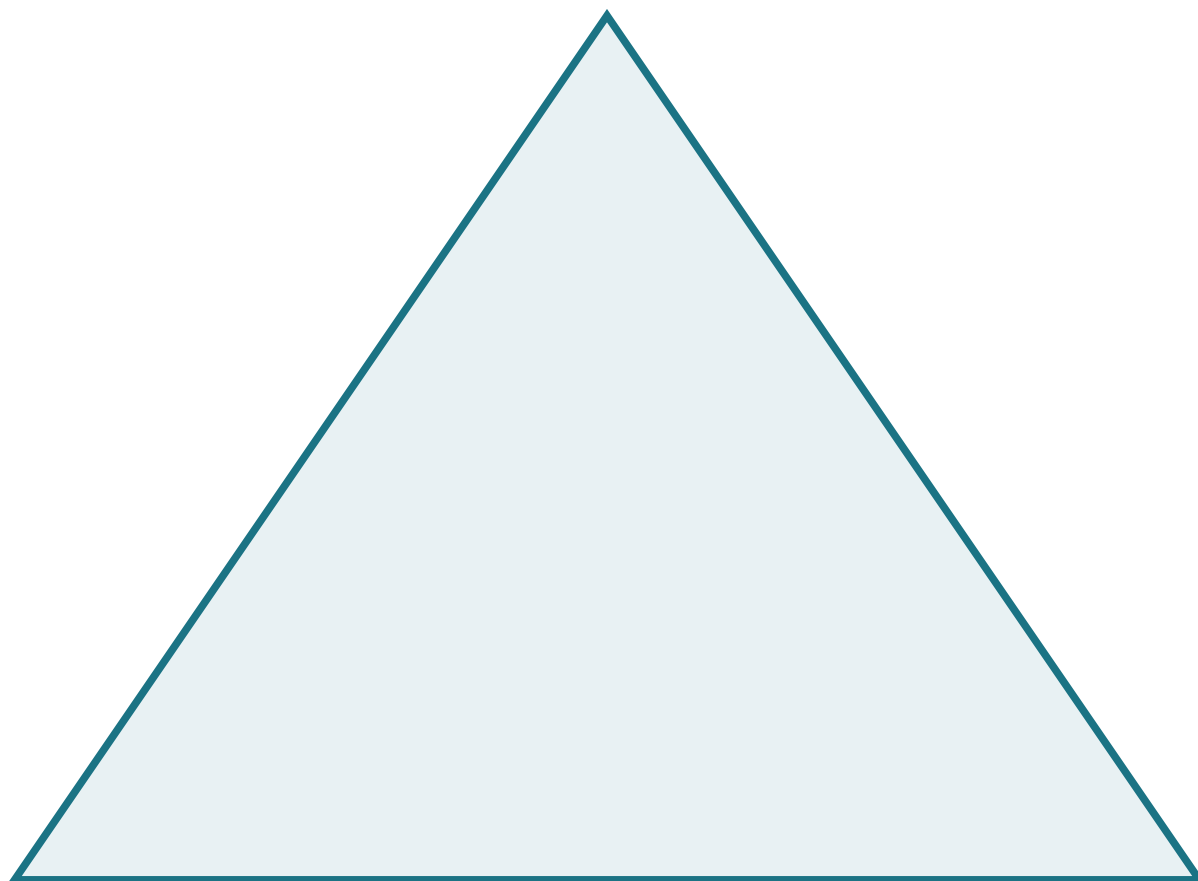

PRACOVITOST

(pozn. vybraná ctnost místo MÍRNOSTI) – nám přináší radost z toho, že můžeme měnit své okolí k lepšímu. Pracovitost nás vede k našim cílům, ale touha po jejich dosažení by neměla zastínit radost z práce samotné. Síla pracovitosti je v pocitu užitečnosti.

„Věnuji plnou pozornost tomu, co dělám. Neodkládám, co je potřeba udělat. Mám radost z toho, co dělám.“

8. – 9. ročník

Vnímám krásu, tvořím krásu

Autor: Jan Rokosz

***„Všechno je spojeno jakýmsi překrásným
všeobecným řádem.“***

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Je důležité, jakým druhem umění se obklopujeme, protože na nás může mít pozitivní, ale i negativní vliv.

Anotace

Lekce se zaměřuje na umění ze dvou hlavních pohledů:

1. Příroda je jednou z velkých inspirací pro lidskou kreativitu, ať už se jedná o umění nebo vynálezy. Pokud člověk vyjde ven, může získat nové nápady pro svoji tvorbu.
2. Lidské výtvořiny nás mohou rozvíjet, nebo mohou mít negativní vliv nejen na jedince, ale i na životy druhých.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět:

- Žák bude umět na konkrétních příkladech popsat, jak je umění od počátku historie provázáno s přírodou.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí:

- Díky použitým příběhům žáci prožijí, jak závažný vliv má umění na život jednotlivce i společnosti.

K jakému jednání lekce zve/vede:

- Zve žáky k tomu, aby trávili čas v přírodě, věnovali se jejímu záměrnému pozorování, a získávali tak inspiraci pro vlastní kreativitu.
- Vede žáky k vědomému ovlivňování prostředí, ve kterém žijeme a které na nás působí.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení úvodní motivace	Galerie přírody	Příroda jako zdroj inspirace		Umění má vliv	Dokončí příběh	Reflexe a závěr
10 min	10 min	25 min		10 min	30 min	5 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video
- papíry a tužky pro každého žáka
- samolepicí bločky
- vytištěné PL Vynálezy inspirované přírodou (1× barevně – pro každou skupinu jeden obrázek, možno zalaminovat)
- obálky (5×) na obrázky z PL Vynálezy inspirované přírodou
- vytištěný PL Náповěda (3× na listu)
- kousek suchého zipu
- možnost – 3 vytištěné fotografie vztahující se k nějakému uměleckému dílu (viz vysvětlení níže)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Postup a metody

1**Seznámení,
úvodní motivace**

10 min

Rozhovor, Hádej proč?

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Pro seznámení se skupinou můžete kromě tipů v úvodu metodiky přinést 3 vytištěné obrázky/ fotky, které se vztahují k nějakému uměleckému dílu, které je vám blízké.

Žáci hádají, proč jste si vybrali právě tyto obrázky. Poté co od žáků zazní alespoň 3 tipy ke každému obrázku, odhalte klíč ke svému výběru.

Metodická poznámka:

Např. fotka z filmu Star Wars – okomentujte: Vybral jsem tuto fotku, protože mám rád sci-fi filmy i knihy. Mojí oblíbenou ságou jsou právě Hvězdné války.

Podobným způsobem může každý žák v rámci představování říci své křestní jméno a jedno slovo, které si vybere, když se řekne „umění“.

2**Galerie
přírody**

10 min

2.1 Proč galerie přírody (2 min)

Vysvětlování, rozhovor

Úvodní slovo:

Dnes se společně podíváme na oblast umění, ale z jiného pohledu, než možná znáte. V přemýšlení nám pomůže „Učitel národů“ – Jan Amos Komenský. Podle něj je umění pevně spjato s přírodou a světem kolem nás – i když se to možná na první pohled nezdá.

- Zeptejte se žáků, kdo z nich byl již někdy v galerii.

Ukážeme si, že abychom viděli umění, nemusíme chodit jen do galerie. Takovou „galerií“ je i příroda. Je plná rozmanitých, krásných, ale i nebezpečných výtvorů. Je zdarma a každý v ní může najít to, co se mu líbí nebo ho fascinuje, a nemusí přitom hledět na zavírací dobu.

Lidé navíc mají tu schopnost, že dokáží krásu přírody nějakým způsobem zachytit.

- Zeptejte se žáků, jak podle nich lidé krásu přírody pomocí umění zachycují.

Někteří ji popíší slovy na kus papíru, jiní pomocí melodie a not v partituře zachytí třeba zvuk řeky. Nejčastěji ale lidé přenesou krásu přírody na malířské nebo v současnosti na filmové plátno.

2.2 Obrazy přírody v průběhu času (8 min)

Práce s obrazem

Už od dob pravěku se lidé pokoušeli zachytit to, co je obklopovalo – tedy především přírodu (prezentace – fotografie Sálu býků z jeskyně Lascaux [lasko]). Ukážeme si, že malíři zachycují krajinu až dodnes.

Jeskynní malby Lascaux – 15 000 až 13 000 př. n. l.

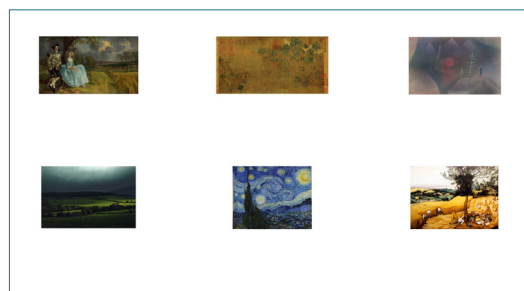
PREZI

V prezentaci žákům ukažte 6 krajinomaleb z různých období s uvedeným názvem díla, které jsou uspořádány v náhodném pořadí.

Upozornění

Po celkovém přehledu obrazů jsou v prezentaci samostatně k prohlédnutí jednotlivé obrazy.

Úkolem každého žáka je seřadit jednotlivá díla od nejstaršího po nejsoučasnější.

Metodická poznámka

Pokud se žákům bude úkol zdát příliš obtížný, je možné nejprve zadat, aby zkusili odhadnout, který obraz je nejstarší a který je nejmladší a proč. Teprve poté začnou odhadovat stáří zbylých čtyř obrazů.

Po 3 minutách ukažte žákům další snímek, na němž jsou umělecká díla seřazená ve správném pořadí.

Nechejte žáky zkontrolovat si správnost svých řešení. Krátce každé dílo okomentujte.

Varianta

S žáky můžete následně diskutovat, podle čeho se rozhodovali při určování stáří jednotlivých obrazů.

Seznam děl

1. Jarní toulky (600)

obraz čínské krajiny z dynastie Song

2. Sklizeň obilí (1565)

obraz renesančního malíře
Pietera Brueghela [bröchela] staršího

3. Pán a paní Andrewsovi (1750)

obraz anglického malíře
Thomase Gainsborouga [gainsboroua]

4. Hvězdná noc (1889)

známý obraz Vincenta van Gogha [fan chocha]

5. Pohled na krajinu (1926)

obraz švýcarského malíře Paula Klee

6. Irská krajina, Waterford (2003)

autorem je Gottfried Helnwein,
který tvoří hyperrealistické obrazy
připomínající spíše fotografie

Závěr

V průběhu času se mění způsob, jakým umělci zachycují svou inspiraci, přesto ji řada z nich stále nachází v přírodě.

3

**Příroda
jako zdroj
inspirace**

25 min

PREZI

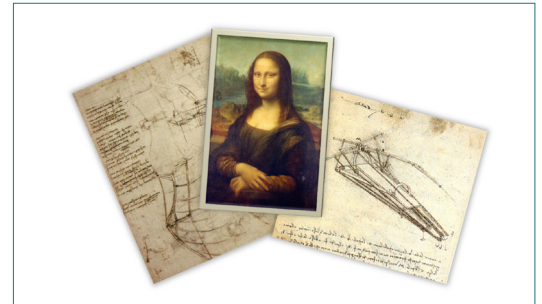
3.1 Pozorování přírody a vynálezy (5 min)

Vysvětlování, rozhovor

Všechny obrazy, které jsme si ukázali, musel někdo vytvořit – nějaký umělec.

Každý z vás může tvořit a nemusí to nutně znamenat malování, tvorbu soch nebo skládání hudby.

Umělec je každý, kdo využívá svůj um, to, co umí. Proto můžeme za umělce považovat i vědce a vynálezce. Leonardo da Vinci byl příkladem člověka, který naplno využíval své dovednosti. Nejenže byl malířem, spisovatelem a hudebníkem, ale také vynálezcem a konstruktérem. Příroda ho inspirovala jak ve výtvarném umění, tak při jeho výtvorech – např. při pozorování ptáků sestrojil návrhy létajících strojů.

Dnes existuje poměrně mladá vědecká disciplína, která staví na principech a poznatcích, které najdeme v přírodě. Tyto poznatky se pak vědci snaží aplikovat na vývoj nových technologií nebo vynálezů. Právě Leonardo da Vinci byl jedním z jejích průkopníků. Nazývá se BIONIKA.

Možná i vy používáte věc nebo vynález, který vznikl díky pozorování přírody.

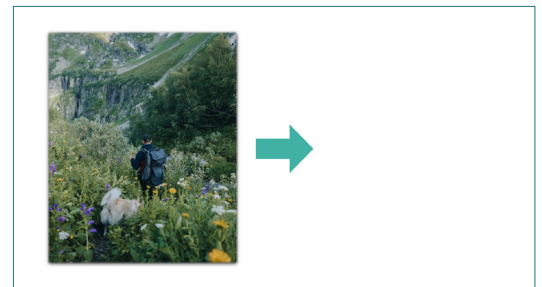
- Znáte takový vynález?

PREZI

Vynálezy inspirované přírodou:

Prezentace – obrázek člověka a psa v přírodě; vysvětlíte:

Jeden člověk si vyšel na procházku se svým psem do přírody. Když se vrátil zpět, v srstí psa našel několik bodláků. Drobné háčky na bodlaku se totiž se srstí spojily.

- Napadá vás, jaký vynález na základě takového zážitku vznikl?

Vyslechněte tipy žáků a poté vysvětlíte, že jde o **suchý zip** (ukážte, popř. je vyzvěte, ať zkusí ve třídě suchý zip najít; více viz Doplňující informace).

3.2 Pozorování přírody a vynálezy (10 min)

Skupinová práce s obrazem

Rozdělte žáky do 5 skupin, ve kterých budou zkoumat, jaké další vynálezy mohly vzniknout na základě pozorování přírody.

Do každé skupiny rozdejte obálku, ve které je obrázek s popisem a dva lístečky s nápovědami (nejlépe zalaminované pro opakované použití).

PREZI

PL

1. fáze (5 min)

Žáci mají za úkol zkusit podle obrázku v obálce vymyslet a napsat (podobně jako v příběhu suchého zipu), k čemu mohla daná věc z přírody vynálezce inspirovat.

Po dokončení úkolu si třída vyslechne nápady jednotlivých skupin.

2. fáze (3 min)

Rozdejte žákům kartičky s nápovědou. Upozorněte je, že pouze dvě slova patří k jejich obrázku. Nápověda je buď navede k řešení, nebo jim potvrdí to, co vymysleli v 1. fázi.

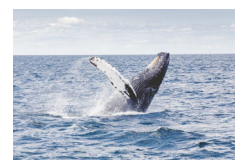
Více o vynálezech viz Doplňující informace, kde je také uvedeno, která klíčová slova patří ke kterým obrázkům.

3. fáze (2 min)

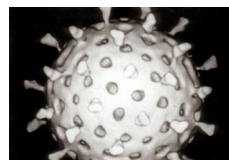
Třída opět vyslechne nápady jednotlivých skupin. V prezentaci ukažte správná řešení.

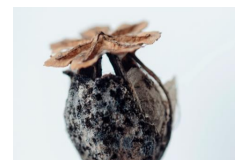
Oko kočky

Tělo velryby

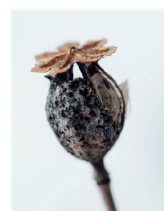
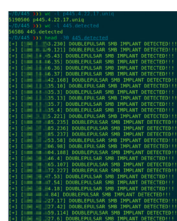
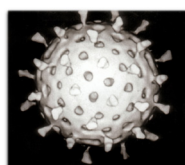
Virus

Tvar makovice

Odraz	Upozornění
Výzkum	Hlubina
Sít	Elektronika
Resdtaurace	Dochucení
Doprava	Rychlost

PREZI

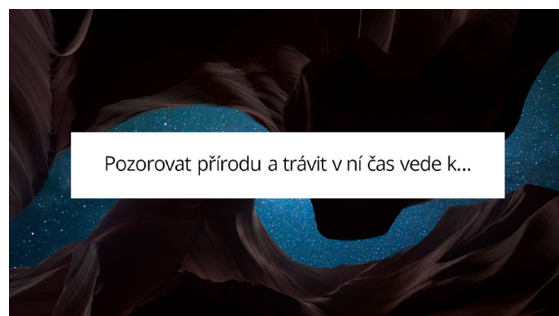
3.3 Reflexe (5 min)

Nedokončené věty

V prezentaci promítněte větu **Pozorovat přírodu a trávit v ní čas vede k...** a nechejte žáky, aby nahlas doplnili konec věty.

Metodická poznámka

Při větším počtu žáků nebo práci se skupinou, která obtížněji komunikuje, je možné nechat žáky sdílet dokončení vět ve dvojici a za dvojici vybrat větu, kterou pak řeknou ostatním. Důležité je zachovat, aby každý žák vyslovil vlastní závěr.

Pozorovat přírodu a trávit v ní čas vede k...

PREZI

3.4 Shrnutí (5 min)

Vysvětlování

J. A. Komenský řekl, že „nevidí-li kdo té krásy v světě, ten málo vidí“.

To znamená, že ten, kdo se dívá kolem sebe (v lese, v parku, na horách i na zahradě), najde mnoho krásných věcí, které předtím vidět nemusel. To jsme si ukázali na tom, jaké věci lidé vytvořili při pozorování přírody.

Komenský přírodu využíval i ve výuce. Místo toho, aby svým žáků ukazoval obrázky přírody v knihách, přímo je do přírody bral.

Opravdu stojí za to vyjít do „galerie přírody“ a ne jen zůstat zavřený ve svém pokoji.

Varianta

Můžete dodat, co vy sami rádi v přírodě pozorujete, např. mění se listí stromů na podzim, pes hrající si s míčkem, déšť, ubíhající mraky, dráha ptáků po obloze apod.

Zkuste si nejlépe ještě tento týden vyjít ven do přírody – k řece, do hor, do parku nebo na zahradu u vašeho domu. Můžete narazit na něco zajímavého, najít inspiraci nebo se jen podívat na krásu, která je kolem nás.

4

Umění má vliv

10 min

4.1 Vliv umění – jak to vidím já?

Práce s videem, diskuse

Na úvod diskuse pusťte žákům video Marek Eben: Umění (Projekt Komenský 2020). (Lze spustit přímo z prezentace.)

Po skončení videa hledejte v diskusi s žáky odpovědi na otázky:

- Existuje nějaká kniha, film, píseň, foto atd., která se vám navzdýcky vryla do paměti?
- Existuje nějaká kniha, film, píseň, foto atd., kterou byste raději vůbec nečetli/neslyšeli/neviděli? Něco, co vám „vlezlo“ do hlavy a nemohli jste se toho zbavit?
- Máte nějaká kritéria, podle kterých si rozhodujete, jakému umění se vystavujete? Pokud ano, jak jste k nim došli?

Metodická poznámka

Žáci mají někdy pocit, že čím jsou starší, tím méně záleží na tom, na co se dívají, co sledují, co poslouchají; dospělí lidé totiž tyto situace zvládají a nepotřebují si stanovovat takové hranice. Je zde proto vhodné, abyste doplnili svou zkušenost s negativním vlivem umění, kterému jste se vystavili, např. sledování filmu, který byl příliš emocionálně vypjatý.

I dospělý člověk někdy neodhadne dopad umění na sebe a své emoce a stále si hledá zdravé hranice, čemu se chce ve svém životě vystavovat.

5

Dokonči
příběh

30 min

5.1 Dokonči příběhy Slavná žena, Hromady odpadků, Talentovaný Tim (15 min)

Práce s textem – Domyslete začátek příběhu

Umění se nedá od našeho života oddělit. Pokud je nám blízko a vyplňujeme jím svůj čas, náš život to ovlivní. Nyní se podíváme na tři příběhy, ve kterých mělo umění vliv na lidské životy.

Žáci pracují s příběhy. Dozvědí se však pouze konec každého z nich. Úkolem žáků bude domyslet, co se nejspíš mohlo stát na začátku příběhu.

Rozdělte třídu do skupin po 4–5 žácích.

Na domyšlení příběhu mají vždy maximálně 5 min. Mohou vám klást otázky, které jim pomohou na řešení přijít. Můžete však odpovídat pouze ano/ne. Žáci hádají tak dlouho, dokud některá ze skupin neuhodne řešení nebo se k němu alespoň nepřiblíží, případně nevyprší čas na daný příběh.

Upozornění

Čas na hádání příběhů je dobré důsledně dodržet. Je vhodné ve třídě nastavit časovač tak, aby žáci mohli sledovat, jak jim čas pro vyřešení příběhu ubývá (např. časomíra na interaktivní tabuli, odpočítávací deska na tabletu aj.). Případně můžete určit jednoho žáka, aby měřil čas a upozornil skupinu 1 minutu před vypršením limitu.

PREZI

První příběh

Žena se stala slavnou až po své smrti díky svému manželovi. Jak to dokázala?

Řešení

Američan Charles „Lala“ Evans miloval svou ženu Louise. Když těsně před 60. výročí jejich svatby v roce 2011 zemřela, rozhodl se Lala, že ve svém domě vytvoří muzeum jejich společné lásky. Na stěny domu rozvěsil přes 1000 společných fotografií. V jejich muzeu jsou kromě fotografií i desky s oblíbenou hudbou a další předměty, které připomínají jejich společný život. Lala byl hostem v amerických televizích a jeho muzeum dnes navštěvuje spousta lidí.

Žena se stala slavnou až po své smrti
díky svému manželovi.
Jak to dokázala?

PREZI

Druhý příběh

Na místo, kde ještě nedávno byly hromady odpadků, chodí dnes lidé na procházky, a dokonce za to musí platit.

Řešení

U obce Paseka se nachází arboretum, které vzniklo z bývalé skládky. Dnes na tomto místě roste 3200 druhů rostlin z celého světa – např. i z Grónska nebo Tasmánie. To vše vzniklo díky úsilí a práci Radima Slabého z Karviné, který za dva a půl roku společně s přáteli proměnil skládku v botanickou zahradu. V arboretu dokonce bydlí. V jednom rozhovoru řekl: „Chtěl jsem překvapit lidi a ukázat jim, že i na tak ošklivém místě se dá udělat něco hezkého.“

Na místo, kde ještě nedávno byly hromady
odpadků, chodí dnes lidé na procházky,
a dokonce za to musí platit

Třetí příběh

Timovi jeho talent přinesl slávu, ale i jeho zkázu.

Řešení

Tim Bergling, uměleckým jménem známý jako Avicii, byl slavný švédský DJ a hudební producent. Ve 22 letech vydal písničku Levels, která se dostala na žebříček Top 10 v několika evropských zemích. Od té doby se jeho taneční hudba držela na předních příčkách hitparád po celém světě. O pět let později je během své dovolené nalezen mrtvý v hotelovém pokoji. Jeho smrt v 28 letech byla obrovským šokem. Později bylo potvrzeno, že spáchal sebevraždu. V dopise na rozloučenou uvedl, že nemohl nalézt smysl života, štěstí a chce nalézt klid.

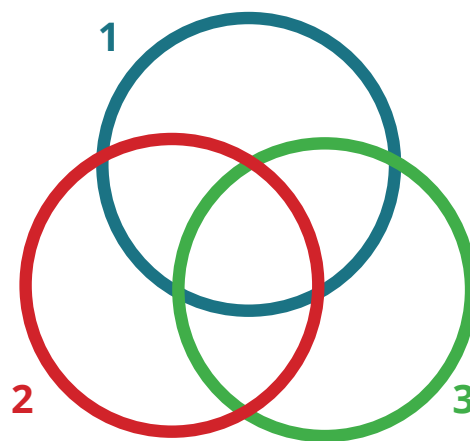

5.2 Co mají příběhy společného? (10 min)

Práce s textem – Vennovy diagramy

Na tabuli nakreslete tři kruhy (tzv. Vennův diagram), které představují jednotlivé příběhy. Ptejte se žáků a heslovitě zapisujte jejich nápady a názory dovnitř kruhů:

- V čem byl každý příběh jedinečný? (Zapisujte do jednotlivých kruhů – každý kruh představuje jeden příběh.)
- Našli bychom něco, co měly všechny příběhy společné? (Zapište do průniku kruhů. Žákům můžete navrhnout níže zmíněné společné rysy.)

Nakonec žáky vyzvěte, aby si každý z nich vzal jeden samolepicí štítek a nalepil ho do jednoho z kruhů – podle toho, který příběh pro ně osobně nejsilněji ukazoval, jaký má umění vliv na život člověka.

Metodická poznámka

Příklad společných rysů příběhů:

- *Ve všech příbězích se projevuje lidská schopnost tvořit – ve smyslu uměleckém i v tom nejšířším.*
- *To, co lidé z příběhů vytvořili, mělo pozitivní/negativní vliv na ně samotné, ale také na jejich okolí.*
- *Je důležité, čím se člověk obklopuje. Může to zásadním způsobem ovlivňovat, co dělá nebo vytváří (láska k manželce, vztah k přírodě vs. hudební průmysl).*

5.3 Příběh na závěr (5 min)

Vyprávění, práce s příběhem

Umění patří k našemu životu. Bez schopnosti tvořit by svět kolem nás byl šedivý, prázdný a tichý. Je úžasné, že i jeden člověk dokáže uměním ovlivnit svůj život, život blízkých, ale i celé společnosti. Záleží ale na nás, co budeme vytvářet a čím se necháme ovlivnit.

Na závěr ještě jeden krátký příběh o člověku, který svým umem a vytrvalostí vytvořil úžasné dílo pro mnoho lidí. Můžete se jím nechat inspirovat.

Příběh

Ve skalnaté a nehostinné krajině francouzských Alp žil starý muž. Lidé, kteří na tomto místě žili, byli zasmušilí a jeden ke druhému se nechovali zrovna nejlépe. Ten starý muž se ale rozhodl, že chce ráz krajiny změnit, přestože se potýkal se ztrátou své rodiny.

Začal sázet duby. Každý den vycházel ven s železnou tyčí a pytlek žaludů na zádech. Tyčí udělal do země jamku, hodil do ní žalud a zahrnul ji hlínou. Dělal to den co den, celých padesát let.

Po té dlouhé době se z celou krajinou stalo něco úžasného: z žaludů vyrostl dubový les jedenáct kilometrů dlouhý a tři kilometry široký. Po úbočích kopců, kam až oko dohlédlo, se vlnil dubový háj. Ve stromoví zpívali ptáci, v jeho stínu dováděla zvěř a v krajině, která bývala vyschlá a pustá, zurčely potoky plné vody.

Závěr

Když si uvědomíme, že jeden člověk bez technických prostředků mohl sám přetvořit krajinu, jak by vypadal svět kolem nás, kdybychom k němu přistupovali podobným tvůrčím způsobem jako muž v příběhu?

6**Reflexe
a závěr**

5 min

6.1 Reflexe žáků (5 min)

Osobní písemná reflexe – Můj plán

Na závěr rozdejte žákům papír a vyzvěte je, aby na něj napsali dvě věci (zdůrazněte, že jde o osobní záležitost, kterou nemusí nikomu ukazovat):

- **1 věc**, kterou na základě lekce v tomto týdnu udělají pro sebe
- **1 věc**, kterou na základě lekce v tomto týdnu udělají pro druhé / pro své okolí

Žáky povzbuďte k tomu, aby se pokusili své předsevzetí uskutečnit.

Metodická poznámka

Pro lepší pochopení instrukce můžete uvést vlastní návrhy nebo konkrétní příklady ze svého života.

Varianta

Na závěr je možné žákům nabídnout, že se mohou podělit o to, k čemu se rozhodli. Je to však zcela dobrovolné, nevyvíjejte žádný tlak.

Doplňující informace

Suchý zip

vynalezl švýcarský inženýr Georges de Mestral v roce 1948. Inspiraci získal při procházce v Alpách: všiml si, že se úbory lopuchu se přichytávají na jeho šaty i na srst psa. Svůj vynález (patent udělen v roce 1955) pojmenoval „VELCRO“ podle francouzského slova „velours“ znamenajícího *samet* a „crochet“ znamenajícího *háček*. Tento název je také obchodní známka, pod kterou se v některých zemích suchý zip prodává.

Oko kočky

(nápověda: ODRAZ, UPOZORNĚNÍ) — **reflexní prvky**

Percy Shaw při jízdě temnou nocí po klikaté silnici zahrnul na poslední chvíli správným směrem jen proto, že se světlo z jeho auta odrazilo od očí kočky sedící na plotě. Tak vznikl v roce 1933 nápad na první „kočičí oko“ – reflexní odrazku na silnici. Patentová přihláška byla podána ve Velké Británii o rok později. Jeho předloha – vrstva buněk zvaná *tapetum lucidum* – byla stará miliony let.

Velryba

(nápověda: VÝZKUM, HLUBINA) — **ponorka**

Virus

(nápověda: SÍŤ, ELEKTRONIKA) — **počítačový vir**

Podobně jako se v lidském těle šíří viry, šíří se počítačové viry a ničí soubory.

Tvar makovice

(nápověda: RESTAURACE, DOCHUCENÍ) — **tvár solničky**

Rakouský biolog Raoul Henrich Francé na počátku 20. století vymyslel tvar solničky, který se používá dodnes. Sůl se sype z otvorů stejně jako semínka máku.

Zobák ledňáčka

(nápověda – DOPRAVA, RYCHLOST) — **rychlovlak šinkanzen**

Rychlovlak šinkanzen jezdí mezi japonskými městy rychlostí kolem 300 km/h. Při zkušebních jízdách konstruktéři narazili na nečekaný problém. Když souprava vjela vysokou rychlostí do úzkého tunelu, vlny atmosférického tlaku způsobily ohlušující ránu. Inženýři proto zkoumali, zda existuje nějaký živý tvor, jemuž se daří náhlé změny odporu vzduchu překonávat. Nakonec přišli na to, že asi nejvhodnějším příkladem je ledňáček. Ze vzduchu, který klade nízký odpor, se noří do hustší vody jen s malým šplouchnutím. Konstruktéři proto podle vzoru ledňáčkova zobáčku upravili „nos“ rychlovlaku.

Další zdroje

- Marek Eben. In: *Youtube* [online]. 7. 5. 2019 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nP-U71U840Q>.
Kanál uživatele Projekt Komenský 2020.
- *Wikipedia* [online]. Bionika. [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bionika>
- KOUTSKÝ, Petr. *Úžasná bionika: Jak vědci kopírují přírodu. Ábíčko* [online]. 15. 6. 2012 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-technika/12378/luzasna-bionika-jak-vynalezci-kopiruji-prirodu.html>
- ČERNÝ, Michal. *Bionika: Chlazení procesoru po vzoru lidského mozku. VTM* [online]. [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/bionika-chlazení-procesoru-po-vzoru-lidskeho-mozku>
- PETR, Jaroslav. *Vynálezy inspirované přírodou: Učíme se od zvířat i rostlin. 100+1 zahraniční zajímavost* [online]. 21. 5. 2018 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/vynalezky-inspirovane-prirodou-ucime-se-od-zvirat-i-rostlin>
- Leonardo da Vinci. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci
- Avicii. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Avicii>
- One Husband's Tribute to a Timeless Love.
In: *Youtube* [online]. 13. 2. 2017 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=smzVFX3pMms>. Kanál uživatele Great Big Story.
- BUREŠOVÁ, Jana. *Skládka? Z té udělám botanickou zahradu. Ekolist* [online]. 15. 5. 2008 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/skladka-z-te-udelam-botanickou-zahradu>
- *Arboretum Paseka* [online].
Dostupné z: <http://www.arboretumpaseka.cz/cs/>
- Suchý zip. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 17. 9. 2019].
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Such%C3%BD_zip
- GIONO, Jean. *Muž, který sázel stromy*. Havlíčkův Brod: Literární čajovna Suzanne Renaud, 2012. ISBN 80-866653-12-9.

Zdroje grafiky

- Slide 01** – Lascaux animal painting – Prof saxx – Wikipedia.org (CC BY-SA 3.0)
- Slide 02** – Pán a paní Andrewsovi – Thomas Gainsborough – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 02** – Jarní toulky – China (Song Dynasty) – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 02** – Pohled na krajinu – Paul Klee – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 02** – Hvězdná noc – Vincent van Gogh – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 02** – Sklizeň obilí – Pieter Bruegel the Elder – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 02** – Irská krajina – Gottfried Helnwein – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 03** – Mona Lisa – Leonardo da Vinci – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 03** – Design for a Flying Machine 1 – Leonardo da Vinci – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 03** – Design for a Flying Machine 2 – Leonardo da Vinci – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 04** – Muž se psem – Sasha Sashina – Unsplash.com
- Slide 04** – Bodlák – Prosthetic Head – Wikipedia.org (CC BY-SA 4.0)
- Slide 05** – Kočka – AKYN Cakiner – Unsplash.com
- Slide 05** – Cesta v noci – Zoney – Wikipedia.org (CC BY-SA 3.0)
- Slide 06** – Velryba – Thomas Kelley – Unsplash.com
- Slide 06** – Ponorka – General Dynamics Electric Boat – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 07** – Rotavirus – Graham Beards – Wikipedia.org (CC BY-SA 3.0)
- Slide 07** – Počítačový virus – NSA – Wikipedia.org (Public Domain)
- Slide 08** – Makovice – Kristine Tanne – Unsplash.com
- Slide 08** – Solnička – Dubravko Sorić – Flickr.com (CC BY 2.0)
- Slide 09** – Ledňáček - Stefan Mächler – Unsplash.com
- Slide 09** – Shinkansen - Fikri Rasyid - Unsplash.com
- Slide 10** – Obloha v kaňonu - Mark Basarab – Unsplash.com
- Slide 12** – Afroameričanka – Tess – Unsplash.com
- Slide 13** – Smetiště - Henry & Co. – Unsplash.com
- Slide 14** – Koncert - Aaron Paul – Unsplash.com

Zdroje videa

- Vliv umění (Marek Eben)** – Komensky2020.cz (CC 4.0 BY-SA)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Vnímám krásu, tvořím krásu

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Jan Rokosz

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Ivana Hudeczková

Externí posuzovatele

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

Vnímám krásu, tvořím krásu

Pracovní listy

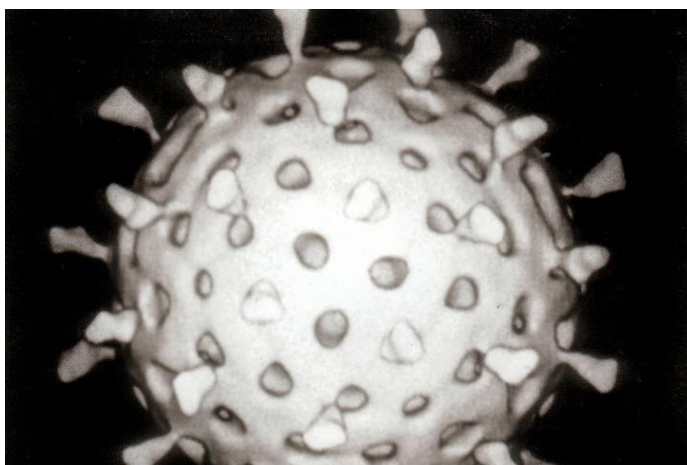
Vynálezy inspirované přírodou

Oko kočky

Tělo velryby

Virus

Tvar makovice

Zobák ledňáčka

Nápověda

Odraz	Upozornění
Výzkum	Hlubina
Síť	Elektronika
Restaurace	Dochucení
Doprava	Rychlost

Odraz	Upozornění
Výzkum	Hlubina
Síť	Elektronika
Restaurace	Dochucení
Doprava	Rychlost

Odraz	Upozornění
Výzkum	Hlubina
Síť	Elektronika
Restaurace	Dochucení
Doprava	Rychlost

8. – 9. ročník

Rodina, která má budoucnost: odpuštění

Autor: Mgr. Jana Klodová

*„Nejlepším řešením výčitek
je vzájemné odpuštění.“*

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Odpuštění je lékem pro mě a až poté darem pro druhé.

Anotace

V rodině dítě zažívá své první a zároveň celoživotní vztahy, které s postupem času mohou být více či méně komplikované. Pocit přijetí a bezpečí ve vztazích může být obnoven díky odpuštění. Tomu se však musíme učit. Problematika odpuštění je zde nabídnuta formou prožitkových metod. Zprostředkovává různé roviny procesu odpuštění a pochopení situace z více úhlů pohledu, kultivuje v žácích schopnost vcítění se. Lekce si klade za cíl nasměrovat žáky k touze a rozhodnutí odpustit.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět:

- Žák dokáže vysvětlit, co a je a co není odpuštění a koho se týká.
- Žák bude schopen vysvětlit dopady odpuštění či neodpuštění na mezilidské vztahy.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí:

- Lekce vede k uvědomění, že každý někdy ublíží druhým a to s sebou nese určité následky.
- Žák dostane příležitost se identifikovat s některým z příběhů, situací či emocí.

K jakému jednání lekce zve/vede:

- Žák bude motivován ke konkrétnímu kroku v procesu odpuštění a narovnání vztahů ve svém životě.
- Lekce zve k aktivní práci na zdravých vztazích ve vlastním životě s ohledem na sebe i na druhé.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
○	○	○	PŘESTÁVKA	○	○	○
Seznámení, úvodní motivace	Vězení s klíčem uvnitř	Nepříjemné situace v životě		Lano	Odpuštění může být jako...	Reflexe a závěr
 15 min	 20 min	 10 min		 15 min	 20 min	 10 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video Jan Amos Komenský (Staleté kořeny) *(ke spuštění v prezentaci)*
- píseň Tears In Heaven – Eric Clapton *(ke spuštění v prezentaci)*
- video Odpuštění – Veronika Kašáková *(ke spuštění v prezentaci)*
- PL Kartičky do obálky *(1× do každé skupiny, rozstříhat a vložit do obálky)*
- papíry a psací potřeby pro každého žáka
- samolepky na jména, fixy
- jednoduchý předmět *(kamínek, oříšek, fix, popř. můžeme využít i lano smotané do klubíčka)*
- černá látka, klíč
- obálka s obrázky do dvojic, papír, psací potřeby
- lano nebo silnější provaz (délka 2m) 2×
- izolepa či malířská páska
- pytlík s hřebíky, připínáček, kladivo 2×, kleště 2×, kus dřeva na zatloukání 2×
- psací potřeby, menší lístečky, košík, ohnivzdorná nádoba, sirky

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Lekce obsahuje více myšlenek, které jsou pečlivě formulovány, a je důležité, aby byly sděleny přesně. Je to nezbytné pro představení a pochopení procesu odpuštění. Může pro vás být těžké si text zapamatovat, proto doporučujeme mít metodiku vytištěnou. Lze ji také rozstříhat na dílčí aktivity a příběhy. Takovýto balíček několika lístečků můžete držet v ruce, aniž by to poutalo velkou pozornost žáků. Bude-li to potřeba, nahlédněte do poznámek a použité lísteček založte dospod balíčku.

Postup a metody

1

Seznámení,
úvodní motivace

15 min

1.1 Představení a seznámení se skupinou, nastavení pravidel (5 min)

Rozhovor

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Metodická poznámka

V lekci se bude diskutovat o citlivých tématech. Diskuse jsou příležitostí, jak učit děti vzájemnému respektu a ochotě naslouchat jiným názorům. Je důležité nepodcenit v úvodu nastavení pravidel, aby bylo možné se na ně v průběhu lekce v případě potřeby odkázat.

1.2 Můj dárek (10 min)

Komunitní kruh

Na začátku jsem se vám představil(a), řekl(a) něco o sobě. Teď také já vidím vaše jména, ale rád(a) bych se o vás ještě něco dalšího dozvěděl(a). Zajímalo by mě třeba, co jste v poslední době dostali a co vám udělalo radost. Dostat můžeme dárek nebo nějakou drobnost. Dostat můžeme věc, ale třeba taky to, že nám druhý něco hezkého řekne, pošle nám vzkaz, smsku, věnuje úsměv, okamžik, společný výlet. Nebo třeba v období velkého sucha může být darem déšť.

Ukažte žákům jednoduchý předmět (neměl by budit velký zájem ani pozornost, např. kamínek, oříšek, fix) a vysvětlete, že tento předmět si budou postupně podávat tak, jak sedí vedle sebe. Ten, kdo jej má v ruce, řekne své jméno a odpoví na otázku. Nechce-li odpovědět, řekne pouze své jméno a předmět pošle dál. Začněte vy, řekněte své jméno a odpovězte na úvodní otázku:

- Co jste v poslední době dostali a co vám udělalo radost?

Poděkujte za odpovědi.

Děkuji za vaše odpovědi. Dnes budeme spolu přemýšlet nad vzácným dárkem, který ale bývá těžké dát, a někdy i těžké ho přijmout. Je jím odpuštění. Postupně se blíže podíváme na několik skutečných příběhů, které se budou týkat právě odpuštění.

2

Vězení
s klíčem
uvnitř

20 min

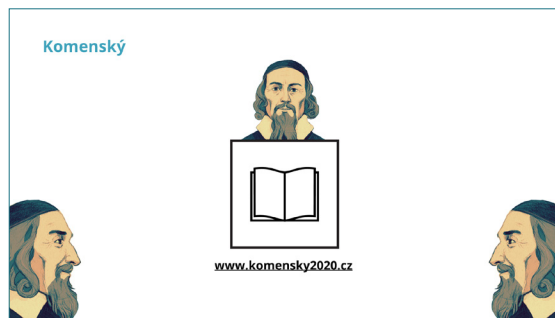
2.1 Příběh Komenského (10 min)

Práce s videem, rozhovor

Pokračujte odkazem na výročí Komenského, na *Interaktivní knihu* (z webu Projekt Komenský 2020) a její část *Rodina*.

Nyní se nacházíme v kapitole „Rodina“, ve které budeme sledovat téma odpuštění.

Podíváme se na část příběhu o životě Jana Amose Komenského (Staleté kořeny, část – 2:53). Na konci se vás zeptám, co vás zaujalo, jaké důležité momenty byste připomněli.

Metodická poznámka

Celé video je zbytečně dlouhé a plné informací, které jsou nad rámec lekce. Můžete však žáky odkázat na kanál YouTube – Staleté kořeny, kde lze video zhlédnout celé. Popř. je možné zhlédnout video na konci aktivity „Nepříjemné situace v životě“, pokud zbyde čas.

Ptejte se žáků

- Který okamžik z videa vám zůstal v paměti?

Metodická poznámka

Žáci zpravidla na základě videa odpovídají např. takto: Komenský v životě čelil nepříznivým okolnostem – smrti rodičů, manželky, dětí, nepřátelství – vypálili jeho dům, knihovnu.

Odpovědi žáků shrňte slovy

Po bitvě na Bílé hoře musel Komenský opustit svůj domov a ukrývat se na panstvích šlechtice Karla staršího ze Žerotína. Bylo to vlastně takové vězení naopak: musel odejít pryč, opustit svou rodinu, nemohl se vrátit do svého domu.

Všechno, co se mu stalo a co mu druzí udělali, jako by ho navíc „zavřelo do vězení“ tíživých myšlenek a nepříjemných pocitů.

2.2 Vězení (10 min)

Prožitková metoda

U myšlenky vězení se na chvíli zastavíme.

- Co byste řekli o vězení, jak vypadá, jaké je?

Poté co zazní různé nápady, spolu s žáky vězení vytvořte.

Vyzvěte žáky, aby se postavili a utvořili kruh tak, že si stoupnou těsně k sobě. Určete 4 žáky přibližně v pravidelných rozestupech, kteří budou tvořit rohy vězení, a přetvořte kruh do podoby obdélníkové místnosti. Vězení je temné místo, mívá malá okna: zvedneme ruce a předpažíme, tak vytvoříme strop a vězení zastíníme.

Vyzvěte žáky, aby si vyzkoušeli, jaké to ve vězení je, a sedli si do něj. Žáci se ve vězení střídají. „Vězeňskou celu“ při tom znovu zakryjte rukama a každému z žáků položte jinou otázku:

- Jaké to je být ve vězení, jaký je to pocit? (např. smutek, stísněnost, strach, bezmoc, tma, zima)
- Nad čím asi člověk ve vězení přemýšlí? (např. Proč se to děje mně? Co se mnou bude? Jak dlouho to bude trvat? Jak to vydržím? pocit nespravedlnosti, viny...)
- Co člověku ve vězení chybí, co by si přál? (např. dobré jídlo, teplo a pohodlí, být s rodinou, jít si, kam chce, běžet)

Ve vězení nás přepadají různé tíživé myšlenky a nepříjemné pocity, o jakých jste teď mluvili.

Ony samotné můžou být tím vězením.

Zkusíme si to představit třeba takto:

Mezi žáky položte na zem balíček z poskládané černé látky, ve které je schovaný klíč.

Když se nepříjemných pocitů nezalekneme, ale budeme nad nimi přemýšlet (lektor nebo někdo z žáků otevře jeden cíp šátku), pocity pojmenujeme (otevře protilehlý cíp šátku), pochopíme, k čemu patří (pokračuje v otevírání), mohou se vyjasnit další souvislosti (šátek je rozložený auprostřed leží klíč, který vezme lektor do ruky).

A nakonec třeba uvidíme, že teď je teď, že můžeme odpustit a jít dál. Uvidíme, že sami držíme klíč.

S údivem se pozastavíme nad tím, že nikoho nenapadlo vytvořit dveře. Určete 2 žáky, kteří vytvoří pomyslné dveře tím, že se chytanou za ramena a podstoupí kousek dál od sebe. Těmi může žák s klíčem projít.

- Jaký to je pocit dostat se ven?

Vyzvěte žáky, aby se posadili, a vysvětlete prožitou aktivitu.

Každý z nás se někdy v životě může cítit jako ve vězení. V tíživých situacích existuje způsob jak najít ke dveřím klíč. Klíč je uvnitř a jmenuje se odpuštění.

V období po bitvě na Bílé hoře, kdy se Komenský ukrýval na panstvích Karla staršího ze Žerotína a dozvěděl se o smrti své rodiny, napsal:

„Padl jsem na zem jako mrtev a neměl jsem sílu vstát.“

- Dokázali byste pojmenovat, jaké mohl prožívat pocity?
(např. hněv, bezmoc, smutek, deprese, hořkost, vina za situaci, touha po pomstě)

„Padl jsem na zem jako mrtev a neměl jsem sílu vstát.“ To je stav, který můžeme pojmenovat jako vězení, vězení s klíčem uvnitř.

- Vzpomněli byste si, jaké je téma dnešní lekce?

Ano, odpuštění. A právě odpuštění bylo to, co Komenský v tomto období potřeboval.

3

Nepříjemné
situace v životě

10 min

3.1 Možnosti zpracování nepříjemných situací v životě (10 min)

Rozhovor, skupinová práce s obrazem

- Co se můžeme naučit o odpuštění z příběhu Komenského, co mu pomohlo znovu vstát?

Jedna z věcí, která Komenskému pomohla překonat tyto pocity i celé toto období a znovu vstát, bylo psaní knihy *Labyrint světa a ráj srdce*. Napsal ho krátce po úmrtí své první manželky a svých dvou dětí

- Vzpomněli byste si na některé další umělce, kteří tvořivým způsobem zpracovali něco, co v životě prožili?

PREZI

Metodická poznámka

Žáci např. odpovídají: Božena Němcová – kniha *Babička* (vzpomínky a rozloučení), Edvard Munch – obraz *Výkřik* (obava z nemoci), Eric Clapton – *Tears In Heaven* (smrt čtyřletého syna, poté co nešťastnou náhodou vypadl z okna).

Komenský

Umění a tvořivost je jedna z cest, která lidem pomáhá a vždy pomáhala zpracovat to, co prožívali, co se jim stalo.

Rozdělte žáky do 5 skupin, zůstávají však stále v kruhu. Každá skupina dostane obálku s kartičkami symbolizujícími možná řešení. Kartičky vysypou z obálky obrázkem dolů. Poté budou jednu po druhé otáčet a přemýšlet a diskutovat nad těmito otázkami:

- Co může člověku pomoci zpracovat nepříjemnou situaci, těžké období, které zrovna prožívá?
- Co mu může pomoci odpustit?

Každá skupina si zapisuje jednotlivé nápady. Mohou vymyslet i jiná řešení, než nabízejí kartičky.

Zopakujte otázku a pusťte žákům píseň Erica Claptona, kterou napsal poté co nešťastnou náhodou zahynul jeho čtyřletý syn. Píseň je příkladem, jak autorovi v těžké životní situaci pomohla hudba. Po 2–3 minutách práce se zeptejte žáků na jejich odpovědi, případně je doplňte.

PREZI

PL

Metodická poznámka

Žáci mohou vymyslet i jiná řešení než nabízejí kartičky a také ke kartičkám mohou vymyslet jiné interpretace. Spíše než o přesné vyjádření nám jde o hledání více možností a cest ke zpracování nepříjemné situace. Níže nabízíme, co mohou žáci vyvodit z kartiček.

Možné odpovědi, ne vše musí nutně zaznít.

Aktivní postupy

- Tvůrčí zpracování skrze umění
(nota, paleta, kniha)
- Rozhodnutí
(rozcestí)
- Naděje, víra, optimismus, vědomí jedinečnosti a smyslu
(svítání – slunce za mrakem, růže)
- Komunikace, sdílení, říct to někomu, kdo je ochoten mi naslouchat
(komunikační bubliny; trojice, která se objímá; dopis)
- Vyhledání odborníka, např. mohu navštívit školního psychologa
(sedící postavy)
- Modlitba, meditace, relaxace
(spojené ruce, meditující postava)
- Fyzická práce, sport, pobyt v přírodě
(kladivo, hory, ruka s činkou, míč)
- Volné projevení emocí
(emotikony)

- Studium problematiky, větší informovanost, detailní poznání a pochopení situace
(přemýšlející emotikon, poznámkový blok, kniha, graf, puzzle)
- Práce ve prospěch lidí v podobné situaci např. dobrovolnictví, občanská iniciativa, volba profese
(loga organizací)

Pasivní postupy

- Ignorování
- Apatie, rezignace
- Cynický postoj

Negativní postupy

- Návykové látky,
- Únik do návykových činností

Varianta

Zbude-li na konci lekce 5 minut, je možné žákům pustit zbylou část videa o životě Komenského. Na jeho příběhu vidíme, že nezůstal zahořklý ani pasivní, v depresi. Místo toho o své situaci přemýšlel, modlil se, psal, a našel tak klíč od svého vězení a prošel pomyslnými dveřmi odpuštění.

4**Lano****15 min****4.1 Lano – když se vztahy zamotají (15 min)***Prožitková metoda*

Propojte příběh Komenského s dnešní situací žáků.

Připomněli jsme si příběh Komenského, abychom viděli, že navzdory okolnostem je možné odpuštění, jít dál, a dokonce také vytvořit něco hodnotného a být obohaceni pro druhé a pro společnost. (Je možné využít informace ze zbylé části videa.)

Člověk se může posílit tím, co se mu děje, a může to taky později zúročit. Odpuštění je dar pro mě i pro druhé.

Možná si říkáte: Komenský a jeho životní příběh – to se stalo už dávno. Ale podobné příběhy se dějí také dnes, v naší době, dokonce i ve vašem městě. Každý žijeme svůj příběh a každý ho máme v něčem těžký.

Žáci si sednou do kruhu. Vyberte 2 žáky, kteří sedí naproti sobě, v dostatečné vzdálenosti. Každý dostane smotané lano. Jeden konec si podrží a zbytek lana hodí směrem ke spolužákovi. Komentujte činnost a dejte žákům prostor, aby sdělení doplnili:

*Představte si, že jste bráchové/ségry a o něčem se bavíte, něco děláte. Například: „Co si dáme dneska k večeři? Dáme si tousty nebo...? Dobře, tak já jdu krájet cibuli a ty namažeš chleby...“
Vytváří se mezi vámi síť, kontakt, vztah. To představují lana, která máte v rukách. A pak se jednoho dne nepohodnete, pohádáte se a to váš vztah dost zamotá.*

Konce lan, která leží volně vedle sebe, několikrát zauzlujte.

Zkoušíte o tom mluvit, ale každý z vás má svou pravdu. Vlastně jde jen o to, kdo má pádnější argumenty.

Na zemi vytvořte pomocí izolepy středovou čáru a vyzvěte tyto 2 žáky, aby změřili své síly. Každý vezme svůj konec lana a snaží se toho druhého přetáhnout přes čáru na svou stranu.

Vyřešilo se něco? Vůbec ne, zato uzel se ještě víc utáhl a celá situace se ještě víc zkomplikovala. Potom všechno vyprávíš nějaké kamarádce/kamarádovi. Rozumí ti a je na tvé straně.

Oba žáci si na pomoc přizvou někoho dalšího a znovu se přetahují.

Každý se jen posílil ve své pravdě. Uzel je stále pevnější. Co teď? Jste naštvaní a necháte to být. Jenže tím problém nezmizel, uzel se nerozvázel, pořád vás propojuje. Když se potkáte, máte z toho divné pocity a raději se na sebe ani nepodíváte. Nemluvíte spolu. Je vám z toho nanic.

Na obou lanech přibývají další uzlíky. A po čase už řeba ani nevíte, kvůli čemu jste se přetahovali. Zůstává jenom nepříjemný pocit, který vás dva pořád spojuje. Co s tím? Půjdou ještě vůbec někdy ty uzly rozvázat?

- Zažili jste něco takového?
- Víte o někom, komu se něco takového děje a podobnou situaci právě řeší?
- Co by v našem příběhu pomohlo uzel rozvázat?

Metodická poznámka

Žáci vyvodí sami nebo můžeme přinést následující možné řešení konfliktu: vyslechnout si pohled druhého, pochopit jej; otevřeně, ale zároveň klidně vyjádřit svůj pohled na věc. Je možné se i neshodnout, a přesto se pochopit, odpustit si a nastavit si ve vztahu přijatelné hranice. Je možné v dalších hodinách s žáky využít Kroky otevřené komunikace (viz Doplnující informace).

Varianta

Na tomto místě můžete doplnit myšlenky vycházející z vlastní zkušenosti, vašeho příběhu, který se týká tématu odpuštění.

Promítněte citát Johna Powella a komentujte ho.

Rád(a) bych vám přečetl(a) text, který popisuje, co se v nás děje, když k někomu cítíme zlost. Takovou, která toho druhého drží a svazuje v naší mysli. Opakem je odpuštění: znamená to, že toho druhého ze své mysli vyvážeme, pustíme, nebo dokonce propustíme. I pro něj to může být dar.

„Chceš-li být otrokem nějakého člověka, nesnášej ho. Pak s tebou bude ráno, po celý den i v noci. Tenhle člověk s tebou bude také jíst a naruší tvé trávení. Zničí tvou schopnost koncentrace, zničí každou příjemnou chvíli a zbaví tě tvého drahého pokoje i radosti. Své štěstí vkládáš do jeho rukou. Dáváš mu skutečnou moc nad sebou samým.“

John Powell

5

**Odpuštění
může být jako...**

20 min

5.1 Hřebík (10 min)*Prožitková metoda*

Ukažte žákům zavřenou ruku.

- V této ruce něco mám. Co by se do mé dlaně mohlo vejít?

Nechejte žáky chvíli hádat, poté otevřete dlaň, v které byl ukrytý hřebík. Zeptejte se:

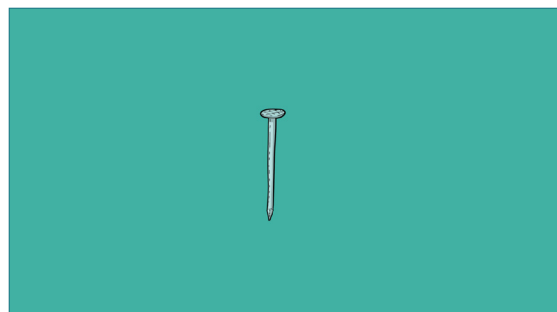
- Co byste o tomto předmětu řekli, jak byste ho popsali?

Metodická poznámka

Žáci zpravidla odpovídají: je tvrdý, ostrý, může být užitečný, ale taky nebezpečný aj.

Nechejte hřebík kolovat mezi žáky, aby si vyzkoušeli jeho ostrost následujícím způsobem: Každý se sám mlčky dotkne prstem hrotu hřebíku a pak ho předá dál. Zatímco hřebík koluje, mohli by někteří žáci začít ztrácet pozornost; proto můžete z druhé strany stejným způsobem nechat kolovat připínáček.

Upozornění

Je důležité provést ukázkou mlčky, aby to žáci mohli napodobit a zůstat v tichosti.

Máme hřebík, ale hřebík sám o sobě nemůže nic, ještě nám něco chybí.

Nachystejte 2 kusy dřeva a 2 kladiva.

Myslím, že stále nemáme vše, co potřebujeme.

Vyzvěte 2 žáky, aby šli dopředu. Měli by být zhruba stejně silní. Jejich úkolem bude co nejrychleji zatlouct hřebík do dřeva. Společně s ostatními jim to odstartujte (3 – 2 – 1 – teď), povzbuzujte je a nakonec také oceňte práci obou. Tito žáci nyní dostanou potřebné nářadí, kterým se pokusí hřebík co nejrychleji vytáhnout. (Sledujte čas, pokud se jim to dlouho nedaří, činnost přerušte.)

Společně s třídou poděkujte potleskem vybrané dvojici žáků za jejich úsilí a zeptejte se jich:

- Jak vám to šlo, jak se vám pracovalo?
- Co bylo těžší – hřebík zatloukat, nebo ho vytahovat?

5.2 Hřebík a odpuštění (5 min)**Rozhovor, práce s příběhem**

Pokládejte otázky celé třídě. Nad otázkami mohou případně přemýšlet nejprve ve dvojicích.

- Jakou vidíte paralelu/podobnost mezi hřebíkem a odpuštěním, mezi odpuštěním a touto činností?

Reagujte na odpovědi a prostřednictvím rozhovoru vedte žáky v přemýšlení, případně odpovědi doplňte:

Spolehlivě funguje toto pravidlo: Ublížíte ten, komu bylo ublíženo. Např. táta zbije syna, syn si „podá“ svého mladšího brácha a ten si zase vybijí svou zlost na psovi. (Až budou kluci starší, pochopí, že táta už z práce přišel naštvaný, protože se nepohodl s šéfem.)

Jinými slovy, když si životem nesu kapsu plnou hřebíků, potřebuju je někam „vrazit“. A stojím před rozhodnutím.

Mohu hledat souvislosti, hlubší smysl a tyhle ostré hřebíky (bolestivé zranění, ublížení) využít pro vytvoření něčeho užitečného.

Takto to ve svém životě udělal Komenský nebo třeba Veronika Kašáková, která vyrostla v dětském domově.

Pusťte krátké video v prezentaci (převzaté z Interaktivní knihy), ve kterém Veronika mluví o odpuštění.

Veronika má v současnosti svou nadaci, která svými sociálními projekty pomáhá dětem v dětských domovech. Nabízí jim osobní růst, konzultace s odborníky, profesní poradenství.

Druhá možnost, jak reagovat na těžkosti a konflikty, je, že zůstanu naštvaný a „hřebíky“ (zlost) silou zatluču kamkoliv, do koho se dá. O tom je další příběh.

5.3 Rány zůstanou (5 min)

Práce s příběhem

Omluva a odpuštění jsou důležité pro zdravé vztahy, mají moc spoustu ran zahojit, ale ne vždycky všechny. Proto si musíme dávat pozor na to, jak s druhými lidmi jednáme, protože jinak jim můžeme způsobit příliš hluboké rány.

Přečtěte příběh

Jeden chlapec měl velmi vznětlivou povahu. Snadno se rozčílil, často se pouštěl do potyček a sporů. Jeho otec mu jednou dal pytlík hřebíků a požádal ho, aby pokaždé, když ho někdo nebo něco rozzlobí, a on pak vyvolá hádku nebo se do ní nechá vtáhnout, zatloukl jeden hřebík do ohrady kolem jejich dvora. První den chlapec zatloukl třicet osm hřebíků.

Jak šel čas, pochopil, že je snazší ovládnout svůj hněv než zatloukat hřebíky. Jednou večer, o několik týdnů později, oznámil otci, že toho dne se na nikoho nerozhněval.

Otec mu odpověděl: „To je moc pěkné. A odteď každý den, kdy se ti podaří zachovat klid nebo se usmířit, z ohrady jeden hřebík vytáhni.“

Po krátkém čase mohl chlapec otci oznámit, že jsou všechny hřebíky venku.

Otec ho pak vzal kolem ramen a řekl mu: „To je moc pěkné, chlapče, ale podívej, ohrada je samá díra. Dřevo už nikdy nebude takové jako dřív. Cokoliv v záchvatu hněvu řekneš, způsobíš tím lidem, které máš rád, rány. Jsou podobné těmhle dírákům. A i když se tisíckrát omluvíš, rány zůstanou.“

Lidské bytosti jsou křehké a zranitelné. Všechny na sobě nosí nápis: „Zacházej opatrně, křehké zboží“.

(Sebeřízení.cz, osobní rozvoj a uvědomění)

K příběhu nic nedodávejte, nechejte na žáky příběh zapůsobit.

6**Reflexe
a závěr****10 min**

6.1 Rekapitulace lekce a rozhodnutí odpuštění (5 min)

Prožitková metoda

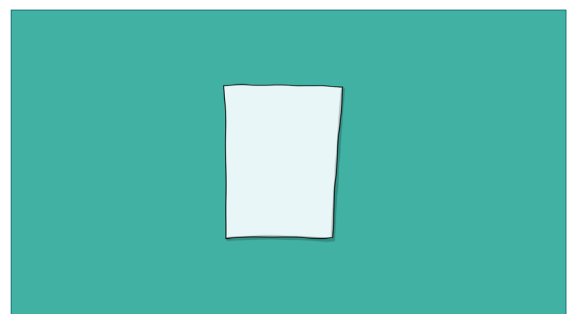
Možná jste si během lekce na někoho vzpomněli a cítíte, že to mezi vámi není úplně v pořádku. Můžete teď jeho iniciály napsat na papír, složit a dát do košíku. Tenhle okamžik může být pro každého z vás dárkem; může vám připomínat vaše rozhodnutí a to, že jste vykročili na cestu odpuštění, i když třeba nebudete hned cítit nějakou změnu.

Můžete jít příkladem a také napsat na lístek iniciály člověka, kterému potřebujete odpuštění. Lístek pak vložte do košíku.

Všichni máme někoho, komu potřebujeme odpuštění. I já mám na mysli člověka, vůči kterému mám zaťatou pěst a je pro mě těžké celou záležitost pustit, takže vám tento příběh zatím nedokážu vyprávět.

Do košíku odevzdají lístek všichni žáci, i kdyby na něj nic nenapsali – aby navzájem nesledovali ostatní a nehodnotili, jestli někdo má nebo nemá nějaký problém.

Lístky z košíku přesypte do vhodné nádoby a spalte je. Popřejte žákům, aby se jim v tomto vztahu podařilo odpuštění a mohli jít dál.

PREZI

Upozornění

Při této aktivitě je nutné dbát na bezpečnost a ověřit přítomnost požárních čidel.

Lístky je dobré položit žákům na lavici už o přestávce, před zahájením lekce, aby je pak měli rychle po ruce.

6.2 Reflexe žáků (5 min)**Rozhovor**

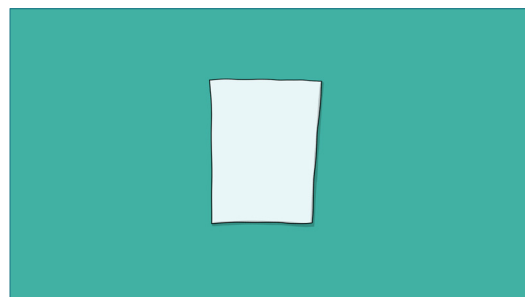
Podobně jako na začátku nechejte žáky posílat lano smotané v klubíčku od jednoho k druhému. Kdo má právě v rukou lano, může se – bude-li chtít – podělit o myšlenku, kterou si odnáší z této lekce.

Pokud by někoho téma odpuštění zaujalo a chtěl by nad ním přemýšlet dál, je možné dát žákům v prezentaci k dispozici odkaz na Interaktivní knihu s dalšími videj, komiksem a otázkami.

Poděkujte žákům za spolupráci a rozlučte se s nimi.

Přeji vám, abyste mohli zažívat odpuštění, které bude darem a lékem i pro vás samotné.

Varianta

Přání na závěr pomocí nafukovacího balonku: Každá nepříjemná událost, nedorozumění, nehoda nás určitým způsobem napíná (foukněte do balonku), sbírají se v nás různé pocity (další fouknutí do balonku) a v nás se to nafukuje, bobtná a roste (další fouknutí do balonku). Nakonec je balonek docela velký. Přeji vám, aby se vám včas podařilo druhým odpustit. (Na chvíli upustte z balonku trochu vzduchu, nakonec jej pusťte úplně.)

Další zdroje

- BUTTONOVÁ, Lin. *Lítost je důležitá. Dary vyznání a odpuštění*. Praha: Nakladatelství KMS, 2018. ISBN 978-80-87904-74-9.
- CLOUD, Henry a John Sims TOWNSEND. *To není moje chyba*. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 978-80-7255-183-5.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Vězení s klíčem uvnitř*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-127-0.
- Jan Amos Komenský. *Staleté kořeny.cz* [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.staletekoreny.cz/jan-amos-komensky>
- *Interaktivní kniha. Rodina. Komenský2020.cz* [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.komensky2020.cz>
- Krátký příběh k zamyšlení: Chlapec s hřebíky. *Seběřzení.cz, osobní rozvoj a uvědomění* [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.seberizeni.cz/kratky-pribeh-k-zamysleni-chlapec-s-hrebiky/>
- Eric Clapton. Tears In Heaven. In: *Youtube* [online]. 2010-07-22 [cit. 2010-160-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jxPj3GAYYZ0>. Kanál uživatele Epitaph.

Zdroje grafiky

Slide 03 – Eric Clapton – Leahtwosaints – Wikipedia.com (CC BY 2.0)

Slide 03 – Výkřik – Edvard Munch – Wikipedia (Public Domain)

Slide 03 – Labyrint světa – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 06 – Hřebík – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 08 – Čtvrtka papíru – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Slide 09 – Dárek a lék – Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Zdroje Videa

Jan Amos Komenský – Komensky2020.cz (CC 4.0 BY-SA)

Doplňující informace

Kroky otevřené komunikace

Téma mohou s žáky rozvíjet učitelé v dalších hodinách. Mezipředmětovou vazbu bychom našli v češtině či výchově ke zdraví. Žáci si mohou vyzkoušet a natrénovat, jak ve složité, nepříjemné situaci vyjádřit, že jim něco vadí apod. Takováto komunikace má následující kroky (každý je vyjádřen v 1. osobě):

1. Vidím (smyslové vnímání, popis problému)
2. Myslím (vyjádření myšlenek názorů, interpretace problému)
3. Cítím (vyjádření citů a emocí v souvislosti s problémem)
4. Chci (vyjádření mých snah v souvislosti s problémem a případnou změnou)
5. Udělám (vyjádření činnosti, konkrétní návrh ke změně)

(převzato z přednášky Aktivní rodičovství Mojžíra Voráče, 2010)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Rodina, která má budoucnost: odpuštění

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Jana Klodová

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Pavlína Kalvachová

Externí posuzovatele

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA

8. – 9. ročník

**Rodina, která má
budoucnost: odpuštění**

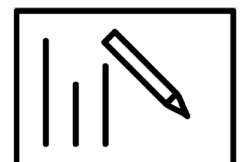
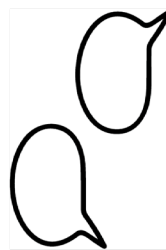
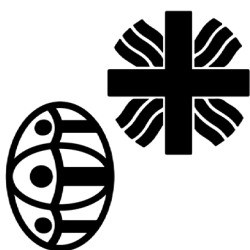
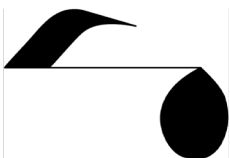
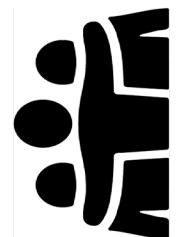
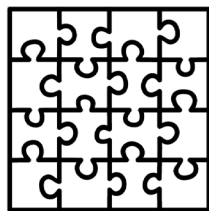
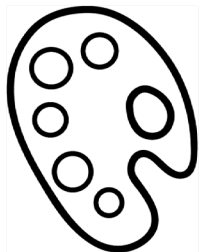
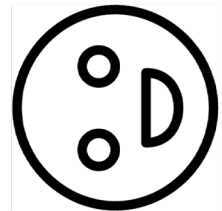
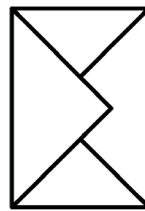
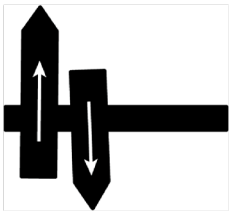
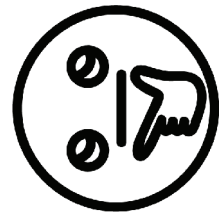
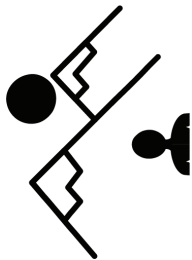
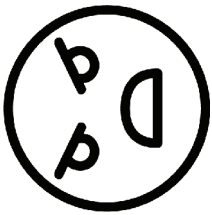
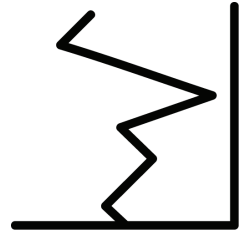
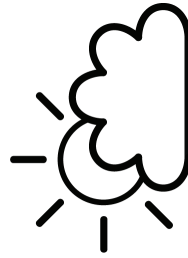
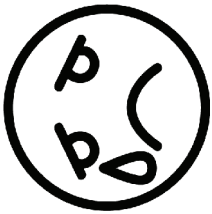
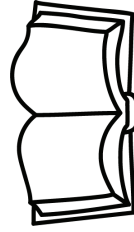
Pracovní listy

Kartičky do obálky

8. – 9. ročník

Dotek krásy: příroda

Zaměření lekce: **Tato lekce je určena pro žáky s lehkou mentální retardací.**

Autor: Mgr. Pavel Slepíčka

*„Nevidí-li kdo té krásy v světě,
ten málo vidí.“*

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Pobyt v přírodě nás obohacuje. V přírodě se můžeme učit pečlivě pozorovat, vnímat, rozvíjet své smysly a může být zdrojem pro naši tvorbu.

Anotace

Lekce umožňuje systematicky zapojit všechny smysly a dávají možnost zažít impuls s cílem probudit a nasměrovat chuť žáků o poznávání přírody a dění v jejich okolí. Práci s interaktivními ukázkami probouzíme imaginaci, program inspiruje k tvořivosti. Podle individuálních možností na závěr žáci přetvářejí zážitky z lekce do vlastního kreativního vyjádření.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Bude schopen charakterizovat blíže jedno z prostředí přírody (les, louka, hory, řeka)
- Bude vědět, že příroda je jedním ze zdrojů inspirace k tvorbě.

Co žák v lekci prožije/co si uvědomí

- Prožije, že příroda se dá nejen vidět, ale i poslouchat či poznávat hmatem.
- Uvědomí si, že z přírodnin je možné tvořit.

K jakému jednání lekce zve/vede

- Zve žáky k tomu, aby trávili čas v přírodě, věnovali se jejímu záměrnému pozorování, a získávali tak inspiraci pro rozvoj smyslů a vlastní kreativitu.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Vnímáme přírodu	Přírodní galerie		Nasloucháme přírodě	Inspirace přírodou – tvorba	Reflexe a závěr
10 min	25 min	10 min		5 min	30 min	10 min

Pomůcky

- prezentace a ozvučení
- Zvuky přírody (ke spuštění v prezentaci)
- Příroda v hudbě (ke spuštění v prezentaci)
- barevný tisk PL Fotky přírody (1x, 1 obrázek do skupiny)
- sada přírodnin (šišky, větvičky, kameny, šnečí ulita, list, vlna, peříčko, květina, kůra, jablko, kaštan, ořech, kousek kůže aj.)
- čtvrtky či papíry A3 (pro každého žáka)
- výtvarné pomůcky (viz 5.2)

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas / Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

1

Seznámení,
úvodní motivace

10 min

Postup a metody

Rozhovor

Na začátku se představte, popř. představte organizaci, kterou reprezentujete, a téma, o kterém budete hovořit.

Domluvte si také pravidla, jak se budete s žáky oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

Vyzvěte žáky, aby každý řekl své jméno (a nalepil si cedulku se jménem) a odpověděl na jednu z následujících otázek, kterou si vybere:

- Na co se těšíš, když jdeš ven?
- Co venku rád/a pozoruješ?
- Jaké je tvé oblíbené místo v přírodě?

Metodická poznámka:

Je dobré odpovědi modelovat a také na otázky odpovědět (např. Jmenuji se Pavel, moje oblíbené místo v přírodě je les u nás za městem. Vždy se těším na to, jak to tam voní. Rád tam pozoruji ptáky a také si je rád fotím.). Můžeme vybrat i pouze některou z nabízených otázek.

2

Vnímáme
přírodu

25 min

2.1 Vnímáme přírodu (25 min)

Kooperativní produkční metoda

Rozdělte žáky do 4 skupin (maximálně čtyřčlenných) a do každé skupiny dejte jeden z obrázků (louka, řeka, hory, les). Pokud je žáků více, vytiskněte více stejných obrázků.

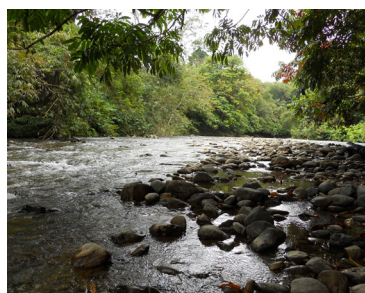
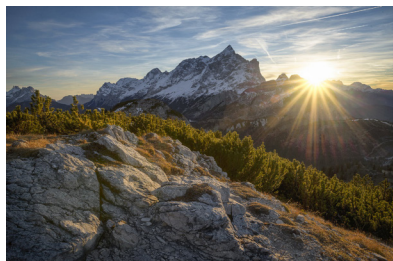
Varianta:

Aby měli žáci pro následující aktivitu více zdrojů, je možné jim nejprve zadat úkol, aby našli odpovídající fotografie k prostředí v knihách, které znají; využít lze např. kalendáře či jiné zdroje fotografií.

Metodická poznámka:

Je vhodné připravit obrázkové knížky, ve kterých mohou žáci fotky nalézt.

PL

Ve skupinách žáci fotky umístí na velký balicí nebo flipový papír. S žáky zopakujte, jaké máme smysly, a na základě tohoto opakování si žáci na flip nakreslí symboly smyslů (oči, uši, jazyk, obkreslí dlaň, nos). Pod každý symbol napíší či nakreslí, co v daném prostředí, které vidí na obrázku, můžeme vidět, slyšet, cítit, ochutnat nebo čeho se můžeme dotýkat.

Varianta:

Pokud žáci nepřicházejí s dostatkem nápadů sami, můžeme iniciovat rozhovor nad obrázky např. otázkami:

V kterém prostředí najdeme rybu, lišku, berušku...? Kde je zima? Kde je teplo? Kde to voní? Kde létají včely? Kde se pasou ovce? Kde kvetou kopretiny? Kde žije kamzík? aj.

3**Přírodní
galerie****10 min**

3.2 Přírodní galerie (5 min)

Galerie

Výsledné práce umístěte do prostoru v kruhu, čímž vznikne jakási „galerie“. Do ní žáky pozvěte.

Nyní jste přišli do galerie. V galerii si lidé prohlížejí, co druzí vytvořili. Většinou mlčí a pozorně se dívají. Zkusme to také.

3.3 Jak to vidím já? (5 min)

Reflexivní otázky

Pokládejte žákům otázky a vyzvěte je, aby své odpovědi vyjádřili tak, že se v galerii přemístí k patřičnému obrázku. Můžete se například ptát:

- Na které prostředí máte hezké vzpomínky?
- Ve kterém prostředí byste si nyní přáli nejvíce být?
- Kde byste chtěli strávit léto/prázdniny/Vánoce?
- Kde byste chtěli být s maminkou/kamarády?
- Kde byste se nebáli být sami?
- Kam se těšíte?

4**Nasloucháme
přírodě****5 min**

4.1 Nasloucháme přírodě (5 min)

Prožitková metoda

Řekněte žákům: *Zavřete oči a představujte si místo, které slyšíte.*

Pusťte zvukovou ukázkou přírody. Žáci potichu poslouchají ukázkou a po doznění se snaží pojmenovat prostředí, které v ukázce slyší.

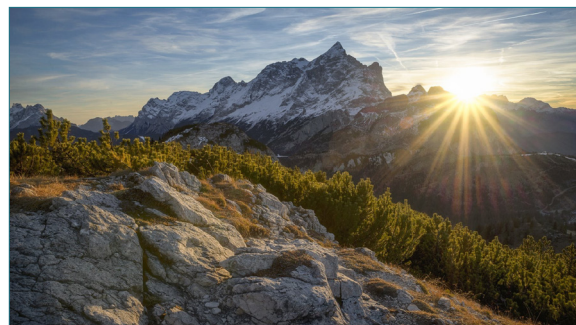
**ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?**

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

ZAPOSLOUCHEJTE SE
POZNÁTE, CO JE TO ZA ZVUK?

Varianta:

Pokud máme na lekci více času nebo máme příležitost se k aktivitám vrátit v jiný den, je možné „naslouchat přírodě v hudbě“. Uvedeme aktivitu slovy, že různé umělce inspirovalo to, co v přírodě slyšeli, ke složení hudby. Pustíme krátké ukázky klasické hudby s přírodními náměty (Kůň – Leroy Anderson, Let čmeláka – N. A. Rimskij-Korsakov, Kočičí duet – G. A. Rossini) a vyzveme žáky, aby řekli, co zde slyší. Po vyslechnutí každé ukázky je seznámíme s názvem skladby.

5

**Nasloucháme
přírodě**

30 min

5.1 Doteky přírody (10 min)

Prožitková metoda

Připravte si soubor přírodnin (šišky, větvičky, kameny, šnečí ulita, list, vlna, peříčko, květina, kůra, jablko, kaštan, ořech, kousek kůže aj.).

Žáci utvoří kruh, ve kterém se posadí zády ke středu, a natáhnou ruce dozadu. Pohybně se uprostřed kruhu a vkládejte žákům do dlaní jednotlivé přírodniny. Žáci si je ohmatávají, aniž by se na ně podívali, a posílají je dál po kruhu. Po chvíli přírodniny opět odeberte. Celá aktivita probíhá bez mluvení, žáci se soustředí na hmatový vjem.

Poté se žáků ptejte:

- Co vám prošlo rukama? Co jste drželi za předměty?
- Co bylo příjemné/nepříjemné na dotyk?
- Kde se dá taková věc v přírodě najít?

Varianta:

Žáci dostanou následující úkol: Rozhlédnout se kolem sebe a pojmenovat předměty (jejich části), které pocházejí z přírody, popř. byly z přírodního materiálu vyrobeny.

5.2 Inspirace přírodou – tvorba (20 min)

Produkční metoda

Dejte žákům možnost, aby si z prozkoumaných přírodnin vybrali jednu, která se stane předmětem jejich tvorby. Přírodninu umístí do středu papíru a dotvoří k ní prostředí.

Dle možností třídy a žáků je možné pracovat například těmito technikami: kresba, malba suchým pastelem, koláž.

Varianta:

Optimální variantou je tvořit venku. Žáci obdrží velkou čtvertku, kterou umístí v prostoru na zem a na ni položí vybranou přírodninu. Dále skládají na papír vlastní koláž, ke které si sbírají další přírodniny. Na závěr je možné všechny koláže vyfotit.

Varianta:

Žáci mohou tvořit samostatně nebo v menších skupinách.

6

**Reflexe
a závěr**

10 min

6. Reflexe a závěr (10 min)

Reflektivní otázky

Na závěr programu položte žákům jednu z následujících otázek:

- K čemu nám může být dobré zkoumat přírodu?
- K čemu nám může být dobré chodit do přírody?
- Jak můžeme tvořit?

Na závěr shrňte hlavní myšlenky lekce:

Příroda je otevřenou galerií, do které můžeme chodit, pozorovat ji a nechat se jí inspirovat. Pobyt v přírodě je obohacující; můžeme se dívat kolem sebe a přemýšlet, jak je v ní všechno skvěle vymyšlené. Můžeme také přemýšlet, jak věci z přírody využít. Ať už pro radost (např. ke tvoření) nebo k výrobě něčeho užitečného.

Další zdroje

Zdroje grafiky

Slide 01 – Les – Pixabay – Flickr.com

Slide 02 – Louka – Joe Coyle – Flickr.com

Slide 03 – Hory – Segui Andrea – Pexels.com

Slide 04 – Louka – Freddie Ramm – Pexels.com

Audio zdroje

Let čmeláka – Rimsky Korsakov – S Army Band – Wikipedia.org (Public Domain)

Kůň a kočár – Leroy Anderson – audiojungle.com (Fair Use)

Miau Miau Miau – G. A. Rossini – audiojungle.com (Fair Use)

Les – Glory Sunz (Public Domain)

Hory – InspectorJ – Freesound.com

Ostatní zvukové efekty – čerpány z www.zapsplat.com

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Dotek krásy: příroda

Cílová skupina

8.–9. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Pavel Slepíčka

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

Mgr. Martin Suchomel,
Mgr. Ivana Hudečzková

Externí posuzovatele

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Gobelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Coufalová

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA